

DSP

Meer dan de dader

Samenhangende inzichten over agressie en geweld tegen hulpverleners

Auteurs: Manja Abraham, Laurens Klein Kranenburg, Salama Konaté, Lotje Krouwel

November, 2025.

Manja Abraham

mabraham@dsp-groep.nl

Projectleider

Laurens Klein Kranenburg

laurens.kleinkranenburg@ipsos.com

Salama Konaté

skonate@dsp-groep.nl

Lotje Krouwel

lkrouwel@dsp-groep.nl

Meer dan de dader

Samenhangende inzichten over agressie en geweld tegen hulpverleners

Dit onderzoek is uitgevoerd door DSP-groep in samenwerking met Ipsos I&O in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) op aanvraag van het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig. Voor deze publicatie is gebruikgemaakt van microdata van het CBS. © 2025, DSP-groep, rechten voorbehouden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Onderzoeksvragen	7
1.3 Afbakening onderzoek	8
1.4 Methodologische verantwoording	8
1.5 Ethische verantwoording	10
1.6 Leeswijzer.....	11
2. Kenmerken verdachten/daders en incidenten (literatuur).....	12
2.1 Inventarisatie kenmerken en motieven van verdachten/daders.....	12
2.2 Inventarisatie verloop van agressie- en geweldsincidenten	16
2.3 Samenhang kenmerken; modellen en typologieën	19
2.4 Voorlopige bevindingen op basis van literatuur.....	22
3. Kenmerken verdachten/daders en incidenten (politie- en CBS-gegevens)	24
3.1 Data-analyse incidenten en verdachten	24
3.2 Inzicht in kenmerken van verdachten/daders	27
3.3 Inzicht in verloop van agressie- en geweldsincidenten.....	38
3.4 Conclusies op basis van politie- en CBS-gegevens	45
4. Reflectie vanuit de praktijk	49
4.1 Kenmerken van verdachten/daders.....	49
4.2 Kenmerken en verloop van agressie- en geweldsincidenten in samenhang.....	51
4.3 Implicaties de voor aanpak van agressie en geweld	53
4.4 Voorlopige bevindingen op basis van focussessies en interviews	55
5. Conclusies.....	57
5.1 Beantwoording onderzoeksvragen	57
5.2 Conclusies	61
5.3 Tot slot.....	62
Literatuurlijst	64
Bijlage 1 Leden van de begeleidingscommissie	67
Bijlage 2 Gesprekspartners	68
Bijlage 3 Hypothesen data-analyse	69
Bijlage 4 Tabellen tijdreeksen data-analyse	70
Bijlage 5 Uitkomsten multivariate analyse	77
Bijlage 6 Notitie focussessies	79

Samenvatting

Onderzoek naar verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie, boa's, brandweer en ambulance

Medewerkers van de politie, boa's in domein 1 (hierna: boa's), brandweer en ambulance — hier gezamenlijk aangeduid als hulpverleners — moeten hun werkzaamheden ongestoord en veilig kunnen uitvoeren. In de praktijk worden zij echter regelmatig geconfronteerd met agressie en geweld. Dit is moreel én maatschappelijk onaanvaardbaar en leidt steeds opnieuw tot brede maatschappelijke en politieke verontwaardiging. Daarbovenop komt het persoonlijke leed van de hulpverleners die met dit geweld worden geconfronteerd. De aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners en andere medewerkers met een publieke taak staat dan ook (weer) hoog op de agenda bij zowel de politiek en bestuurders als bij de betrokken organisaties.¹²

Onderhavig onderzoek richt zich op agressie en geweld tegen de beroepsgroepen politie, boa's domein 1, brandweer en ambulance. Deze groep wordt aangeduid met de verzamelterm 'hulpverleners'.³

Om te komen tot een effectieve aanpak zijn diverse onderzoeken gedaan naar verschillende aspecten van geweld tegen medewerkers met een publieke taak uit diverse beroepsgroepen, zoals naar de aard en omvang, slachtoffers en bepaalde maatregelen. Er is echter nog relatief weinig bekend over de kenmerken van verdachten/daders, hun motieven en de kenmerken van incidenten waarbij geweld tegen specifiek hulpverleners plaatsvindt. Op aanvraag van het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig⁴ en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) hebben DSP-groep en Ipsos I&O daarnaar onderzoek gedaan. In deze samenvatting worden de voornaamste uitkomsten van dit onderzoek beschreven.

Onderzoeksvragen en aanpak

Het voorliggende onderzoek beoogt inzicht te geven in de kenmerken en motieven van verdachten/daders en het verloop van de agressie- en geweldsincidenten. Deze kennis kan bijdragen aan het verder vormgeven van gericht beleid om agressie en geweld te voorkomen en de weerbaarheid van hulpverleners te vergroten. Een bijkomend doel van het onderzoek is om na te gaan in hoeverre politiedata in combinatie met CBS-microdata helpen om meer inzicht te krijgen in de verdachten-/daderpopulatie en incidenten.

¹ Zoals bijvoorbeeld blijkt uit het regeerprogramma van 2024, waarin staat dat "hulpverleners moeten veilig en ongehinderd hun werk kunnen doen en het is volstrekt onacceptabel als ze daarbij worden geconfronteerd met agressie en geweld. Slachtoffers worden ondersteund en daders worden keihard aangepakt." (Rijksoverheid, Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet, 13 september 2024) en navolgende de discussies over de strafrechtelijke afhandeling van VPT-delicten en de invoering van het taakstrafverbod bij VPT-delicten (bijvoorbeeld Kamerstukken II, 2024–2025, 28 684, nr. 778).

² Er is sprake van *weer* hoog op de agenda omdat eerder het programma Veilige Publieke Taak (VPT) zich richtte op de aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. Dit programma liep van 2006 tot en met 2016.

³ Dit ondanks het feit dat politie en boa's naast hulpverlenende ook handhavende taken uitoefenen en bij de brandweer onderscheid wordt gemaakt tussen repressie, preventie en hulpverlening.

⁴ De Taskforce Onze Hulpverleners Veilig, ingesteld in 2021, heeft als taak bij te dragen aan een zinvolle aanvullende aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners. De Taskforce richt zich in eerste instantie op medewerkers van politie, boa's domein 1 en brandweer. Hulpverleners zorgen voor de veiligheid van iedereen en moeten ongehinderd hun werk kunnen doen, zo draagt de Taskforce uit. De Taskforce heeft veilig werkgeverschap opnieuw geprioriteerd en zet daarbij in op bewustwording, verbetermogelijkheden en kennisontwikkeling.

De uitkomsten van het onderzoek zijn gebaseerd op een *mixed methods*-aanpak: literatuuronderzoek, interviews met expertonderzoekers, focussessies, en interviews met boa's, brandweer- en ambulancemedewerkers, een politiemedewerker en met advocaten. Daarnaast zijn politiedata van verdachten/daders van agressie en geweld gekoppeld aan CBS-microdata met sociaaldemografische, sociaaleconomische en andere achtergrondkenmerken van verdachten/daders en vervolgens geanalyseerd. Aangezien het gebruik van microdata in deze context relatief onbekend is, is een onderzoeksvraag toegevoegd over de bruikbaarheid van deze methode.

We hanteren in het onderzoek de term 'agressie en geweld' om verschillende vormen van agressie, waaronder geweld, aan te duiden. Dit kan zowel verbaal als fysiek zijn.

We hanteren in het onderzoek de term verdachte/dader, omdat het niet altijd mogelijk is geweest vast te stellen of verdachten daadwerkelijk ook dader zijn.

Uitkomsten

Inzicht in kenmerken en motieven van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners

Op basis van de verschillende onderzoeksmethoden kan een beeld worden geschetst van de kenmerken en achtergronden van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners. Aangezien het een groep is met diverse en fluïde kenmerken, achtergronden en motieven is het niet mogelijk om eenduidige daderprofielen te onderscheiden. Daarbij is het om agressie en geweld richting hulpverleners goed te begrijpen van belang te kijken naar de samenhang met persoon, gedrag en context. Desalniettemin komen op basis van het onderzoek de volgende kenmerken, achtergronden en motieven naar voren.

Verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners zijn veelal mannen en relatief jong. Personen tussen 18 en 29 jaar zijn sterk oververtegenwoordigd ten opzichte van de Nederlandse bevolking. Jongeren treden bovendien vaker in groepsverband op. Incidenten met 50-plussers komen minder vaak voor.

De sociaaleconomische positie van verdachten/daders is doorgaans kwetsbaar. Ze zijn gemiddeld lager opgeleid, hebben een lager inkomen en ontvangen vaker een uitkering dan de algemene bevolking. Ongeveer 30% is in de afgelopen vijf jaar geregistreerd vanwege onbegrepen gedrag. Driekwart van de verdachten/daders heeft antecedenten, ruim de helft is eerder verdachte geweest van een geweldsmisdrijf.

Motieven zijn divers, maar expressief of emotioneel geweld (zoals frustratie, machteloosheid, ervaren van onrecht of uitzichtloosheid) komt vaak voor. Ook situationele escalaties van ongepland geweld tijdens een interactie met hulpverleners spelen een grote rol. Met name alcohol- en drugsgebruik en groepsdruk versterken dit risico.

Hoewel de taken en werkzaamheden van de vier beroepsgroepen aanzienlijk uiteenlopen, zijn er veel overeenkomsten in het type verdachte/dader waarmee zij te maken krijgen. Desalniettemin is er ook een aantal verschillen op te merken. Zo zijn verdachten/daders van agressie- en geweldsincidenten tegen politie en boa's gemiddeld jonger en hebben zij vaker antecedenten dan verdachten/daders bij incidenten tegen brandweer- en ambulancemedewerkers.

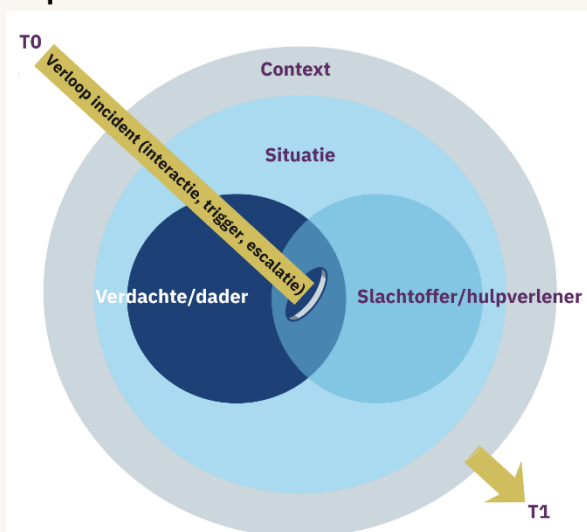
Inzicht in kenmerken en verloop van agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverleners

De meeste geweldsincidenten tegen hulpverleners vinden plaats op de openbare weg of op het

water, gevolgd door in woningen. Incidenten concentreren zich in stedelijke gebieden, vooral in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Wordt gekeken naar de verschillen tussen de beroepsgroepen dan blijkt dat agressie en geweld tegen politiemedewerkers relatief vaak plaatsvindt op politiebureaus en agressie en geweld tegen medewerkers van brandweer en ambulance relatief vaak in woningen en zorginstellingen.

De kans op agressie en geweld is groter in de avond en nacht en in het weekend. Rond oud en nieuw is het aantal incidenten relatief hoog. Triggers voor escalatie zijn niet te generaliseren, maar mede afhankelijk van de achtergrond van de verdachte/dader, de situatie en de interactie met de hulpverlener(s). Versterkende factoren, zoals middelengebruik en groepsdruk, spelen hierbij een belangrijke rol. Ook kan escalatie volgen in reactie op handhavend optreden door politie en boa's.

Mogelijke implicaties van bovenstaande inzichten voor de aanpak van geweld tegen hulpverleners

Voor een effectieve aanpak is het onvoldoende om enkel op daderprofielen te focussen. De resultaten laten zien dat agressie en geweld tegen hulpverleners voortkomt uit een combinatie van persoonskenmerken van verdachten/daders, hun interactie, de situatie (factoren zoals de aanwezigheid van andere mensen of groepsdruk) en de context (bredere factoren zoals grootstedelijk gebied, oud en nieuw). Zonder het beschouwen van het verloop van het incident waarbij zowel verdachten/daders als hulpverleners die slachtoffer zijn van agressie en geweld interacteren en een rol hebben, het in acht nemen van de situatie en de context waarin

agressie en geweld zich voordoet, kan agressie en geweld niet goed worden begrepen. Hiernaast is een schematische samenhang van deze factoren en het verloop van een incident weergegeven.

Dat resulteert in de volgende implicaties voor de aanpak van geweld tegen hulpverleners: Het herkennen van triggers, risicobewust en situatiebewust optreden en adequate communicatie zijn essentieel voor preventie en de-escalatie. Situatiegerichte periodieke trainingen, ook wat betreft de inzet van de-escalierend optreden, en samenwerking met ondersteunende partijen (zoals de politie dat is voor boa's, brandweer en ambulance), zijn daarbij belangrijke pijlers.

Bruikbaarheid van politie- en CBS-microdata om inzicht te verkrijgen in de kenmerken van verdachten/daders en agressie- en geweldsincidenten

Het gebruik van gekoppelde politie- en CBS-microdata leverde waardevolle inzichten op over kenmerken van verdachten/daders en incidenten. Zo maakte deze aanpak het mogelijk om een nauwkeurig en veelomvattend beeld te krijgen van de sociaaldemografische en sociaaleconomische positie van verdachten/daders en om deze gegevens in samenhang te bekijken. Tegelijkertijd zijn er beperkingen door onvolledige en inconsistente registratie, zoals de registratie van middelengebruik of een eenduidige registratie van de VPT-beroepsgroepen. Ook bieden de politie- en CBS-microdata weinig inzicht in de motieven van verdachten/daders. Desondanks heeft deze methode aanzienlijke potentie voor beleidsontwikkeling en preventie om informatie op te halen in een samenhang die tot dusver niet (kwantitatief) kon worden hardgemaakt. Die potentie wordt nog eens aanzienlijk vergroot

bij een verbeterde datakwaliteit en uitbreiding van de dataset (meer relevante CBS-variabelen koppelen, betere registratie in BVH).

Daarnaast kan het analyseren van gegevens van vergelijkbare situaties waarin geen agressie en geweld plaatsvond aanvullend inzicht bieden in risicofactoren en beschermende factoren. Zo ontstaat een scherper beeld van de mogelijke triggers en barrières voor agressie en geweld richting de hulpverleners die in dit onderzoek centraal staan (politie, boa's domein 1, brandweer, ambulance).

Tot slot

Agressie en geweld tegen hulpverleners is een complex verschijnsel. Het is het resultaat van een samenspel van persoonskenmerken van verdachten/daders en hulpverleners die slachtoffers zijn van agressie en geweld, interacties tussen persona tijdens incidenten en situationele en contextuele factoren.

Het onderhavige onderzoek biedt een, ook kwantitatief, onderbouwde bevestiging van een aantal reeds bekende inzichten, waaronder dat verdachten veelal jonger en man zijn, sociaaleconomisch kwetsbaar zijn en vaker antecedenten hebben. Incidenten vinden vooral plaats in stedelijke gebieden en op risicomomenten zoals weekenden en avonduren. De inzichten uit dit onderzoek onderstrepen het belang van contextbewust optreden door hulpverleners, periodieke training in de-escalerend optreden en de verbetering van registratiesystemen om de kennisbasis verder te versterken.

Meer implicaties voor de aanpak van agressie en geweld kunnen worden afgeleid door ook niet ge-escaleerde situaties te onderzoeken en deze te leggen naast situationeel vergelijkbare ge-escaleerde situaties. De focus kan worden gelegd op de elementen die, voor gegeven verdachten-/dadergroepen en gegeven situaties, de-escalerend werken of agressie en geweld hebben voorkomen. Bijvoorbeeld in gevallen waar een politieagent of boa op een drukke uitgaansavond een groep jongeren onder invloed aanspreekt op hun gedrag. Waarin onderscheiden deze situaties zich? Wat zijn kenmerken van de (potentiële) verdachte/dader, van de hulpverlener die slachtoffer wordt en het incident? Hoe wordt in beide gevallen gehandeld en gereageerd? Hoe verloopt het incident?

Tot slot constateren we dat er op dit moment veel onderzoek is en wordt gedaan naar agressie en geweld tegen hulpverleners. Dat levert veel inzichten op. Tegelijkertijd vraagt het echt verbeteren van de aanpak van agressie en geweld naast kennis ook gerichte actie. Bijvoorbeeld door het daadwerkelijk en herhaald trainen van professionals in het gebruik van de-escalerende methoden. Of door juist meer te gaan experimenteren met verschillende acties. We roepen de overheid, werkgevers en hulpverleners dan ook op tot een betere benutting van de verworven kennis in de praktijk om niet alleen agressie en geweld maar ook *paralysis by analysis* te voorkomen. Dat vraagt om *doen*.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Hulpverleners, zoals politie, boa's (domein 1), brandweer en ambulancepersoneel, moeten ongestoord hun werk kunnen doen. Helaas gebeurt het regelmatig dat zij geconfronteerd worden met agressie en geweld. Dit is moreel en maatschappelijk onaanvaardbaar en leidt tot grote maatschappelijke en politieke verontwaardiging, waarbij het persoonlijke leed van hulpverleners die slachtoffers zijn geworden van dit geweld nog niet eens is benoemd. Voorbeelden van incidenten zijn uitgaansgeweld, agressie en geweld tijdens oud en nieuw of voetbalrellen, maar ook opgeschoten reljeugd en uit de hand gelopen demonstraties.

De aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners en andere medewerkers met een publieke taak staat dan ook (weer) hoog op de agenda bij zowel de politiek en bestuurders als bij de betrokken organisaties. Voorbeelden daarvan zijn de Veilige Publieke Taak (VPT)-maatregelen gericht op werkgevers (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2006), de aanwijzing voor strafverhoging in OM-richtlijnen (Abraham et al., 2024) en de Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA) over opsporing en vervolging van VPT-delicten (Abraham, 2025). Deze inspanningen zijn gezamenlijk ook wel bekend onder het thema VPT; de naam van het in 2016 beëindigde programma en de bijbehorende monitor van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), of onder de huidige benaming 'Veilige publieke dienstverlening'. Daar bovenop is naar aanleiding van een heftig incident van agressie en geweld tegen een agent bij een trouwstoet in 2021 de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig (hierna de Taskforce) ingesteld. De Taskforce, ingesteld tot 1 januari 2026, heeft als taak bij te dragen aan "een zinvolle aanvullende aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners". De Taskforce richt zich in eerste instantie op medewerkers van politie, boa's en brandweer. Hulpverleners zorgen voor de veiligheid van iedereen en moeten ongehinderd hun werk kunnen doen, zo draagt de Taskforce uit. Ambulancemedewerkers, hoewel ook hulpverleners, behoren niet tot de primaire doelgroep van de Taskforce.⁵

De Taskforce heeft veilig werkgeverschap opnieuw geprioriteerd en zet daarbij in op bewustwording, verbetermogelijkheden en kennisontwikkeling. Er is veel onderzoek verricht naar verschillende aspecten van agressie en geweld tegen mensen met een publieke taak. Zo zijn er onderzoeken gedaan naar de aard en omvang van agressie en geweld (bijvoorbeeld Sikkema et al, 2007; Van Zwieten et al., 2017; Aarten et al. 2020), slachtofferschap (bijvoorbeeld, Van Reemst 2020, Van Reemst en Fisscher 2023; Krouwel et al. 2024), fenomenen van bepaalde typen agressie en maatregelen zoals de evaluatie van de Eenduidige Landelijke afspraken (Abraham, 2025) en onderzoek naar strafverhoging bij VPT-delicten (Abraham et al., 2024).

Over de kenmerken van verdachten/daders, hun motieven en de kenmerken van incidenten waarin agressie en geweld tegen mensen met een publieke taak zich voordoet, is echter nog relatief weinig bekend. Deze opgave is dan ook met prioriteit geagendeerd in de Meerjarige Onderzoekagenda van de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig. In opdracht van het WODC is daaraan uitvoering gegeven door DSP-groep in samenwerking met Ipsos I&O.

⁵ Hoewel de ambulance een sirenedienst is en vanuit haar taak een hulpverlener bij uitstek, is deze niet aangesloten bij de Taskforce. Ambulancezorg Nederland (AZN) zegt in een toelichtend gesprek dat er te veel aandacht is voor geweldsincidenten tegen ambulance-medewerkers. Het aansluiten bij de Taskforce zou volgens AZN het beeld bevestigen dat er dagelijks geweld is, terwijl er genoeg ambulance-medewerkers zijn die nooit met geweld te maken krijgen.

Dit onderzoek richt zich op kennis over verdachten/daders en incidenten van agressie en geweld tegen hulpverleners. Meer specifiek wordt beoogd met het project inzicht te krijgen in de profielen van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners. Deze kennis kan bijdragen aan het verder vormgeven van gericht beleid.

1.2 Onderzoeksvragen

Het voorliggende onderzoek beoogt inzicht te bieden in de kenmerken en motieven van verdachten/daders en het verloop van de incidenten. De centrale vraag van het onderzoek luidt:

Welke typen verdachten/daders en incidenten kunnen worden onderscheiden ten aanzien van agressie en geweld tegen hulpverleners?

De centrale vraag is thematisch uitgewerkt in onderzoeksvragen met bijbehorende subvragen. Aangezien in onderhavig onderzoek, voor zover bekend, voor het eerst microdata zijn gebruikt voor het verkrijgen van inzicht in verdachten/daders, is een onderzoeksvraag toegevoegd over de bruikbaarheid van deze methode.

Inzicht in kenmerken en motieven van **verdachten/daders**

1. Welke typen verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners kunnen worden onderscheiden?
 - a) Welke persoonskenmerken (leeftijd, geslacht, et cetera) kunnen worden onderscheiden bij verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners?
 - b) Wat is de sociale achtergrond van verdachten/daders?
 - c) Wat zijn de motieven van verdachten/daders voor het plegen van agressie en geweld tegen hulpverleners?
 - d) In hoeverre hebben verdachten/daders antecedenten en, zo ja, voor welk type delicten?
 - e) In hoeverre zijn er verschillen tussen de slachtoffergroepen (politie, boa's, brandweer, ambulance) ten aanzien van het type verdachte/dader waarmee zij te maken krijgen?

Inzicht in kenmerken en verloop van **agressie- en geweldsincidenten**

2. Op welke manier verlopen agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverleners?
 - a) Welke typen incidenten zijn er te onderscheiden waarbij agressie en geweld wordt gepleegd tegen hulpverleners?
 - b) Hoe interacteren verdachten/daders en slachtoffers (politie, boa's, brandweer, ambulance) in deze verschillende situaties?
 - c) Hoe verlopen deze verschillende typen incidenten en zijn er triggers waar te nemen die een situatie doen escaleren?

Mogelijke **implicaties** van bovenstaande inzichten voor de aanpak van agressie en geweld:

3. Hoe kunnen hulpverleners beter worden beschermd tegen agressie en geweld, gelet op het type verdachte/dader en het verloop van de incidenten?

Bruikbaarheid van politie- en CBS-microdata om inzicht te verkrijgen in kenmerken van verdachten/daders en agressie- en geweldsincidenten

4. In hoeverre kan met behulp van microdata inzicht worden verkregen in de kenmerken van agressie- en geweldsincidenten?

1.3 Afbakening onderzoek

Dit onderzoek is gericht op agressie en geweld tegen **hulpverleners**. De doelgroep bestaat uit functionarissen met een publieke taak in de operationele uitvoering bij de politie, brandweer, boa's domein 1 (openbare ruimte) en ambulance. De term hulpverleners is gekozen om aansluiting te vinden bij de primaire doelgroep van de Taskforce Onze hulpverleners veilig: politie, boa's domein 1 en brandweer. Toegevoegd in dit onderzoek is de ambulance, de ontbrekende nooddienst. Echter, politie en boa's hebben naast hun hulpverlenende taak ook een handhavende taak. In dit onderzoek was het niet mogelijk om alleen te kijken naar de hulpverlenende taken. Bovendien valt een strikte scheiding in taken niet te maken. De uitkomsten van het onderzoek hebben dan ook betrekking op geweld tegen medewerkers van politie, boa's domein 1, brandweer en ambulance, ongeacht of zij tijdens of net voor het geweldsincident expliciet uitoefening gaven aan hun hulpverlenende taak.

Onderhavig onderzoek richt zich op agressie en geweld tegen de beroepsgroepen politie, boa's domein 1, brandweer en ambulance. Deze groep wordt aangeduid met de verzamelterm hulpverleners.⁶

Het gaat hierbij in eerste instantie over **agressie- en geweldincidenten** die zich in de openbare ruimte afspelen. Daarbij ligt de focus op incidenten die ook hebben geleid tot een registratie in politiedossiers, hetzij omdat er aangifte is gedaan, hetzij omdat er een melding van het incident is gedaan. Daarom ook is gekozen voor de 'term agressie en geweld' en niet alleen de overkoepelende term agressie. Geweld wordt doorgaans ervaren als een ernstiger vorm van agressie wat de focus op geweld rechtvaardigt. Een andere reden om voor de term agressie en geweld te kiezen is dat literatuuronderzoek doorgaans betrekking heeft op geweldsincidenten. Die worden nu meer expliciet betrokken.

In het onderzoek wordt de term **verdachte/dader** gehanteerd. Dit omdat het niet altijd mogelijk is geweest vast te stellen of verdachten daadwerkelijk ook dader zijn. Het onderzoek leunt immers zwaar op de analyse van data afkomstig uit het politieregistratiesysteem BVH. Op het moment van registratie is er nog geen uitspraak van een Officier van Justitie of rechter over de bewezenverklaring, nodig om van een verdachte een dader te maken. (Vanzelfsprekend is dit alleen het geval als het ten laste gelegde feit bewezen is verklaard.)

1.4 Methodologische verantwoording

Om zo goed mogelijk antwoord te geven op de onderzoeksvragen is een *mixed methods*-aanpak gevolgd, bestaande uit een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve methoden. We zijn begonnen (fase 1) met het opstellen van een overzicht van bestaande kennis over typen verdachten/daders en incidenten. Daarvoor verrichtten we beknopt literatuuronderzoek en raadpleegden we in totaal vier expertonderzoekers. Zij gaven ons verwijzingen naar aanvullende relevante literatuur. Op basis van deze inzichten is een analyseplan opgesteld om in fase 2 van het onderzoek kwantificeerbare kenmerken van verdachten/daders en incidenten te achterhalen (zie bijlage 3). We voerden daarvoor een data-analyse uit op een dataset bestaande uit VPT-incidenten waarbij sprake is van agressie of geweld tegen boa-, brandweer- of ambulancemedewerkers,

⁶ Dit ondanks het feit dat politie en boa's naast hulpverlenende ook handhavende taken uitoefenen en bij de brandweer onderscheid wordt gemaakt tussen repressie, preventie en hulpverlening.

aangevuld met GTPA-incidenten waarbij sprake is van agressie of geweld tegen politiemedewerkers.⁷ Deze dataset koppelden we op basis van een pseudosleutel aan CBS-microdata om zo verdere kenmerken van de verdachten/daders te achterhalen. Op deze wijze is een beeld gekregen van de verdachten-/ dadergroep en de geregistreerde kenmerken van verdachten/daders en incidenten van agressie en geweld tegen hulpverleners. Ook is gezocht naar onderlinge samenhang van de kenmerken. (Zie hoofdstuk 3 voor een uitgebreide beschrijving.) In fase 3 zijn focussessies gehouden met hulpverleners die direct of indirect ervaring hadden met agressie en geweld. Aan de hand van de voorlopige uitkomsten hebben we een discussienotitie opgesteld die de deelnemers voorafgaand aan de bijeenkomst hebben ontvangen (zie bijlage 6). We gingen met de deelnemers in op bepalende factoren en kenmerken van de verdachten/daders, het verloop van incidenten en de interactie tussen verdachten/daders en hulpverleners in de verschillende contexten. We spraken met één politiemedewerker,⁸ zeven boa's, drie brandweerprofessionals en acht ambulancemedewerkers. Aangezien het niet is gelukt een groepsinterview met politiemedewerkers te organiseren, is in dit onderzoek ook gebruikgemaakt van de kennis opgedaan tijdens interviews met politiemedewerkers die slachtoffer zijn geworden van agressie en geweld in het kader van onderzoek naar herhaald slachtofferschap onder de VPT-doelgroep (Krouwel et al., 2024) en onderzoek naar de ELA (Abraham, 2025). Ook zijn twee advocaten bevestigd om het perspectief van de verdachten/daders in het onderzoek te betrekken. Tot slot zijn met twee data-experts interviews gehouden om de uitkomsten te valideren en verklaren. Bijlage 2 bevat een geanonimiseerd overzicht van alle gesprekspartners in het onderzoek.

Onderzoeksmethoden

Fase 1: Inventarisatie bestaande inzichten
Beknopt literatuuronderzoek
Interviews met expertonderzoekers
Fase 2: Inzichten aan de hand van data-analyses
Analyse politiedata voor VPT- en GTPA-incidenten gekoppeld aan CBS-microdata
Fase 3: Aanvullen, duiden en valideren
Focussessies ervaringsdeskundigen politie, boa's, brandweer en ambulance
Interviews strafrechtadvocaten met ervaring met VPT-delicten
Interviews data-experts

Het onderzoek is begeleid door een onafhankelijke begeleidingscommissie die is ingesteld door het WODC. In bijlage 1 geven we de samenstelling van deze commissie weer.

Reikwijdte onderzoek

Bij het onderzoek dienen enkele kanttekeningen te worden geplaatst. De eerste kanttekening betreft de analyse van politiedata gekoppeld aan CBS-microdata. De uitkomsten zeggen iets over de samenstelling van de groep verdachten/daders die te vinden is in de politieregistratie en bijbehorende incidenten. Dat betekent dat er van het incident een melding of aangifte dient te zijn gemaakt én de verdachte dient bekend te zijn (bijvoorbeeld omdat deze is aangehouden).⁹ Dat

⁷ GTPA staat voor Geweld tegen politieambtenaren, VPT voor veilige publieke taak. Beide afkortingen worden gebruikt in het politieregistratiesysteem om registraties mee te labelen die betrekking hebben op respectievelijk geweld tegen de politie en geweld tegen publieke functionarissen minus de politie.

⁸ Ondanks herhaalde oproepen is het niet gelukt meerdere politierespondenten te spreken, zie reikwijdte onderzoek verderop in deze paragraaf.

⁹ Ten aanzien van traditionele criminaliteit in het algemeen is bekend dat in circa 27% van de ondervonden delicten aangifte wordt gedaan (peildatum 2023). Bron: CBS- delicten criminaliteit persoonskenmerken in het dashboard van Criminaliteit en Recht (www.criminaliteitenrecht.nl).

impliceert dat de daadwerkelijke dadergroep groter is dan op basis van dit onderzoek lijkt, ook wanneer we rekening houden met het feit dat een deel van de verdachten uiteindelijk niet schuldig wordt bevonden.¹⁰ Bovendien is de cijfermatige omvang en invulling afhankelijk van eenduidige en complete registratie en aangifte door de vier beroepsgroepen. Om deze beperking scherp te krijgen, hebben we extra sessies ingelast met data-experts en heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met de betrokken dataspecialist van de politie.

Ondanks de beperkingen, die op voorhand bekend waren, is gekozen voor deze methoden. Alternatieven, zoals het analyseren van strafrechtelijke dossiers, leveren nog minder informatie op, over een nog kleinere en selectievere (zwaardere) groep verdachten/daders. De door ons gekozen methode met de koppeling van VPT- en GTPA-data aan CBS-microdata is nog niet eerder ingezet voor dit doeleinde en kan daarom nieuwe inzichten bieden.

Een tweede kanttekening betreft de samenstelling van de focusgroepen met ervaringsdeskundigen. Op verschillende manieren is medewerkers gevraagd om deel te nemen aan de sessies. Zo is er via het boa-platform een oproep geplaatst richting boa's, is het netwerk van de onderzoekers aangesproken, evenals het netwerk van de leden van de begeleidingscommissie en de Taskforce. Voor de boa's, brandweer en ambulance is het gelukt in totaal achttien medewerkers te laten aansluiten bij de sessies. Echter, ten aanzien van de politie bleek het lastig om deelnemers voor de sessies te werven. Dit ondanks de herhaalde oproepen die zijn gedaan via de Onderzoekcoördinatie van de politie. In plaats daarvan heeft daarom (slechts) één interview plaatsgevonden met een politiebeambte en is daarnaast teruggегреpen op kennis uit interviews die recent in het kader van andere onderzoeken plaatsvonden. Een mogelijke verklaring voor de lage responsbereidheid bij met name de politie is dat er op dit moment verschillende onderzoeken lopen of zojuist hebben gelopen, gerelateerd aan dit onderwerp. De uitkomsten van de sessies, één sessie per organisatie, dienen dan ook vooral te worden gezien als indicatief en niet zozeer representatief. Aangezien de uitkomsten van de sessies vooral zijn gebruikt als aanvulling, duiding en ter illustratie, zijn de gevolgen voor de validiteit van het onderzoek beperkt.

Het inzicht in motieven van verdachten/daders en triggers voor escalatie is verkregen via literatuuronderzoek en de interviews met hulpverleners die slachtoffer werden van agressie en geweld en advocaten. In de data-analyse is hierover slechts heel beperkt informatie beschikbaar gekomen. Het perspectief van daders is dus alleen indirect verkregen.

Ook onder strafrechtadvocaten bleek het animo om deel te nemen aan het onderzoek klein. Er is een oproep geweest bij verschillende verenigingen en een WhatsApp-groep voor strafrechtadvocaten. Ook zijn kantoren en strafrechtadvocaten direct benaderd door middel van een zoekstrategie via rechtspraak.nl en via het netwerk van de onderzoekers. Uiteindelijk heeft dit twee interviews opgeleverd.

1.5 Ethische verantwoording

Een onderzoek naar verdachten/daderschap betreft een gevoelig onderwerp, zoals ook wordt bevestigd in het literatuuronderzoek en de interviews. Aangezien het onderzoek zich richt op persoonskenmerken die mogelijk samenhangen met het plegen van agressie en geweld ligt de

¹⁰ Het aantal septs bij VPT-zaken bedraagt circa 15% (onvoorwaardelijk) + 6% (voorwaardelijk). Van de VPT-zaken leidt in totaal 75% tot dagvaarding of OM-strafbeschikking. Voorts is bekend dat het aantal vrijspraken zeer beperkt is. Zie voor meer informatie het onderzoek Strafverhogingen bij Veilige Publieke Taak-delicten. Hoe voor VPT-feiten strafeisen en straffen worden bepaald (Abraham et al. 2024).

personalistische valkuil op de loer. Het risico is dat daarbij (te) veel focus ligt op het afzonderlijke individu zonder context en interactie in acht te nemen. Dat zou kunnen leiden tot *profiling* en stigmatisering van bepaalde groepen. In de conclusies van het onderzoek hechten we dan ook veel belang aan het bestuderen van agressie en geweld in samenhang met persoon, gedrag en context. Hieraan geven we uitwerking in verklarende modellen en de discussies daaromtrent in de beantwoording van de onderzoeksvragen en conclusies. Het is belangrijk om te benadrukken dat de bevindingen van deze studie niet suggereren dat geweld plegen inherent is aan bepaalde groepen. Misbruik van deze studie om vooroordelen of stereotyperingen te rechtvaardigen, is zowel wetenschappelijk onjuist als schadelijk voor de samenleving.

Om de belangen van betrokkenen te waarborgen, is zorgvuldig gewerkt. Om de privacyrisico's in kaart te brengen, is bij de start van het onderzoek een *Data Protection Impact Assessment* (DPIA) uitgevoerd, die op 9 januari 2025 is goedgekeurd door het WODC. Voor het werken met CBS-microdata zijn de richtlijnen van het CBS gevolgd, waarin waarborgen zijn opgenomen om onthullingsrisico's te voorkomen.¹¹ Ook is een aanvullende onderbouwing gegeven voor het gebruik van etnische herkomst in de data-analyse, conform het Afwegingskader migratie- en integratiestatistieken van het CBS.¹² Gegevens van de respondenten zijn niet herleidbaar naar de persoon verwerkt in dit rapport.

1.6 Leeswijzer

De structuur van dit rapport volgt grotendeels de methoden van onderzoek. Dit doet recht aan de benodigde samenhang tussen verdachten-/daderkenmerken en het verloop van incidenten. In hoofdstuk 2 bespreken we de inzichten ten aanzien van persoonskenmerken en incidenten op basis van literatuur en expertonderzoekers. In hoofdstuk 3 gaan we in op de kenmerken van verdachten/daders en het verloop van incidenten zoals deze naar voren komen uit de analyse van politiedata en CBS-microdata van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners. In hoofdstuk 4 vertalen we de uitkomsten van het literatuuronderzoek en de data-analyse naar de praktijk. We stellen een analysemodel voor en bespreken deze met de beroepsgroepen. Ook gaan we in op wat de uitkomsten kunnen betekenen voor de aanpak van agressie en geweld gelet op het type verdachte/dader en het verloop van geweldsincidenten. In hoofdstuk 5 gaan we in op de conclusies van het onderzoek door de onderzoeksvragen te beantwoorden en voeren we een discussie over de bruikbaarheid van verdachten-/dadertypologieën en het gebruik van politiedata en CBS-microdata.

¹¹ Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/regels-en-maatregelen> voor meer informatie.

¹² Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2021/cbs-afwegingskader-migratie-en-integratiestatistieken> (gepubliceerd op 19 maart 2021 en aangevuld op 5 februari 2025).

2. Kenmerken verdachten/daders en incidenten (literatuur)

In dit hoofdstuk inventariseren we op hoofdlijnen wat al bekend is over de kenmerken van verdachten/daders en incidenten van agressie en geweld tegen hulpverleners. De uitkomsten geven een gestructureerd vertrekpunt voor de data-analyse. De informatie is gebaseerd op beknopt literatuuronderzoek en interviews met onderzoekers die zich met dit thema bezighouden. Zij hebben gezorgd voor de nodige nuanceringen en voorzagen ons van relevante aanvullende literatuur.

In dit hoofdstuk gaan we in op:

- Kenmerken en motieven van verdachten/daders
- Kenmerken en verloop van agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverleners

In paragraaf 2.1 gaan we op basis van de literatuurscan in op de kennis over kenmerken en sociale achtergrond van verdachten/daders en hun motieven en gaan we in op de samenhang hiertussen. In paragraaf 2.2 worden de uitkomsten weergegeven die betrekking hebben op het type en verloop van de incidenten. De samenhang tussen kenmerken wordt beschreven in paragraaf 2.3. De voorlopige bevindingen tot slot zijn samengevat in paragraaf 2.4.

2.1 Inventarisatie kenmerken en motieven van verdachten/daders

Op basis van de literatuurscan is een inventarisatie gemaakt van kenmerken en motieven van verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie, boa's, brandweer en/of ambulancemedewerkers. Daarbij zijn we ingegaan op verschillende kenmerken: persoonskenmerken (geslacht, leeftijd), antecedenten, sociale achtergrond en motieven. Waar mogelijk is daarbij een verschil gemaakt tussen de beroepsgroepen die slachtoffer werden van de betreffende geweldsincidenten. Veelal echter hebben de uitkomsten betrekking op agressie en geweld gericht tegen publieke functionarissen in het algemeen. Ook is er relatief veel onderzoek dat zich richt op de politie. Onderzoek lijkt zich meer te richten op geweld dan agressie maar het onderscheid is lastig te maken. Waar in de studie de term geweld is gebruikt, hebben we deze hier ook gehanteerd.

2.1.1 Persoonskenmerken

Geslacht, leeftijd, herkomst, middelengebruik, psychische stabiliteit

Allereerst, als we kijken naar persoonskenmerken van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners, komt in zowel oudere als nieuwere, nationale en internationale onderzoeken naar voren dat agressie en geweld tegen politie vooral gepleegd wordt door jonge mannen, vaak onder invloed van middelen. Persoonlijke kenmerken zoals mentale instabiliteit of een antisociaal gedrag waarbij weinig tot geen rekening wordt gehouden met andere, spelen ook een rol.

Geweldplegers zijn dus overwegend (single) jonge mannen tussen de 18-30 jaar (Abraham et al., 2007; Bakker et al., 2010; DSP-groep, 2011; Covington et al., 2014; Ellrich & Baier, 2016; Aarten et al., 2020). Veel verdachten/daders waren onder invloed van drank en/of drugs tijdens de geweldpleging, en een aantal geeft ook toe dat het alcoholgebruik een rol speelde in het plegen van geweld tegen de hulpverlener(s) (Abraham et al., 2007; Bakker et al., 2010; Aarten et al., 2020; Ellrich & Baier, 2016; Covington et al., 2014). Naast excessieve alcoholgebruikers, zijn geweldplegers

tegen hulpverleners ook vaak verwarde personen (Aarten et al., 2020). Deze zijn vaker man, boven de 25 jaar, hebben een psychiatrische stoornis en zijn snel gefrustreerd (Bakker et al., 2010).

In Nederlands onderzoek uit 2006 en 2007 wordt gesteld dat het merendeel van de verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie een Nederlandse etniciteit heeft. Mensen met een Marokkaanse migratieachtergrond zijn relatief oververtegenwoordigd in geweld tegen de politie (Abraham et al., 2007). In Duits onderzoek naar geweld tegen de politie worden ook personen met een migratieachtergrond uit de voormalige Sovjet-Unie en Turkije genoemd als plegers (Ellrich en Baier, 2016). Migratieachtergrond speelt in sommige contexten een rol in de oververtegenwoordiging van bepaalde groepen bij agressie en geweld tegen hulpverleners, maar dit is geen universele verklaring. De interactie tussen culturele verschillen, groepsdynamiek, alcoholgebruik, en andere factoren blijkt cruciaal voor het ontstaan en escaleren van geweld.¹³

Antecedenten

Relatief veel verdachten/daders van agressie en geweld tegen publieke functionarissen hebben antecedenten, vooral in de vorm van eerdere veroordelingen voor geweldsdelicten. In verschillende onderzoeken, zoals die van Abraham et al. (2007), blijkt dat ongeveer twee derde van de verdachten/daders een strafblad heeft. Een kleiner aantal verdachten/daders zijn een goede bekende van de politie, met meerdere feiten op hun naam (Loef et al., 2011). De meeste antecedenten hebben betrekking op geweldsdelicten, maar ook andere misdrijven, zoals diefstal en fraude, komen voor (Bakker et al. 2010). Circa derde van de verdachten/daders heeft geen eerdere strafbare feiten gepleegd, de zogenaamde *first offenders* (Abraham et al., 2007, Bakker et al., 2010).

2.1.2 Sociale achtergrond

Opleiding, financiële situatie, werksituatie, cultuur

Hierna is gezocht naar informatie over kenmerken die betrekking hebben op de sociale achtergrond van agressie- en geweldplegers. Uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat plegers van geweldsincidenten vaak herkenbare patronen vertonen in hun sociale achtergrond (Bakker et al., 2010). Een deel van hen heeft een relatief kwetsbare sociaaleconomische positie, gekenmerkt door een laag opleidingsniveau, werkloosheid, schulden en soms ook middelenafhankelijkheid. Daartegenover staat een groep die sociaal en economisch stabiel oogt: zij zijn werkzaam, beschikken over een stabiele thuissituatie en ervaren geen opvallende sociale problemen, maar kunnen onder invloed van alcohol of drugs toch geweld plegen. Daarnaast is er een categorie plegers bij wie geweld sterk samenhangt met bredere leefstijlproblematiek. Bij hen is sprake van een opeenstapeling van risicofactoren, waaronder werkloosheid, financiële problemen, verslaving, instabiele gezinsverhoudingen en vaak een belaste voorgeschiedenis (uiteenlopende zaken in het verleden die extra risico's, problemen of kwetsbaarheid met zich kunnen meebrengen). Ook jongeren die geweld plegen, laten regelmatig zien dat dit verband houdt met achterliggende problemen, zoals een moeizame thuissituatie of schoolloopbaan, in combinatie met een lager opleidingsniveau. Tot slot zijn er plegers wiens gedrag samenhangt met psychosociale problematiek, vaak in combinatie met werkloosheid en afhankelijkheid van een uitkering.

Voortbordurend op de psychosociale achtergrond, komt uit meerdere onderzoeken naar voren dat geweldplegers vaak bepaalde persoonlijkheidstrekken hebben, zoals een neurotische stoornis, laag zelfvertrouwen, boosheid en weinig sociale vaardigheden (Ufkes & Giebels, 2013). Het wordt gesteld

¹³ Onderzoeken die niet in Nederland gedaan zijn, hebben een andere context en zijn niet altijd een-op-een te vergelijken. Echter bestaat er weinig Nederlands onderzoek binnen dit thema, waardoor er gekozen is om ook buitenlandse onderzoeken mee te nemen. Zie de literatuurlijst voor een volledig overzicht.

dat een deel van de verdachten/daders geen berekenende niet-sociale personen zijn, maar mensen die psychische problemen hebben (Abraham et al., 2024), wat vaak verergerd wordt door middelengebruik (Keesman, 2021).

Verschillen in cultuur en communicatie kunnen bijdragen aan de escalatie van situaties. Dit kan voortkomen uit misinterpretaties door zowel de hulpverlener als de verdachte/dader (Loef et al., 2011). Gedragingen die in de ene cultuur als sociaal vaardig worden gezien, kunnen in een andere cultuur als ongepast of provocerend worden ervaren.

2.1.3 Motieven van verdachten/daders

Op basis van de literatuurscan stellen we dat de motieven voor agressie en geweld tegen hulpverleners complex zijn en erg variëren. Er is geen heldere opsomming te geven van de verschillende beweegredenen die de uiteenlopende groep verdachten/daders hebben, maar de volgende (daarmee samenhangende) factoren zijn benoemd.¹⁴

Compliance, grievance, identity en excitement

Onderzoek naar agressie en geweld tegen gezagsdragers en dienstverleners laat zien dat verdachten/daders niet eenvoudig in vaste profielen zijn te vangen, maar dat er wel verschillende motivaties te onderscheiden zijn. Veelgebruikte indelingen zijn instrumenteel geweld (gericht op naleving van een bepaald doel of om een voordeel te halen), expressief of emotioneel geweld (reacties vanuit boosheid, frustratie of ervaren disrespect), situationeel geweld (escalatie zonder plan tijdens een interactie) en structureel of herhaald geweld (burgers die vaker in botsing komen met autoriteiten). Felson's *theory of coercive action* (Tedeschi et al., 1994) specificeert vier onderliggende motivaties: *compliance* (anderen dwingen tot gedrag), *grievance* (onrecht of frustratie uiten), *identity* (status of eigenwaarde verdedigen) en *excitement* (het zoeken van spanning). In de praktijk streven frontline-medewerkers vaak naar *compliance*, bedoeld om burgers te overtuigen om de regels te volgen. Burgers daarentegen, reageren eerder vanuit *grievance* of *identity* wanneer ze bijvoorbeeld hun frustratie uiten, wat kan leiden tot een botsing met de frontline-medewerkers en kan eindigen in een escalatie.

Groepsprocessen, stoornissen

Groepsprocessen spelen een belangrijke rol in agressie en geweld tegen hulpverleners. Groepsdruk, de behoefte om voor vrienden op te komen, en het zoeken naar waardering en respect bepalen vaak of iemand gewelddadig wordt. Jongere verdachten/daders zijn gevoeliger voor groepsinvloeden dan oudere verdachten/daders (Abraham et al., 2007). In sommige gevallen kan de groepsdynamiek ook helpen bij de-escalatie van geweld, bijvoorbeeld door een persoon binnen de groep (vaak een vrouw) aan te spreken (Abraham et al., 2007). Ook blijkt het dat groepsdruk bij jongeren een belangrijke factor kan zijn, waardoor zij in zowel individueel als groepsverband verbaal of fysiek geweld gebruiken (Bakker et al., 2010).

Psychische stoornissen

Geweld komt relatief vaak voor bij personen met een psychische kwetsbaarheid, waarbij het gedrag vaak plotseling optreedt en moeilijk te herleiden is tot een concrete aanleiding (Bakker et al., 2010).

¹⁴ Onderzoek dat dieper ingaat op motieven van daders is momenteel bezig, in het onderzoek van Prof. M. Rosenkrantz Lindegaard: 'De-escalating Aggressive Encounters between Frontline Workers and Citizens (DE-ESCALATING)' (NWA-ORC subsidie).

Ander onderzoek laat zien dat personen met een geestelijke stoornis relatief vaak gewelddadig gedrag vertonen, wat hen moeilijker aanspreekbaar maakt en hun pijngrens verhoogt, waardoor politiek geweld vaak minder effectief is (Loef et al., 2011).

Middelengebruik

Alcohol en drugsgebruik zijn zowel kenmerken van de geweldplegers, als onderdeel van het motief. Veel geweldplegers zijn onder invloed van alcohol en/of drugs, wat hen onberekenbaar maakt en de situatie kan laten escaleren. Dit geldt zowel voor geweld tegen de politie als andere hulpverleners (Loef et al., 2011; Abraham et al., 2007). Bij sommige verdachten/daders is geweld onderdeel van een bredere leefstijl, waarbij agressie als normaal wordt beschouwd, veelal versterkt door middelengebruik en in sommige gevallen gepaard gaand met wapenbezit (Bakker et al., 2010). Tot slot zijn er plegers die vooral in uitgaanssituaties onder invloed van alcohol of drugs gewelddadig gedrag vertonen: zij tonen vaak achteraf berouw en het geweld lijkt sterk situatiegebonden. In een breed Duits onderzoek naar geweld tegen politie tussen 2005-2009 kwam naar voren dat 92,9% van de verdachten/daders man was, 59,3% onder de 25 jaar oud, 71,7% onder invloed van alcohol was en 64,8% een bekende was bij de politie (Ellrich & Baier, 2016).

Frustratie

Agressie en geweld tegen hulpverleners kan voortkomen uit frustratie, vooral wanneer doelgerichte activiteiten van de verdachte/dader door de hulpverlener worden belemmerd. Dit kan gepaard gaan met een negatieve perceptie van de politie of andere autoriteiten (Mehlbaum et al., 2024). Volgens sommige onderzoeken hangt geweld tegen de politie samen met een gevoel van het gebruik van onrechtmatig geweld door de politie (normatieve overwegingen) of wanneer het rechtssysteem als onrechtmatig wordt gezien door verdachten/daders. Dit gebeurt voornamelijk wanneer de politie zich, in de ogen van de verdachte/dader, onethisch, oneerlijk, disrespectvol en/of bevooroordeeld gedraagt. Het kan ook dat ze onrechtmatig geweld van de politie hebben meegemaakt (Maguire et al., 2018).

Onwetendheid en overtuigingen

Ook komt het voor dat verdachten/daders niet weten welke taken publieke hulpverleners uitvoeren en hoe zij dat doen. Dit gebeurt bijvoorbeeld volgens Keesman (2021) bij ambulancepersoneel, wanneer die uit onbegrip voor hun handelen de woede van familie van het zorgslachtoffer over zich heen krijgen. Ook geldt dit voor motieven van agressie en geweld tegen zorgpersoneel: wantrouwen in de zorg, geloof in samenzweringstheorieën, de dood van een patiënt, en psychische problemen zijn mogelijke motieven. Zhang et al. (2023) en Aarten et al. (2020) benoemen ook dat maatschappelijke ontwikkelingen, zoals afnemend vertrouwen in de overheid en de rol van de media, een rol kunnen spelen.

Agressie en geweld als levensstijl of als laatste redmiddel

Het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut laat zien dat de motieven van plegers van geweld tegen hulpverleners uiteenlopend zijn (Bakker et al., 2010). Bij een deel van de verdachten/daders speelt ervaren afhankelijkheid een centrale rol: zij zien geweld als een laatste redmiddel in situaties waarin zij afhankelijk zijn van beslissingen van hulpverleners of ambtenaren, bijvoorbeeld rond uitkeringen, vergunningen of medische zorg. Een andere groep reageert juist op relatief kleine aanleidingen met verbaal of fysiek geweld, zonder dat er sprake is van een directe relatie met de professional die slachtoffer werd (Bakker et al., 2010).

2.1.4 Verschillen tussen beroepsgroepen

Een verschil in verdachten/daders tussen de verschillende beroepsgroepen is op basis van het beknopte literatuuronderzoek lastig vast te stellen. Veel bestudeerde onderzoeken gaan over publieke functionarissen, politie of hulpverleners in het algemeen. Wel heeft elke beroepsgroep haar eigen taken, werktijden en werkplaatsen, die weer kunnen samenhangen met (potentiële) verdachten/daders die zich in deze situaties kunnen begeven en gelegenheden die zich kunnen voordoen. Er is geen onderzoek waaruit blijkt dat – bijvoorbeeld - een ambulancemedewerker die een reanimatie uitvoert, geconfronteerd wordt met andersoortige geweldplegers dan een politiemedewerker die een reanimatie uitvoert.

2.2 Inventarisatie verloop van agressie- en geweldsincidenten

Op basis van de literatuurscan is een inventarisatie gemaakt van kennis over het verloop van agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverleners. Daarbij is gezocht naar de categorisering van verschillende typen incidenten, de interactie tussen verdachten/daders en hulpverleners die slachtoffer werden van geweld, en eventuele triggers die een situatie doen escaleren. Ook nu is waar mogelijk een verschil gemaakt tussen de beroepsgroepen die slachtoffer werden van de betreffende incidenten. Dat levert het volgende beeld op.

2.2.1 Typen incidenten

Verschillende onderzoeken onderscheiden diverse typen incidenten aan de hand van type agressie en geweld, tijd en plaats waarop incidenten plaatsvinden. De volgende (daarmee samenhangende) kenmerken zijn benoemd.

Soort agressie en geweld

Verschillende onderzoekers hebben incidenttypen onderscheiden aan de hand van de vorm van geweld. Noordegraaf et al. (2009) bijvoorbeeld verdelen geweldsincidenten in drie categorieën:

- “Verbaal geweld (categorie I) zoals in het spraakgebruik omschreven met: uitschelden, vernederen, beledigen, intimideren, seksuele toespelingen maken, uitdagen om ruzie te maken, discrimineren naar herkomst, seksuele geaardheid of fysieke kenmerken;
- (Serieus) bedreigen (categorie II): bedreigen met woorden of voorwerpen of wapens, inclusief van personen in de privékring. Hieronder wordt ook begrepen: dreigen met schoppen, slaan en stompen, belemmeren van ambtstaken, openlijk dragen van een wapen, zoals pistool of mes;
- Fysiek geweld (categorie III): duwen, trekken, slaan, schoppen, stompen, klemmen, krabben, spugen, bijten, prikken, beschadigen, vernielen en gooien met voorwerpen.”

Hot times, hot places

Covington et al. (2014) stellen dat ‘s nachts en in het weekend agenten het vaakst worden aangevallen, en dat de precieze locatie mede wordt bepaald door het inkomen van de verdachte/dader en gebieden met een hoge dichtheid aan arrestanten. Aanvallen vinden vaak plaats op buitenlocaties, zoals snelwegen, wegen en steegjes. De aanvallen zijn heftiger wanneer de agenten contact initiëren met de verdachte/dader, vaak bij meldingen over verstoringen zoals huiselijk geweld. Ellrich en Baier (2016) bevestigen dit en stellen dat er *hot times* en *hot places* zijn voor geweldsincidenten tegen de politie: ze vinden vaker plaats in het weekend (63,1%) en ‘s nachts (53,2%, tussen 20:00 en 04:00). Hoewel aanvallen vaak in woonwijken voorkomen (44,0%), worden er minder aanvallen gerapporteerd in sociaal problematische gebieden (27,4%). Bijna de helft van de aanvallen (47,0%) gebeurt in openbare ruimtes, zoals straten, pleinen of parken, terwijl 23,6%

plaatsvindt in privéwoningen of tuinen. Toch beschouwt het merendeel van de agenten deze locaties niet als uitzonderlijk gevaarlijk (80,3%).

Specifieke context, alledaagse situaties

Voortbouwend op deze inzichten, kijken Reemst et al. (2024) naar de rol van specifieke contexten, zoals uitgaansgebieden. Dit onderzoek benoemt dat incidenten in uitgaansgebieden vaak ontstaan door ruzies of situaties waarin alcohol of drugs een rol spelen. Hoewel een-op-een conflicten voorkomen, zijn er meestal meerdere mensen betrokken. Voorbeelden zijn winkeldiefstal, waarbij fysiek ingrijpen kan escaleren, en ruzies in kroegen die leiden tot mishandeling. Om verdere escalatie door omstanders te voorkomen, moet de politie vaak snel optreden, bijvoorbeeld door arrestaties uit het zicht van grote groepen te doen.

Daarnaast laat onderzoek van Lindegaard et al. (2018) zien dat agressie zich manifesteert in uiteenlopende situaties, variërend van handhaving tot hulp- en zorgcontexten. Casuïstiek laat zien hoe alledaagse interacties kunnen escaleren: een agent die tijdens een verkeersconflict wordt geduwd, een OV-controleur die in een vechtpartij belandt, of een zorgmedewerker die wordt geslagen (Lindegaard et al., 2018). Deze voorbeelden illustreren dat specifieke triggers in alledaagse situaties de kiem kunnen vormen voor geweld.

Geweld en politie: huiselijk geweld, meerdere verdachten/daders, alcoholgebruik

Ellrich en Baier (2016) beargumenteren dat de meeste aanvallen tegen politieagenten fysieke aanvallen zijn (84%), zoals duwen, slaan of schoppen. In 19,3% van de gevallen werden van en door de burgers wapens gebruikt, zoals hekpalen. Aanvallen waren doorgaans spontaan en vonden plaats tijdens politie-interacties, ze waren niet vaak van tevoren gepland. In 74,8% van de gevallen was er maar één aanvallende betrokken. Huiselijk geweld vereist speciale aandacht, aangezien dit vaak leidt tot verwondingen bij politieagenten (6% van de incidenten met huiselijk geweld resulteerde in letsel bij de politieagenten). Het geslacht van de verdachte/dader had geen significante invloed op het risico op letsel, maar situaties met meerdere verdachten/daders verhoogden het gevaar iets. Alcoholconsumptie is een belangrijke factor bij politie-aanvallen, wat overeenkomt met vergelijkbare studies wereldwijd. Er zijn meer gedetailleerde risicoanalyses nodig om gewelddadige en niet-gewelddadige politie-burgerinteracties te vergelijken.

2.2.2 Interactie verdachte/dader en hulpverlener die slachtoffer werd van agressie en geweld

Forceren of vermijden, kritische situaties

De interactie tussen verdachten/daders en hulpverleners die slachtoffer werden van agressie en geweld, speelt een cruciale rol bij het begrijpen van geweldsincidenten. Onderzoek wijst uit dat niet alleen de aard van de agressie of het geweld, maar ook de reacties van slachtoffers en de context van het incident bepalend zijn voor hoe een situatie zich ontwikkelt. Er zijn volgens Ufkes en Giebels (2013) verschillende manieren waarop publieke functionarissen die slachtoffer zijn van agressie kunnen reageren, zoals forceren, toegeven, vermijden of probleemoplossend. Reageren met forceren leidt vaak tot escalatie, terwijl vermijden op korte termijn kan dempen, maar op de lange termijn de situatie kan verergeren.

Dangermond en Weewer (2022) stellen dat hulpverleners (brandweer, politie en ambulancepersoneel) onvermijdelijk geconfronteerd worden met geweldsincidenten in hun werk. Dit onderzoek gaat verder dan alleen geweldsincidenten en geeft inzicht in wanneer een incident als kritisch wordt ervaren: als de eerstehulpverlening faalde of als er fouten werden gemaakt, als er veel

media-aandacht was, of als er kinderen ernstig gewond raakten of stierven. Volgens de onderzoekers veroorzaken kritieke incidenten intense en onaangename stressreacties bij de hulpverleners, bekend als kritieke-incidentstress, die iemands vermogen om ermee om te gaan kunnen overweldigen.

Naast individuele reacties van publieke functionarissen die slachtoffer werden, zoals beschreven door Ufkes en Giebels (2013), spelen ook externe factoren een belangrijke rol in hoe situaties worden ervaren, zoals blijkt uit het onderzoek van Dangermond en Weewer (2022). Dangermond en Weewer (2022) onderzoeken waarom sommige brandweerlieden bepaalde incidenten als kritisch bestempelen, terwijl andere brandweerlieden dat niet zo zien. Drie factoren bij brandweerlieden spelen hierbij een bepalende rol: iemands wereldbeeld, de beschikbare steun en de manier van omgaan met stress (Harris et al., 2002). Daarnaast zijn persoonlijke verschillen in veerkracht en kwetsbaarheid sterk van invloed op de ernst en duur van traumagerelateerde klachten (Regehr et al., 2000).

Afsluitend kan ook gesteld worden dat er niet veel bekend is over het verloop van incidenten en de interactie tussen verdachte/dader en de functionaris die slachtoffer werd, zeker niet tussen de verschillende beroepsgroepen. Zo wordt in de studie van Aarten et al. (2020) over agressie en geweld in het veiligheidsveld gesteld dat de beschikbare literatuur over interacties tussen verdachten/daders en functionarissen die slachtoffer werden, benoemt welke interacties plaatsvinden in welke situaties en hoe dit het gedrag van de beroepsbeoefenaar beïnvloedt. Verklaringen voor dit gedrag ontbreken echter. Aarten et al. (2020) benoemen ook de mogelijkheid dat andere studies over agressie en geweld in andere beroepsgroepen, zoals leraren of andere professionals, meer inzicht kunnen geven in dergelijke verklaringen.

2.2.3 Triggers

Groepsdynamiek, gebruik geweldsmiddelen, blokkeren, begrenzen

Verschillende studies hebben zich gericht op de dynamiek en context van bovengenoemde incidenten, evenals op specifieke factoren die bijdragen aan escalatie, zoals groepsdynamiek, houding van betrokkenen, en het gebruik van geweldsmiddelen door zowel verdachten/daders als hulpverleners. Zo benoemen Ufkes en Giebels (2013) dat groepsdynamieken grote triggers kunnen zijn in geweld tegen werknemers met een publieke taak. Zij stellen dat dit zowel een negatief als positief effect kan hebben: negatief effect van een groepscontext (ofwel het *bystander*-effect) duidt op collectieve passiviteit en gebrek aan hulpgedrag of op een escalerende rol van groepen. Aan de andere kant zijn er ook studies die wijzen op positieve effecten van de aanwezigheid van een groep, waar het voornamelijk gaat over een zelfregulerende functie van een groep. Vrienden van betrokkenen kunnen dan kalmeren of iemand meenemen en daardoor de-escaleren (Reemst et al. 2020).

Ufkes en Giebels (2013) benoemen andere triggers die een situatie kunnen laten escaleren: een verdedigende houding aannemen, te snel expliciet zeggen dat je begrijpt wat de ander beweegt, diagnosticeren van het gedrag van de ander, en te snel in een probleemoplossende modus schieten. Maar ook dit hangt van de situatie af, hier is nog weinig over bekend.

Resumerend beïnvloeden verschillende factoren de kans op escalatie. Sociale context (zoals de rol van omstanders), situationele factoren (alcohol, drugs, tijdsdruk), institutionele context (afnemend respect voor autoriteit) en individuele kenmerken (emoties, eerdere ervaringen) grijpen op elkaar in. Dit sluit aan bij Bandura's triadische model, waarin persoon, gedrag en omgeving elkaar voortdurend

beïnvloeden. Zo kan blokkerend of begrenzen optreden ook een escalerend effect tot gevolg hebben, terwijl empathie de-escalatie kan bevorderen (Bandura, 1986).

Geweld en politie: wapengebruik, lichaamstaal

Onderzoek specifiek gericht op geweld tegen politiemedewerkers wijst uit dat het merendeel van het fysieke geweld gericht tegen politieagenten gebeurt zonder externe wapens maar vooral met het lichaam, zoals handen, voeten en/of andere lichaamsdelen (Covington et al., 2014). Tegelijkertijd gebruiken agenten niet vaak hun wapens, en het blijkt dat wanneer agenten pepperspray of een stroomstootwapens gebruiken, ze het letsel op henzelf aanzienlijk verminderen. De aanwezigheid van pepperspray is gelinkt aan een vermindering in aanvallen op agenten en stroomstootwapens verminderen de kans op verwondingen. Het gebruik van een stroomstootwapen in combinatie met andere wapens zorgt echter wel voor een grotere kans op verwondingen.

Andersom, wanneer politieagenten geweld tegen burgers gebruiken, is het een trigger wanneer burgers een slechte houding hebben (Sunde et al., 2023). Dit onderzoek richt zich op de *demeanour hypothesis*, die stelt dat politieagenten meer geneigd zijn geweld te gebruiken of arrestaties uit te voeren tegen burgers met een slechte houding (bijvoorbeeld respectloos of vijandig gedrag, maar niet per se onwettig). Door 78 video-opnames van politie-burgerinteracties in Amsterdam te analyseren, hebben Sunde et al. specifiek gedrag gecodeerd, zoals "burger wijst naar agent," in plaats van vage interpretaties zoals respectloos gedrag. Ze vonden dat er een verband is tussen burgers met een slechte houding en het gebruik van fysiek geweld door de politie, en dat er dus een meetbaar *demeanour*-effect was, maar dat dit effect relatief klein is in vergelijking met ernstigere vormen van gedrag (zoals agressief of crimineel gedrag). In het verlengde van deze bevindingen richt onderzoek zich ook op *bodily action knowledge*; hoe agenten lichaamstaal interpreteren om acties te initiëren (Keesman, 2022).

2.3 Samenhang kenmerken; modellen en typologieën

Na de inventarisatie van kenmerken van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners en het verloop van incidenten, kan er gekeken worden naar de samenhang tussen deze factoren. Er bestaan verschillende verklarende theorieën en modellen die hier dieper op ingaan. In deze paragraaf worden de meest relevante benoemd.

2.3.1 Modellen

Een belangrijke verklaring voor agressie tegen hulpverleners ligt in de interactie tussen persoon, gedrag en omgeving. Sociale context (zoals de rol van omstanders), situationele factoren (alcohol, drugs, tijdsdruk), institutionele context (bijvoorbeeld afnemend respect voor autoriteit) en individuele kenmerken (emoties, eerdere ervaringen) grijpen voortdurend op elkaar in. Dit sluit aan bij Bandura's sociaal-cognitieve model (Bandura, 1986), dat in de voorgaande paragraaf al aan de orde kwam. Bandura stelt dat gedrag wordt bepaald door een voortdurende wisselwerking tussen persoonlijke factoren, gedrag en omgeving (*triadic reciprocal causation*). Agressie wordt dus niet veroorzaakt door vaste persoonskenmerken, maar het is een resultaat van deze interactie.

Persoonlijke factoren zoals emoties, stress of overtuigingen beïnvloeden hoe iemand een situatie interpreteert en daarop reageert. Dat gedrag verandert vervolgens de sociale omgeving, die op haar beurt weer invloed heeft op gevoelens en reacties. Toegepast op agressie tegen hulpverleners betekent dit dat escalatie vaak ontstaat in de interactie zelf – bijvoorbeeld wanneer stress of misverstanden leiden tot wederzijdse defensieve reacties. Het model van Bandura benadrukt dat

effectieve preventie en de-escalatie gericht moeten zijn op alle drie de niveaus: de persoon (training en zelfregulatie), het gedrag (communicatie en houding) en de omgeving (organisatiecultuur en werkomstandigheden).

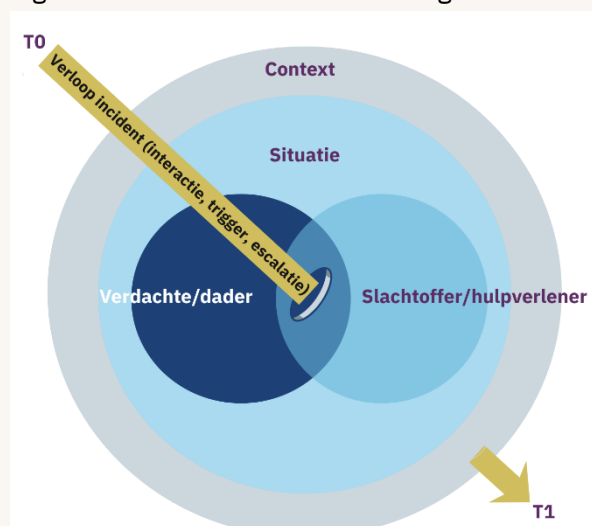
De microsociologie van geweld van Randall Collins (2008) sluit hier nauw bij aan. Collins laat zien dat geweld zelden direct voortkomt uit intentie, maar uit een opeenvolging van interacties waarin spanning, angst en gezichtsverlies zich opbouwen. Een kleine verandering – bijvoorbeeld een hulpverlener die te dichtbij komt of een dominante houding aanneemt – kan de interactieorde doen kantelen van spanning naar geweld.

Andere theorieën stellen ook dat voordat burgers agressief worden tegenover hulpverleners, er meestal sprake is van een specifieke situatie die dit gedrag mogelijk maakt of uitlokt. Bepaalde contexten – zoals uitgaansomgevingen waar alcohol wordt gebruikt – vergroten bijvoorbeeld de kans op conflicten, waarin gezichtsverlies of statusbehoud een rol speelt. Vanuit de *Routine Activity Theory* (Cohen & Felson, 1979) wordt benadrukt dat agressie niet spontaan ontstaat, maar wanneer drie elementen samenkomen: een gemotiveerde dader, een geschikt doelwit en het ontbreken van effectieve sociale controle. Binnen dit perspectief is de rol van omstanders cruciaal: zij kunnen, bewust of onbewust, bijdragen aan het voorkomen of juist aanwakken van agressie. Terwijl dit in onderzoek naar agressie en geweld tussen burgers uitgebreid is aangetoond, is de invloed van omstanders bij incidenten tussen burgers en hulpverleners nog nauwelijks systematisch onderzocht.

De *Situational Action Theory* (Wikström, 2016) benadrukt eveneens het situationele karakter van agressie. Mensen handelen niet agressief omdat zij agressieve personen zijn, maar omdat morele motivatie en situatieve prikkels samen een bepaalde gedragskeuze mogelijk maken. Gedrag ontstaat uit een *perception–choice process*: individuen nemen waar wat in een situatie mogelijk en moreel toelaatbaar is, en maken vervolgens een keuze. Agressie komt vooral voor in situaties waarin normen en morele grenzen tijdelijk vervagen, of waar sociale druk en stress groot zijn. In de context van hulpverlening kunnen burgers agressief reageren wanneer zij de autoriteit van de hulpverlener als onrechtvaardig, vernederend of bedreigend ervaren – niet omdat zij inherent agressief zijn.

Gezamenlijk onderstrepen deze theoretische benaderingen dat agressie tegen hulpverleners niet alleen voortkomt uit individuele kenmerken, maar uit een complex samenspel van interactie, trigger, situatie en context.

Figuur 2.1 Schematische samenhang van factoren en verloop incident

2.3.2 Typologieën

Er zijn verschillende manieren waarop de samenhang tussen persoonskenmerken, sociale achtergrond en motieven van agressie- en geweldplegers tegen hulpverleners begrepen kan worden. Bakker et al. (2010) maakten verschillende typologieën van geweldplegers. Er wordt onderscheid gemaakt tussen De machteloze gefrustreerde (1), Het korte lontje (2), De verwarde (3), Geweld als levensstijl (4), De beïnvloedbare jongere (5), De incidentele pleger onder invloed (6). De precieze kenmerken van de typen zijn in figuur 2.2 te vinden.

Figuur 2.2 Overzicht kenmerken typen geweldplegers (Bakker et al. 2010)

Type	Persoonskenmerken	Sociale context	Situationele/incidentkenmerken
De machteloze gefrustreerde	Man > 25 jaar, Mentaal instabiel, Niet veelvuldig gewelddadig, Gevoel van machteloosheid, Externe attributie ¹⁵	Diverse risicofactoren, Lager opgeleid	Grote mate van frustratie, Afhankelijkheidsrelatie, Geweld gericht op medewerker publieke taak, Verbaal geweld, Ziet geweld als laatste mogelijkheid, Individuele pleger
Het korte lontje	Mannen en vrouwen, Uiteenlopende leeftijden, Lage frustratiedrempel, Frequent agressief, Geen (uitgebreid) strafblad, Externe attributie	Zowel hoog- als laagopgeleid, Stabiele thuissituatie, Geen opvallend heden	Geringe aanleiding, publieke functionaris is onbekende van verdachte/dader, Geen afhankelijkheidsrelatie, Gericht op medewerker publieke taak en/of burger, Verbaal geweld, Individuele pleger
De verwarde	Vaker man, > 25 jaar, Psychiatrische stoornis, Onaangepaste leefstijl, Lage frustratiedrempel	Vaak werkloos, Leeft van uitkering	Aanleiding ontbreekt, publieke functionaris kan zowel bekende als onbekende van verdachte/dader zijn, Afhankelijkheidsrelatie kan zowel aan- als afwezig zijn, Vaak werknemer publieke taak (vooral zorgsector), Verbaal en fysiek geweld, Individuele pleger
Geweld als leefstijl	Man, 15 – 50 jaar, Vermoeden antisociale persoonlijkheidsstoornis, Onaangepaste leefstijl, Ziet gebruik geweld als normaal, Calculerend gedrag	Schulden, Werkloos, Alcohol- en/of drugsverslaving, Problemen in thuissituatie, Traumatische ervaring in het verleden	Geen duidelijke aanleiding, publieke functionaris kan zowel bekende als onbekende zijn, Geen afhankelijkheidsrelatie, Vaak onder invloed ten tijde van delict, (Zwaar) fysiek geweld, Wapenbezit en wapengebruik, Toont achteraf geen berouw, Individuele pleger
De beïnvloedbare jongere	Mannen en vrouwen, < 25 jaar, Enige mentale instabiliteit, First offenders	Problemen of moeilijkheden in thuissituatie en/of op school, Lager opgeleid	Aanleidingsignaal van achterliggende problematiek, publieke functionaris kan zowel bekende als onbekende zijn, Geen afhankelijkheidsrelatie, Geen duidelijke aanleiding, Verbaal en fysiek geweld, Groepsdruk, Individuele pleger of in groep
De incidentele pleger onder invloed	Man, < 35 jaar, Aangepaste leefstijl, Geen strafblad, Tijdelijk onder invloed	Werkend, Divers opleidingsniveau, Stabiele thuissituatie, Geen schulden	Publieke functionaris is onbekende, Uitgaansgeweld, Invloed van groep, Verbaal en fysiek geweld, Toont achteraf berouw, Individuele pleger

Het gebruik van typologieën is echter niet onomstreden. Er is veel literatuur die benadrukt dat vaste daderprofielen misleidend kunnen zijn. Risicofactoren zoals hoge opwindings, stress, woede, lage zelfcontrole of eerdere negatieve ervaringen met autoriteit vergroten weliswaar de kans op agressief gedrag, maar zijn altijd contextafhankelijk. Voor de personalistische valkuil, het te sterk toeschrijven van gedrag aan individuele kenmerken, wordt nadrukkelijk gewaarschuwd (Collins, 2008). Gedrag varieert per situatie, motivaties overlappen en rollen kunnen tijdens interacties wisselen. Drie onderzoeksvalkuilen worden onderscheiden: de personalistische (te veel nadruk op persoonlijke kenmerken), de behavioristische (Tedeschi et al., 1994) (te veel nadruk op losse gedragingen) en de environmentalistische (Cohen et al., 1979) (te veel nadruk op plaats en tijd). Het is de samenhang tussen voorgenoemde factoren die maakt of een risicovolle situatie ontstaat en escaleert (Collins, 2008).

¹⁵ Externe attributie: wanneer de dader de oorzaak van agressie buiten zichzelf en de situatie zoekt.

2.4 Voorlopige bevindingen op basis van literatuur

Samengevat luidt een eerste beantwoording van de onderzoeksvragen op basis van de literatuurscan als volgt:

Daders en motieven

- Vooropgesteld zijn **KENMERKEN VAN VERDACHTEN/DADERS** van agressie en geweld tegen hulpverleners zeer uiteenlopend. Het merendeel is echter man, jong (tussen de 18-30 jaar) en vaak onder invloed van alcohol en/of drugs. Ook zijn verdachten/daders regelmatig personen met antecedenten. Daarbij worden factoren als groepsdruk, frustratie, psychische stoornissen, onwetendheid of overtuigingen, een kort lontje en leefstijl gezien als kenmerken die samenhangen met het escaleren dan wel plegen van geweld. Een verschil in verdachten/daders wat betreft de beroepsgroepen is op basis van literatuur op dit moment lastig te maken.
- Kijkend naar **DE SOCIALE ACHTERGROND**, blijkt dat plegers van agressie en geweld vaak herkenbare sociale en psychologische kenmerken vertonen. Een deel bevindt zich in een kwetsbare sociaaleconomische positie met lage opleiding, werkloosheid, schulden en middelenafhankelijkheid, terwijl anderen sociaal stabiel lijken, maar geweld plegen onder invloed van alcohol of drugs. Daarnaast zijn er plegers bij wie geweld samenhangt met bredere leefstijlproblematiek of een belaste voorgeschiedenis, jongeren bij wie achterliggende problemen zoals schooluitval en thuismoeilijkheden een rol spelen, en plegers met psychosociale problematiek in combinatie met uitkeringsafhankelijkheid. Naast deze achtergronden spelen persoonlijkheidskenmerken zoals laag zelfvertrouwen, boosheid en beperkte sociale vaardigheden een rol, vaak verergerd door psychische problemen en middelengebruik. Ook culturele en communicatieve verschillen kunnen bijdragen aan escalaties, doordat gedragingen verschillend geïnterpreteerd worden.
- Er bestaan verschillende **MOTIEVEN** waarom verdachten/daders tot agressie en geweld overgaan. Veelgebruikte indelingen zijn instrumenteel geweld (gericht op het behalen van een concreet doel of voordeel), expressief of emotioneel geweld (reacties vanuit boosheid, frustratie of ervaren disrespect), situationeel geweld (escalatie zonder plan tijdens een interactie) en structureel of herhaald geweld (burgers die vaker in botsing komen met autoriteiten). Onderliggende motivaties zijn compliance (anderen dwingen tot gedrag), grievance (onrecht of frustratie uiten), identity (status of eigenwaarde verdedigen) en excitement (het zoeken van spanning). In de praktijk streven frontliniemedewerkers vaak naar compliance, terwijl burgers eerder reageren vanuit grievance of identity, wat kan leiden tot escalatie.
- Verschillende onderzoeken onderscheiden ook verschillende typen **INCIDENTEN**. Veelvoorkomend is het onderscheid in agressie- en geweldscategorieën: verbaal geweld (categorie I: onder andere uitschelden, vernederen, beledigen, intimideren), serieus bedreigen (categorie II: onder andere bedreigen met woorden of voorwerpen, openlijk dragen van een wapen) en fysiek geweld (categorie III: onder andere duwen, trekken, slaan, schoppen). Verder zijn ook bepaalde plekken en tijdstippen waar vaker agressie en geweld tegen hulpverleners wordt gepleegd, bijvoorbeeld in het weekend, 's avonds en op openbare plekken: de hot times en hot places. Ook komt geweld redelijk vaak voor tijdens meldingen van huiselijk geweld. Over interacties tussen verdachten/daders en hulpverleners die slachtoffer werden van agressie en geweld, is niet heel veel bekend. Wel wordt benoemd dat een handhavende rol vaak een aanleiding/trigger is voor geweld. Ook wanneer een incident als kritisch wordt ervaren, is de kans op geweld vergroot, bijvoorbeeld bij een reanimatie die dreigt te mislukken. Veel van de hier aangehaalde literatuur heeft betrekking op geweld tegen de politie, over de andere beroepsgroepen is minder specifieke informatie bekend.

- Agressie manifesteert zich in uiteenlopende situaties. Het is lastig een opsomming te geven van risicovolle situationele kenmerken. Specifieke triggers in alledaagse situaties kunnen de kiem vormen voor geweld. Wat deze triggers zijn, hangt van de situatie af. Hier is nog weinig over bekend.

Veel bestudeerde onderzoeken gaan over publieke functionarissen, politie of hulpverleners in het algemeen. Wel heeft elke beroepsgroep haar eigen taken, werktijden en werkplaatsen, die weer kunnen samenhangen met (potentiële) verdachten/daders die zich in deze situaties kunnen begeven en gelegenheden die zich kunnen voordoen.

Zowel in de literatuur als door de door ons geïnterviewde expertonderzoekers wordt gewezen op de noodzakelijke samenhang tussen verschillende factoren die de kans op escalatie beïnvloeden. Sociale context (zoals de rol van omstanders), situationele factoren (alcohol, drugs, tijdsdruk), institutionele context (afnemend respect voor autoriteit) en individuele kenmerken (zowel persoonlijke kenmerken als emoties, gedragingen, eerdere ervaringen) grijpen op elkaar in. Persoon, gedrag en omgeving beïnvloeden elkaar voortdurend. Gedrag varieert per situatie, motivaties overlappen en rollen kunnen tijdens interacties wisselen. Het is de samenhang tussen voornoemde factoren die maakt of een risicovolle situatie ontstaat en escaleert. Dat betekent dat de hierboven benoemde factoren die mogelijk samenhangen met agressie en geweld tegen hulpverleners niet losstaand dienen te worden beschouwd.

Op basis van de uitkomsten van de literatuurscan en aanvullende interviews is een plan opgesteld voor de analyse van de microdata. Er zijn mogelijke relevante variabelen geïdentificeerd, die apart en in samenhang kunnen worden bekeken. Ook zijn te toetsen hypothesen opgesteld (zie bijlage 3). In het volgende hoofdstuk is uitwerking gegeven aan de analyse.

3. Kenmerken verdachten/daders en incidenten (politie- en CBS-gegevens)

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten centraal van de analyse op politie- en CBS-microdata van incidenten van agressie en geweld tegen politie, boa's, brandweer en ambulancepersoneel. Aan de hand van de analyse beogen we inzicht te krijgen in kenmerken van verdachten/daders, alsmede inzicht in het verloop van geweldsincidenten. Op basis van de registratiedata zijn geen uitspraken te doen over de motieven van verdachten/daders. Ook de input van de dataspecialisten waarmee we de uitkomsten van de data-analyse kritisch doornamen, is hier meegenomen.

Dit hoofdstuk gaat in op:

- Kenmerken van verdachten/daders
- Kenmerken van agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverlener
- Bruikbaarheid van politie- en CBS-microdata voor het verkrijgen van inzicht in kenmerken van verdachten/daders en geweldsincidenten

In paragraaf 3.1 gaan we in op de aanpak van de data-analyse. In paragraaf 3.2 worden de uitkomsten weergegeven van de analyses die betrekking hebben op dadertypen. Paragraaf 3.3 laat de uitkomsten zien van het verloop van incidenten. Paragraaf 3.4 sluit af met de voorlopige bevindingen op basis van deze microdata-analyse. Het relatief grote aantal tabellen in dit hoofdstuk is mede ingegeven door de beschrijvende aard van de onderzoeksvragen.

3.1 Data-analyse incidenten en verdachten

Samenstelling dataset

Voordat we ingaan op de uitkomsten, staan we kort stil bij de samenstelling van de dataset. Aan de basis van de analyse staan de data van 46.366 records van incidenten en aangiften van agressie en geweld tegen de vier beroepsgroepen die in de Basisvoorziening Handhaving (BVH) door de politie zijn geregistreerd. Het gaat zowel om GTPA- (Geweld tegen Politie Ambtenaren) als om VPT- (Veilige Publieke Taak) aangiftes en incidenten die hebben plaatsgevonden in de periode van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2024), gebaseerd op de beginpleegdatum van het incident. Bureau Management Informatie (BMI) van de nationale politie heeft deze dataset beschikbaar gesteld in de beveiligde microdata-omgeving van het CBS. Deze data zijn door onderzoekers van Ipsos I&O op basis van pseudosleutels gekoppeld aan CBS-microdata over de achtergrond van verdachten.¹⁶

Afbakening en kanttekeningen

Voor het selecteren van de incidenten heeft BMI gebruikgemaakt van de volgende selecties: er is sprake van VPT (gebaseerd op de projectcode VPT of op een modus operandi (MO) slachtoffer VPT¹⁷) of GTPA (gebaseerd op de projectcode GTPA). Alleen incidenten en aangiften waarbij een verdachte gekoppeld is en waarbij het slachtoffer behoort tot de beroepsgroep politie, boa, brandweer of

¹⁶ De gebruikte microdatabestanden zijn VERDTAB, GBAPERSOONTAB, GBAADRESOBJECTBUS, GBAHUISHOUDENSBUS, GBASTANDBEVOLKINGTAB, HOOGSTEOPLTAB en INPATAB.

¹⁷ Dit betreft onder andere VPT-handhaving en VPT-brandweer, dat bij de modus operandi slachtoffer wordt geregistreerd. De modus operandi verwijst naar de manier of werkwijze waarmee het misdrijf wordt gepleegd.

ambulance, zijn door BMI geselecteerd.¹⁸ Er zijn (ook in verhouding) veel meer incidenten en aangiften GTPA dan VPT. In de eerste plaats vanwege het feit dat het aantal politiemedewerkers veel groter is dan het aantal boa's, brandweer- en ambulancemedewerkers. Daarnaast krijgen zij relatief vaak te maken met agressie en geweld, aangezien zij naast een hulpverlenende ook een handhavende taak hebben. In de derde plaats zijn alleen VPT-incidenten en -aangiften geselecteerd, als daar een beroepsgroep boa, brandweer of ambulance bij gevonden is. De registratie van de beroepsgroep is niet sluitend en consistent, waardoor niet alle relevante VPT-incidenten en aangiften zullen zijn gevonden. In geval van een projectcode GTPA is er altijd sprake van een beroepsgroep politie.

De data die ten behoeve van dit onderzoek zijn geanalyseerd, betreffen dus *niet alle verdachten* van GTPA- en VPT-incidenten tegen hulpverleners maar een selectie. In onderstaand tekstkader gaan we hier verder op in.

Hoe verhouden deze cijfers zich tot andere bronnen?

De politie publiceert jaarlijks een overzicht van GTPA-meldingen. Jaarlijks zijn er gemiddeld 12.600 GTPA-meldingen. Over de periode 2020-2024 gaat het in totaal om 63.200 meldingen (Politie, 2025). Dit is fors hoger dan de 35.000 aangiften/incidenten van agressie tegen politiemedewerkers in deze dataset. De GTPA-cijfers van de politie betreffen alle meldingen, ongeacht of er een verdachte in beeld is. Bovendien zijn deze incidenten afkomstig uit een ander registratiesysteem dan BVH (gericht op casemanagement). Wat betreft het type incident bestaat de top vijf van GTPA-meldingen uit belediging (48%), wederspanning (25%), bedreiging (11%), eenvoudige mishandeling (7%) en openlijk geweld (2%). Belediging komt in onze dataset eveneens het meest voor. Wederspanning (verzet) komt naar verhouding minder vaak voor. Het percentage incidenten van bedreiging en eenvoudige en zware mishandeling ligt hoger dan in de GTPA-cijfers.

Cijfers over het aantal incidenten tegen VPT'ers zijn niet als zodanig beschikbaar. Het Openbaar Ministerie (OM) publiceert wel cijfers over de instroom van verdachten die verdacht worden van agressie en geweld tegen mensen met een publieke taak (Openbaar Ministerie, 2025). Dit omvat ook andere mensen met een publieke taak, zoals medewerkers in de zorg, het onderwijs en het openbaar bestuur. Deze definitie is dus breder dan de definitie van hulpverleners in dit onderzoek (politie, boa's, brandweer en ambulance). Bovendien leiden niet alle aangiftes tot vervolging door het OM. In circa 85% van de VPT-zaken die bij het OM binnenkomen, volgt een strafvorderlijke reactie, zoals een rechtszaak, strafbeschikking, transactie of voorwaardelijk sepot. In 14% van de VPT-zaken wordt onvoorwaardelijk geseponeerd, waarvan circa een derde vanwege het ontbreken van wettelijk bewijs. Het sepotpercentage is lager dan gemiddeld. Jaarlijks stromen gemiddeld 9.500 verdachten van VPT-delicten in bij het OM. In 2024 bedroeg de instroom 9.110 verdachten. Het aantal geregistreerde verdachten ligt in 2024 6% lager dan in 2020. De meest voorkomende VPT-zaken in 2024 zijn belediging (36%), wederspanning (19%), bedreiging (18%) en eenvoudige mishandeling (18%).

De cijfers van dit onderzoek zijn, vanwege verschillen in afbakening, selectie, registratiebron en fase van opvolging, dus niet één-op-één te vergelijken met bestaande cijfers van GTPA-meldingen en de instroom van VPT-verdachten bij het OM. Niettemin bieden deze drie bronnen – elk vanuit een specifieke invalshoek – meer inzicht in de aard en omvang van agressie en geweld tegen hulpverleners en mensen met een publieke taak in brede zin.

Leeswijzer tabellen

Om de over-/ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen in de verdachtenpopulatie te bepalen, gebruiken we als referentiepopulatie de kenmerken van alle Nederlanders van twaalf jaar en ouder. We hebben voor deze leeftijdsgrens gekozen, omdat jongeren vanaf twaalf jaar strafrechtelijk kunnen worden vervolgd. Bij elke tabel is het aggregatieniveau (verdachten/daders of incidenten) aangegeven. Elke tabel geeft een beschrijving van de groep verdachten/daders of incidenten die voorkomen in de politieregistraties. Bij de groep verdachten/daders is een vergelijking gemaakt met

¹⁸ Oorspronkelijk was het de bedoeling om alleen de boa's in domein 1 (openbare ruimte) te selecteren, maar het bleek niet mogelijk om deze groep op een betrouwbare manier te filteren uit de politieregistratie. Daarom is er in overleg met BMI voor gekozen om alle boa's mee te nemen. De boa's in deze dataset zijn met name actief in domein 1 (openbare ruimte) en domein 4 (openbaar vervoer). Dit blijkt uit navraag bij BMI, d.d. 10 juli 2025.

de Nederlandse bevolking van twaalf jaar en ouder (de grijze kolom). Vervolgens is gekeken of de samenstelling van de groep verdachten/daders verschilt per jaar en per beroepsgroep. In verband met de kleine aantallen is de beroepsgroep brandweer/ambulance soms samengenomen met de boa's. De vergelijking in de tijd is – waar relevant – tekstueel beschreven. De uitkomsten van de tijdreeksen zijn opgenomen in bijlage 4.

Bij de vergelijking van de verdachtenpopulatie en de Nederlandse bevolking gaat het om twee populaties (met grote aantallen). Daardoor zijn (zeer) kleine verschillen al snel statistisch significant. Om die reden is afgezien van een statistische toets tussen beide populaties. Tot slot, wanneer de uitkomsten aantallen kleiner dan tien betreffen, worden deze conform CBS-beleid niet weergegeven om onthullingsrisico's te voorkomen.

Verschillende aggregatieniveaus: incidenten en verdachten

De dataset bestaat uit verschillende regels. Eén regel in de politieregistratie (BVH) heeft betrekking op één verdachte gekoppeld aan één incident (aangifte) en één slachtoffer (hulpverlener). Als verdachten bij meerdere incidenten betrokken zijn, komen ze dus meerdere keren voor in de registratie. Als een incident meerdere verdachten en/of slachtoffers telt, zijn er eveneens meerdere records. In totaal gaat het om 46.366 records met 25.727 unieke verdachten en 38.583 unieke incidenten.¹⁹ Bij ruim een derde (34%) van de records ontbreekt gedetailleerde persoonlijke informatie over het slachtoffer, zoals geslacht en leeftijd.

Als we spreken over verdachten bedoelen we, zoals eerder vermeld in hoofdstuk 1, unieke verdachten. Bij incidenten gaat het eveneens om unieke incidenten. We gebruiken de term 'incident' als generieke term voor alle gevallen van agressie en geweld. In de data is onderscheid gemaakt tussen aangiften en incidenten. Een aangifte verwijst naar een aangifteformulier van een mogelijk strafbaar feit. Er is in dat geval een aangever. Een incident betreft een melding van een gebeurtenis in BVH. Bij elke tabel is steeds het desbetreffende aggregatieniveau tussen haakjes weergegeven.

Op basis van de maatschappelijke klasse is een typering te geven van de incidenten waar agressie of geweld richting hulpverleners en handhavers wordt geregistreerd. De top drie van incidenten bestaat uit belediging (42%), bedreiging (16%) en eenvoudige mishandeling (15%). Zie hiervoor tabel 3.1.

¹⁹ Dit is vastgesteld door te ondubbelen op pseudosleutels van het incident, de verdachte en het slachtoffer (hulpverlener). Op deze manier is vast te stellen of het gaat om een uniek incident, respectievelijk verdachte of slachtoffer.

Tabel 3.1 – Type incident gebaseerd op maatschappelijke klasse (2020-2024), totaal en naar beroepsgroep (n=38.583 unieke incidenten)

Maatschappelijke klasse (MK)	Totaal (n=38.583)	Politie (n=34.963)	Boa (n=3.417)	Brandweer/ ambulance (n=203)
Belediging	42%	43%	38%	8%
Bedreiging	16%	15%	25%	27%
Eenvoudige mishandeling	15%	14%	25%	46%
Wederspanning (verzet)	9%	9%	*	*
Zware mishandeling	5%	5%	5%	8%
(Poging tot) doodslag/moord	2%	2%	*	*
Vernieling overige objecten	1%	1%	*	*
Overtreding overig (Wetboek van Strafrecht)	1%	1%	*	*
Openlijke geweldpleging tegen personen	1%	1%	*	*
Overig	8%	9%	*	*
Totaal	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven.

Leeswijzer: Van alle incidenten betreft 42% (een vorm van) belediging. Bij incidenten gericht tegen de politie gaat het om 43% van de incidenten. Bij incidenten gericht tegen boa's en brandweer-/ambulancepersoneel gaat het om respectievelijk 38% en 8%.

3.2 Inzicht in kenmerken van verdachten/daders

Om inzicht te krijgen in de kenmerken van verdachten/daders is een analyse uitgevoerd op de data van 25.727 unieke verdachten. Elke persoon komt dus maar één keer voor in de dataset. Bij elke tabel is het aggregatieniveau aangegeven. Elke tabel geeft een beschrijving van de groep verdachten/daders die voorkomt in de politieregistraties. Daarbij is een vergelijking gemaakt met de Nederlandse bevolking van twaalf jaar en ouder (de grijze kolom). Vervolgens is gekeken of de samenstelling van de groep verdachten/daders verschilt per jaar en per beroepsgroep. De vergelijking in de tijd is tekstueel beschreven. De uitkomsten van de tijdreeksen zijn opgenomen in bijlage 4.

3.2.1 Persoonskenmerken

Geslacht en leeftijd

Het grootste deel van de verdachten/daders van de agressie- en geweldsincidenten is man (88%). Dit beeld is door de jaren heen stabiel. Bij agressie richting brandweer- en ambulancepersoneel is het percentage mannelijke verdachten iets lager (82%) dan bij agressie richting de politie. Wanneer de groep verdachten wordt vergeleken met de Nederlandse bevolking van twaalf jaar en ouder valt op dat mannen in de groep verdachten zijn oververtegenwoordigd (tabel 3.2). Ook jongere verdachten (18-24 en 25-29 jaar) zijn oververtegenwoordigd in de groep verdachten van agressie en geweld, afgezet tegen de Nederlandse bevolking van twaalf jaar en ouder. Agressie en geweld door 50-plussers komt naar verhouding veel minder vaak voor.

Tabel 3.2 – Geslacht en leeftijd verdachte, totaal en naar beroepsgroep (%)
(n=25.709 unieke verdachten)²⁰

	Totaal	NL 12+	Beroepsgroep slachtoffer		
			Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Geslacht					
Vrouw	12%	50%	12%	9%	18%
Man	88%	50%	88%	91%	82%
Leeftijd					
12-17	10%	7%	10%	11%	6%
18-24	27%	10%	28%	25%	24%
25-29	15%	7%	15%	14%	11%
30-34	13%	8%	13%	12%	15%
35-39	11%	7%	11%	9%	8%
40-49	14%	13%	14%	14%	15%
50+	10%	47%	10%	14%	21%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Leeswijzer: 88% van alle verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners is man, tegen 50% van de Nederlandse bevolking van twaalf jaar en ouder. Van de verdachten van agressie en geweld tegen politiemedewerkers is 88% man. Als het gaat om agressie tegen boa's is 91% van de verdachten man. Bij agressie tegen brandweer- en ambulancepersoneel is 82% van de verdachten man.

Nationaliteit

Van alle verdachten heeft ruim driekwart (78%) de Nederlandse nationaliteit (tabel 3.3), tegen 91% van de Nederlandse bevolking. Daarna zijn verdachten met de Poolse nationaliteit (4,3%) (zonder Nederlandse nationaliteit) de grootste individuele herkomstgroep. Alleen herkomstgroepen met een aandeel van minimaal 0,5% van het totaal zijn weergegeven. Naast personen met de Poolse nationaliteit zijn verdachten met de Belgische, Roemeense, Turkse, Marokkaanse, Algerijnse, Eritrese en Somalische nationaliteit relatief vaak betrokken bij agressie en geweld. Een belangrijke kanttekening bij deze cijfers is dat de analyse is gedaan op de hoofdnationaliteit van de verdachten zoals door de politie is aangeleverd. Er is hierbij geen rekening gehouden met eventuele dubbele nationaliteiten. De hoofdnationaliteit is door de politie overgenomen uit de Basisregistratie Personen (BRP) of gebaseerd op de getoonde legitimatie van de verdachte. Als iemand naast de Nederlandse nationaliteit een andere nationaliteit heeft, is de Nederlandse nationaliteit geregistreerd.²¹ Het CBS stelt de statistieken over nationaliteit op een vergelijkbare wijze samen om dubbeltellingen te voorkomen.²²

²⁰ Van achttien verdachten is het geslacht onbekend. Bij leeftijd zijn er zes ontbrekende waarden.

²¹ Sinds 2014 worden niet-Nederlandse nationaliteiten niet meer geregistreerd naast de Nederlandse nationaliteit, tenzij er een specifieke reden voor is op basis van artikel 2.17 van de Wet BRP.

²² Het CBS kent eveneens slechts één nationaliteit toe aan personen om dubbeltellingen in statistieken te voorkomen. Daartoe zijn prioriteringsregels gesteld. Personen met de Nederlandse nationaliteit tellen in de statistiek steeds als Nederlander mee. Voor mensen die niet de Nederlandse nationaliteit bezitten, geldt de volgorde: nationaliteit van een van de Benelux-landen, nationaliteit van een EU-staat, andere Europese nationaliteit, niet-Europese nationaliteit. Personen die geen nationaliteit hebben, zijn staatloos.

Herkomst op basis van geboorteland

Naast nationaliteit is gekeken naar de herkomst van verdachten op basis van het geboorteland van de persoon zelf en diens ouders. Van 95,2% van alle verdachten kon de herkomst via CBS-microdata worden gekoppeld.²³

Tabel 3.3 – Nationaliteit verdachte, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	NL 12+	Beroepsgroep slachtoffer		
			Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Nederlandse	78%	91%	79%	73%	77%
Duitse	0,6%	0,5%	0,6%	*	*
Belgische	0,5%	0,2%	0,5%	*	*
Poolse	4%	1,1%	4%	*	*
Roemeense	0,7%	0,3%	0,7%	*	*
Overig Europees	4%	3%	4%	*	*
Turkse	1%	0,5%	1%	*	*
Marokkaanse	3%	0,2%	3%	*	*
Algerijnse	0,9%	<0,1%	0,7%	*	*
Eritrese	0,7%	0,1%	0,7%	*	*
Somalische	0,6%	<0,1%	0,6%	*	*
Syrische	0,7%	0,4%	0,6%	*	*
Overig niet-Europees	4%	2%	4%	*	*
Staatloos/ onbekend	0,5%	0,1%	0,5%	*	*
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven. Cijfers Nederland gebaseerd op de bevolking van twaalf jaar en ouder.

Uit de analyse waarbij is gekeken naar de herkomst van verdachten/daders op basis van geboorteland komt naar voren dat personen met een Nederlandse achtergrond minder vaak worden verdacht van agressie en geweld tegen hulpverleners dan is te verwachten op basis van het aandeel in de Nederlandse bevolking (tabel 3.4). Personen met een niet-Europese achtergrond worden vaker verdacht van agressie en geweld dan op grond van het aandeel in de Nederlandse bevolking is te verwachten. Het percentage verdachten met een Europese achtergrond (12%) is vergelijkbaar met het aandeel in de Nederlandse bevolking (10%).

²³ Van 4,8% van de verdachten in BVH kon geen overeenkomstig record in de Basisregistratie Personen (BRP), beschikbaar via CBS-microdata, worden gevonden. Het gaat hier waarschijnlijk deels om personen zonder geldige verblijfstitel.

Tabel 3.4 – Herkomst verdachte o.b.v. geboorteland, totaal en naar beroepsgroep (%)
(n=24.488 unieke verdachten)²⁴

Totaal		NL 12+	Beroepsgroep slachtoffer		
			Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Nederlandse	47%	72%	47%	41%	54%
Europese	12%	10%	12%	11%	16%
Niet-Europese	41%	19%	40%	48%	30%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Binnen de groep verdachten zijn personen met een Nederlandse achtergrond ondervertegenwoordigd ten opzichte van de totale bevolking van twaalf jaar en ouder. Personen met een Poolse, Marokkaanse, Eritrese, Somalische, Surinaamse en Nederlands Caribische achtergrond zijn daarentegen relatief oververtegenwoordigd (tabel 3.5).

Tabel 3.5 – Herkomst verdachte o.b.v. geboorteland, totaal en naar beroepsgroep (%)
(n=24.488 unieke verdachten)²⁵

Totaal		NL 12+	Beroepsgroep slachtoffer		
			Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Nederland	47%	72%	47%	41%	54%
Duitsland	1%	2%	1%	*	*
België	1%	1%	1%	*	*
Polen	5%	1%	5%	*	*
Roemenië	1%	0,4%	1%	*	*
Overig Europa	5%	5%	5%	*	*
Turkije	4%	3%	4%	*	*
Marokko	11%	2%	11%	*	*
Algerije	<1%	0,1%	<1%	*	*
Eritrea	1%	0,1%	1%	*	*
Somalië	2%	0,2%	2%	*	*
Syrië	1%	1%	1%	*	*
Suriname	6%	2%	6%	*	*
Caribisch Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten	5%	1%	5%	*	*
Overig niet-Europees	11%	9%	11%	*	*
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven. Cijfers Nederland gebaseerd op de bevolking van twaalf jaar en ouder.

²⁴ Van 1.239 verdachten (4,8%) kon geen indeling op basis van geboorteland van de persoon zelf en diens ouders worden gemaakt.

²⁵ Van 1.239 verdachten (4,8%) kon geen indeling op basis van geboorteland van de persoon zelf en diens ouders worden gemaakt.

Personen met onbegrepen gedrag

In hoeverre is de agressie gepleegd door personen met onbegrepen gedrag? Om dit na te gaan, is gebruikgemaakt van de feitcode E33, waarmee de politie overlast door een verward of overspannen persoon registreert. Personen met onbegrepen gedrag worden veelal als betrokkene geregistreerd en niet als verdachte. Zij komen daardoor nauwelijks voor in de dataset van verdachten. Een cijfer gebaseerd op deze data zou een te sterke onderschatting geven van de prevalentie van deze problematiek. Om meer zicht te krijgen op de omvang van E33-incidenten is een nadere analyse uitgevoerd. Voor de selectie van verdachten/daders in de dataset is nagegaan of zij als betrokkene bij een E33-incident zijn geregistreerd in de periode van 1 januari 2018 tot en met 30 juni 2025.²⁶ Van elk incident is de datum geregistreerd. Met deze gegevens is vast te stellen of, en zo ja, hoe vaak een persoon in de periode vanaf 1 januari 2018 tot en met 30 juni 2025 voorkomt als betrokkene bij een E33-incident.

Van alle verdachten komt 31% minimaal één keer voor met de indicatie verward sinds 1 januari 2018. Voor één op de zes verdachten geldt dat zij minimaal drie keer als verward zijn geregistreerd. Dit aandeel is door de jaren heen tamelijk stabiel (zie tabel 3.6). Van de verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie en boa's heeft 31% een indicatie verward, bij de verdachten/daders van agressie tegen ambulance- en brandweerpersoneel ligt dit met 45% duidelijk hoger.

Tabel 3.6 – Aantal keer dat verdachte met indicatie verward voorkomt in registratie, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	Beroepsgroep slachtoffer		
		Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
0	69%	69%	69%	55%
1	10%	10%	10%	11%
2	5%	5%	4%	9%
3 keer of meer	17%	17%	17%	25%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdachten/daders met een indicatie verward worden vaker verdacht van bedreiging en eenvoudige mishandeling en minder vaak van openlijk geweldpleging dan verdachten/daders zonder indicatie verward (tabel 3.7).

²⁶ Dit is gedaan door BMI. We hebben gekozen voor een periode van minimaal twee jaar vóór de eerst mogelijke beginpleegdatum. Voor alle incidenten wordt dus teruggekeken tot 1 januari 2018. De terugkijktermijn is voor incidenten die zijn gepleegd op 1 januari 2020 dus twee jaar. Deze termijn loopt op voor incidenten die na 1 januari 2020 hebben plaatsgevonden.

Tabel 3.7 – Maatschappelijke klasse incident naar indicatie verward van verdachten (%)
(n=25.727 unieke verdachten)

Maatschappelijke klasse (MK)	Totaal (n=25.727)	Nee (n=17.630)	Ja (n=8.097)
Belediging	43%	45%	39%
Bedreiging	13%	10%	19%
Eenvoudige mishandeling	15%	14%	17%
Wederspanningheid (verzet)	8%	8%	7%
Zware mishandeling	5%	5%	5%
Openlijke geweldpleging tegen personen	3%	4%	1%
(Poging) doodslag/moord	2%	3%	2%
Vernieling overige objecten	1%	1%	1%
Overtreding overig (Wetboek van Strafrecht)	1%	1%	1%
Overig	8%	8%	7%
Totaal	100%	100%	100%

Middelengebruik; invloed van alcohol en/of drugs

Om inzicht te krijgen in de vraag of verdachten onder invloed zijn van alcohol en/of drugs ten tijde van het plegen van een delict is gezocht naar aanknopingspunten in de registratie. Dit bleek lastig om verschillende redenen. Variabelen die aangeven of een verdachte/dader onder invloed was ten tijde van het delict zijn niet voorhanden. Om toch een benadering te geven, is gekeken naar delicten waarbij (vermoedelijk) sprake is van middelengebruik. Deze benadering kent echter grote beperkingen en leidt tot uitkomsten die niet in lijn zijn met wat kan worden verwacht op basis van de deskresearch. Dit wordt hieronder nader toegelicht.

Het vermoeden of een verdachte/dader onder invloed was ten tijde van het delict, is vastgesteld aan de hand van de volgende delicten:

- F010 – openbare dronkenschap
- D20 – rijden onder invloed drugs/geneesmiddelen al dan niet in combinatie met alcohol
- D21 – rijden onder invloed (uitsluitend alcohol)
- D27 – rijden onder invloed <235/ 95 ugl (ademanalyse)
- R1124 – alcoholverbod (APV ASD)
- L81 – varen onder invloed alcohol²⁷

In 191 gevallen (0,7%) is er sprake van een verdenking van één van bovenstaande strafbare feiten. De verdachte/dader was (vermoedelijk) onder invloed van alcohol en/of drugs, waarbij tevens agressie en geweld richting de hulpverlener of handhaver plaatsvond. Een belangrijke kanttekening bij dit cijfer is dat er een selectie is toegepast op de rol van verdachte in BVH. Personen onder invloed van alcohol en/of drugs kunnen ook als betrokkene worden geregistreerd, als er geen verdenking is van een ander strafbaar feit. Het is tevens mogelijk dat er bij andere incidenten sprake is van alcohol en/of drugs. Dit is echter niet rechtstreeks te herleiden uit deze registratiecijfers. Deze informatie vergt dossieronderzoek. Om deze redenen is het genoemde percentage van 0,7% hoogstwaarschijnlijk een sterke onderschatting van het aantal incidenten waarbij alcohol en/of drugs in het spel is.

²⁷ Er is ook gekeken naar E38 (overlast i.v.m. alcohol/drugs), maar dit betreft vermoedelijk een registratiefout.

Gevarenclassificatie

De gevarenclassificatie is een middel om de veiligheid van politieagenten en betrokkenen te vergroten. Voor degenen die toegang hebben tot BVH is snel zichtbaar of een persoon mogelijk een gevaar vormt. De gevarenclassificatie wordt door een politieagent na goedkeuring van de hulpofficier van justitie toegekend (volgens het vier-ogenprincipe).²⁸

Van de verdachten/daders heeft een kwart een gevarenclassificatie, zoals alcohol, harddrugs of (vuur)wapengevaarlijk. De gevarenclassificatie 'verzetpleger' komt het vaakst voor (14%), met name bij verdachten/daders van agressie tegen de politie (tabel 3.8). Voor de gevarenclassificatie geldt dat er geen einddatum aan gekoppeld is.²⁹ Dat betekent dat de gevarenclassificatie blijft staan, totdat deze wordt verwijderd. Het is dus niet bekend in hoeverre het geïndiceerde gevaar zich daadwerkelijk voordeed ten tijde van het incident.

Tabel 3.8 – Gevarenclassificatie verdachten, totaal en naar beroepsgroep (%)
(n=25.727 unieke verdachten) (meerdere gevarenclassificaties mogelijk)

	Totaal	Beroepsgroep slachtoffer		
		Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Alcohol	3%	3%	2%	*
Harddrugs	5%	6%	5%	*
Psychisch	2%	2%	2%	*
Medisch overig	1%	1%	1%	*
Verzetpleger	14%	14%	8%	*
Vluchtgevaarlijk	5%	5%	3%	*
Vuurwapengevaarlijk	3%	3%	2%	*
Wapengevaarlijk	5%	5%	4%	*
Zelfmoordneiging	3%	3%	2%	*
Geen gevarenclassificatie	75%	75%	82%	77%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Antecedenten algemeen

Van alle verdachten heeft driekwart (75%) antecedenten in de periode van vijf jaar voorafgaand aan het incident. Dit aandeel is sinds 2020 tamelijk stabiel. Bij incidenten richting brandweer- en ambulancepersoneel is het percentage verdachten met antecedenten (53%) duidelijk lager dan bij politie (75%) en boa's (71%).

Uit een analyse van de CBS-cijfers over antecedenten, waarbij kan worden teruggekeken tot 2010, blijkt dat ruim de helft (53%) eerder verdachte is geweest van een geweldsmisdrijf, waaronder mishandeling of bedreiging (tabel 3.9)³⁰. De term 'antecedenten' betreft elk proces-verbaal of dossier dat tegen een verdachte is opgemaakt ten aanzien van een gepleegd misdrijf, en die een

²⁸ Nationale Politie (2015). *Gevarenclassificatie sneller beschikbaar. Wat moet ik daarvoor doen?*

²⁹ De gevarenclassificatie zoals die bekend was bij het samenstellen van dit databestand. Het is mogelijk dat er eerder een gevarenclassificatie aan de verdachte gekoppeld is geweest, maar is verwijderd voordat dit databestand is opgemaakt.

³⁰ De categorie geweldsmisdrijven omvat de volgende delicten: straatroof, openlijke geweldpleging, mishandeling, bedreiging, stalking, levensmisdrijf, vrijheidsbeneming en geweldsmisdrijf overig. Deze analyse is uitgevoerd op een subset van 21.779 verdachten die volledig aan CBS-gegevens gekoppeld konden worden. Zie voor een nadere toelichting paragraaf 3.2.4.

afhandeling Verdachte OM, Afhandeling HALT, transactie, OM-sepot of reprimande heeft. Er is hiervoor teruggekeken tot 1 januari 2015.

Tabel 3.9 – Antecedenten in voorgaande vijf jaar, totaal en naar beroepsgroep (%)
(n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	Beroepsgroep slachtoffer		
		Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Nee	25%	25%	29%	47%
Ja	75%	75%	71%	53%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdachten met antecedenten worden vaker verdacht van belediging dan verdachten zonder antecedenten en hebben vaker een indicatie verward. Personen zonder antecedenten worden vaker verdacht van eenvoudige en zware mishandeling, openlijke geweldpleging en (poging tot) doodslag/moord, en hebben minder vaak een indicatie verward (tabel 3.10 en tabel 3.11).

Tabel 3.10 – Maatschappelijke klasse incident naar antecedenten verdachten (%)
(n=25.727 unieke verdachten)

Maatschappelijke klasse (MK)	Totaal (n=25.727)	Nee (n=6.524)	Ja (n=19.203)
Belediging	43%	32%	47%
Bedreiging	13%	12%	13%
Eenvoudige mishandeling	15%	19%	14%
Wederspannigheid (verzet)	8%	8%	8%
Zware mishandeling	5%	6%	4%
Openlijke geweldpleging tegen personen	3%	6%	2%
(Poging tot) doodslag/moord	2%	3%	2%
Vernieling overige objecten	1%	1%	1%
Overtreding overig (Wetboek van Strafrecht)	1%	2%	1%
Niet voldoen aan bevel/vordering	1%	1%	1%
Vernieling van/aan auto	1%	1%	1%
Winkeldiefstal	1%	<1%	1%
Overig	8%	10%	7%
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 3.11 – Aantal keer indicatie verward naar antecedenten verdachten (%)
(n=25.727 unieke verdachten)

Aantal keer indicatie verward	Totaal (n=25.727)	Nee (n=6.524)	Ja (n=19.203)
0	69%	79%	65%
1	10%	8%	11%
2	5%	3%	5%
3 keer of meer	17%	10%	19%
Totaal	100%	100%	100%

Herhaalde agressie in afgelopen vijf jaar

Om zicht te krijgen op het type verdachte is tevens gekeken naar het aantal verdenkingen van agressie en geweld tegen hulpverleners en handhavers. Van de 25.727 unieke verdachten in deze dataset komen 16.183 verdachten (63%) er één keer in voor. Dat betekent dat 37% van de verdachten meer dan één keer wordt verdacht van een delict waarbij sprake is van agressie en geweld tegen hulpverleners en handhavers in de periode 2020-2024 (tabel 3.12). Hoewel we niet weten of een verdachte het misdrijf of de overtreding daadwerkelijk heeft begaan – en er dus in formele zin ook niet gesproken kan worden van recidive – is dit wel een indicatie dat er sprake is van herhaalde betrokkenheid van dezelfde verdachten bij agressie- en geweldsincidenten.

Tabel 3.12 – Aantal keer dat verdachte voorkomt in registratie (2020-2024)
(n=25.727 unieke verdachten)

	Aantal	%
1	16.183	63%
2	5.233	20%
3	2.016	8%
4	974	4%
5-9	1.091	4%
10 of meer	230	1%
Totaal	25.727	100%

Geografische kenmerken

3.2.2 Sociale achtergrond

Opleiding, inkomen en werksituatie

Om de sociaaleconomische situatie van verdachten in kaart te brengen, is gekeken naar het opleidingsniveau, het inkomen en de werksituatie (tabel 3.14 t/m 3.16). Gemiddeld genomen zijn verdachten lager opgeleid, behoren zij tot de lagere inkomensgroepen en ontvangen zij vaker een uitkering dan het gemiddelde van de Nederlandse bevolking.

Tabel 3.14 – Hoogst gevolgd en behaald opleidingsniveau, totaal en naar beroepsgroep (%)
(n=20.033 unieke verdachten)³²

	Totaal	NL 12+	Beroepsgroep slachtoffer		
			Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Hoogst gevolgd opleidingsniveau					
Laag	31%	23%	31%	34%	24%
Middelbaar	56%	39%	56%	54%	54%
Hoog	13%	39%	13%	12%	22%
Hoogst behaald opleidingsniveau					
Laag	57%	31%	57%	61%	51%
Middelbaar	36%	39%	37%	33%	34%
Hoog	6%	30%	6%	6%	14%

Tabel 3.15 – Persoonlijk bruto inkomen van personen met inkomens in particuliere huishoudens, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=21.905 unieke verdachten)³³

	Totaal	NL 12+	Beroepsgroep slachtoffer	
			Politie	Boa/ brandweer/ ambulance***
Laagste 10%	16%	9%	16%	16%
Tweede deciel	10%	9%	10%	10%
Derde deciel	18%	9%	18%	17%
Vierde	10%	9%	10%	9%
Vijfde	8%	9%	8%	6%
Zesde	6%	9%	7%	5%
Zevende	5%	9%	5%	5%
Achtste	4%	9%	4%	4%
Negende	3%	9%	3%	2%
Hoogste 10%	2%	9%	2%	2%
Personen in institutioneel huishouden**	11%	1,8%	11%	14%
Personen in particulier huishouden zonder waargenomen inkomen	2%	0,8%	2%	2%
Personen zonder persoonlijk inkomen	7%	6,9%	7%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven.

** Een institutioneel huishouden betreft één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en daar bedrijfsmatig worden voorzien in dagelijkse levensbehoeften. Voorbeelden zijn verpleeg- en verzorgingshuizen, GGZ-instellingen, forensische centra, instelling voor verslavingszorg en daklozenopvang, internaten, gevangenissen, kazernes en azc's (CBS, 2025).

*** Betreft gecombineerde cijfers van boa, brandweer en ambulance i.v.m. privacybescherming.

³² Van een deel van de verdachten (n=5.694) is geen informatie over het opleidingsniveau bekend. Deze groep is in deze tabel buiten beschouwing gelaten.

³³ Van een deel van de verdachten (n=3.822) is geen informatie over het inkomen bekend. Deze groep is in deze tabel buiten beschouwing gelaten.

Tabel 3.16 – Sociaaleconomische categorie op basis van inkomensbronnen in een jaar, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=21.905 unieke verdachten)³⁴

	Totaal	% NL	Beroepsgroep slachtoffer	
			Politie	Boa/ brandweer/ ambulance**
Werknemer	29%	45%	29%	26%
Zelfstandige*	10%	9%	10%	12%
Ontvangt uitkering (excl. pensioen)	37%	8%	37%	37%
Ontvangt pensioenuitkering	1%	22%	1%	2%
Niet schoolgaand/ studerend/ schoolgaand met inkomen	12%	9%	12%	12%
Niet schoolgaand/ studerend/ schoolgaand zonder inkomen	3%	4%	3%	4%
Overig	8%	4%	8%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%

* Inclusief directeur-grootaandeelhouder (DGA), overige zelfstandige en meewerkend gezinslid.

** Betreft gecombineerde cijfers van boa, brandweer en ambulance i.v.m. privacybescherming.

3.2.3 Verklarende kenmerken en samenhang

De kans om als verdachte van agressie en geweld tegen hulpverleners of handhavers te worden aangemerkt, hangt samen met verschillende achtergrondkenmerken, zoals leeftijd en opleidingsniveau. Dit is naar voren gekomen uit de bovenstaande kruistabelanalyses. De vraag is of deze effecten in stand blijven, als rekening wordt gehouden met andere (achtergrond)variabelen die ook een rol (kunnen) spelen.

Uit de analyse komt naar voren dat de meeste effecten in stand blijven, als er wordt gecorrigeerd voor de invloed van andere achtergrondvariabelen. De gedetailleerde uitkomsten van de analyse zijn opgenomen in bijlage 5. Zo hebben mannen een ruim zeven keer zo grote kans om als verdachte te worden aangemerkt dan vrouwen. Wat betreft leeftijd is te zien dat 12-15-jarigen een vijf keer zo kleine kans hebben om als verdachte te worden aangemerkt in vergelijking met het gemiddelde van de andere leeftijdsgroepen.³⁵ Met name personen van 18-24, 25-29 en 30-39 jaar worden relatief vaak als verdachte geregistreerd. Bij herkomst valt op dat het verschil tussen personen met een Europese en Nederlandse herkomst wegvalt, en het verschil tussen personen met een niet-Europese en Nederlandse achtergrond kleiner wordt, als wordt gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken als opleiding, inkomen en stedelijkheid. Dit is in lijn met de bevindingen van het CBS, dat onderzocht welke factoren samenhangen met de kans dat iemand verdacht wordt van een misdrijf. Het CBS vond dat met name geslacht, leeftijd en inkomen bepalend zijn voor de kans dat iemand verdacht wordt van een misdrijf. Verschillen naar geboorteland en herkomstland worden na correctie kleiner, maar blijven wel aanwezig (Brand, Derksen, Verkooijen, & Vissers, 2022).

Als rekening wordt gehouden met een eerdere verdenking van een strafbaar feit (sinds 2010) blijkt dit een belangrijke verklarende factor van agressie en geweld te zijn. Personen die vanaf 2010 verdachte zijn geweest van een strafbaar feit hebben een grotere kans om te worden aangemerkt als verdachte van agressie en geweld tegen hulpverleners en handhavers. Als we inzoomen op de groep

³⁴ Van een deel van de verdachten (n=3.822) is geen informatie over de sociaaleconomische categorie bekend. Deze groep is in deze tabel buiten beschouwing gelaten.

³⁵ Het deviatiecontrast vergelijkt de desbetreffende leeftijdscategorie met het gemiddelde van alle andere leeftijdscategorieën, exclusief de referentiegroep.

die eerder verdachte is geweest van een geweldsdelict zien we eveneens dat dit kenmerk een belangrijke verklarende factor is voor de kans om als verdachte van agressie en geweld tegen hulpverleners in beeld te komen. Niettemin begaat het merendeel van de groep met een eerdere verdenking van een strafbaar feit of geweldsdelict geen agressie of geweld tegen hulpverleners en handhavers.

3.3 Inzicht in verloop van agressie- en geweldsincidenten

Om inzicht te krijgen in het verloop van agressie- en geweldsincidenten is een analyse uitgevoerd op de data van 38.583 unieke incidenten. Incidenten waarbij meerdere verdachten en/of meerdere hulpverleners die slachtoffer zijn geworden geregistreerd zijn, komen dus maar één keer voor in de dataset. Bij elke tabel is het aggregatieniveau aangegeven. Aangezien het hier gaat om de incidenten, is er geen referentiegroep van niet-incidenten beschikbaar. De uitkomsten van de analyse geven inzicht in de incidenten en de context waarbinnen deze zich afspeelden.

3.3.1 Aantal incidenten

Aantallen incidenten afgelopen vijf jaar

In totaal zijn er 38.583 unieke incidenten en aangiften aanwezig in de dataset waaraan een verdachte is gekoppeld (tabel 3.17). Verreweg het grootste deel (89%) betreft incidenten en aangiften die één keer voorkomen. Ruim één op de tien incidenten komt twee keer of vaker voor in de dataset. Dit betekent dat er meerdere verdachten en/of meerdere hulpverleners die slachtoffers zijn geworden (die een melding of aangifte hebben gedaan). Een voorbeeld zijn incidenten van openlijke geweldpleging, waarbij er meerdere verdachten en meerdere slachtoffers kunnen zijn.

Tabel 3.17 – Aantal keer dat incident of aangifte voorkomt in registratie (2020-2024)

	Aantal	%
1	34.524	89%
2	3.026	8%
3	510	1%
4	285	1%
5 of meer	237	1%
Totaal	38.583	100%

Bron: BVH

3.3.2 Categorisering incidenten

Het type incident is beoordeeld aan de hand van de maatschappelijke klasse (MK). Politied medewerkers hebben op basis van de registraties vaker te maken met belediging en wederspansnigheid dan andere beroepsgroepen (tabel 3.18). De incidenten van agressie en geweld tegen boa's en brandweer- en ambulancemedewerkers betreffen relatief vaak bedreiging en eenvoudige mishandeling. Daarnaast hebben de incidenten van agressie tegen brandweer- en ambulancepersoneel verhoudingsgewijs vaker dan bij politie en boa's betrekking op zware mishandeling.

Tabel 3.18 – Type incident gebaseerd op maatschappelijke klasse (2020-2024), totaal en naar beroepsgroep (n=38.583 unieke incidenten)

Maatschappelijke Klasse (MK)	Totaal (n=38.583)	Politie (n=34.963)	Boa (n=3.417)	Brandweer/ ambulance (n=203)
Belediging	42%	43%	38%	8%
Bedreiging	16%	15%	25%	27%
Eenvoudige mishandeling	15%	14%	25%	46%
Wederspanningheid (verzet)	9%	9%	*	*
Zware mishandeling	5%	5%	5%	8%
(Poging tot) doodslag/moord	2%	2%	*	*
Vernieling overige objecten	1%	1%	*	*
Overtreding overig (Wetboek van Strafrecht)	1%	1%	*	*
Openlijke geweldpleging tegen personen	1%	1%	*	*
Overig	8%	9%	*	*
Totaal	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven.

3.3.3 Locatie en tijdstip

Locatie

In BVH is de locatie van het incident vastgelegd. Hiervoor is een gestandaardiseerde locatielijst gebruikt. In tabel 3.19 zijn de vijf meest genoemde locaties per jaar en beroepsgroep weergegeven. Voor alle beroepsgroepen geldt dat zij het vaakst met agressie en geweld worden geconfronteerd op de openbare weg of het water (61%). Daarna volgen de woning (12%) en het politiebureau (9%) als meest frequente locaties van agressie en geweld. Verder zijn er enkele beroeps-specifieke verschillen te zien. Van de incidenten tegen boa's vinden er relatief veel plaats op stations, tram- of bushaltes. Dit is te verklaren door de selectie van boa's voor dit onderzoek, waarbij naast boa's in domein 1 (openbare ruimte) ook boa's in domein 4 (openbaar vervoer) zijn meegenomen. Van de incidenten tegen brandweer- en ambulancepersoneel vindt de agressie relatief vaak plaats in woningen en zorginstellingen. Voor de politie geldt dat één op de tien incidenten op het politiebureau plaatsvindt.

Tabel 3.19 – Locatie incident, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=38.583 unieke incidenten)

	Totaal	Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Openbare weg/ water	61%	62%	52%	40%
Woning	12%	13%	2%	27%
Politiebureau	9%	10%	*	*
Zorginstelling	*	*	*	11%
Station/ bushalte etc.	5%	2%	31%	*
Winkel	2%	2%	*	*
Overig	*	*	3%	*

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven.

Tijdstip

Aan de hand van het tijdstip van het incident is te zien dat relatief veel incidenten (36%) in de avond plaatsvinden. Ook het aandeel nachtelijke incidenten is relatief hoog (26%), als bedacht wordt dat het aantal menselijke activiteiten op dit tijdstip doorgaans beperkt is. In de ochtend vinden doorgaans de minste incidenten plaats (tabel 3.20).³⁶

Tabel 3.20 – Tijdstip incident, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=38.583 unieke incidenten)

Totaal		Beroepsgroep slachtoffer		
		Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Ochtend	12%	12%	17%	15%
Middag	26%	25%	38%	26%
Avond	36%	36%	37%	41%
Nacht	26%	27%	8%	17%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Dag van de week

In het weekend zijn er bovengemiddeld veel incidenten van agressie en geweld richting hulpverleners en handhavers. Dit geldt zowel voor de zaterdag als zondag. Op maandag is het aantal incidenten het kleinst (tabel 3.21).

Tabel 3.21 – Dag van de week, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=38.583 unieke incidenten)

Totaal		Beroepsgroep slachtoffer		
		Politie	Boa	Brandweer/ ambulance
Zondag	19%	20%	12%	18%
Maandag	11%	11%	11%	9%
Dinsdag	12%	12%	13%	9%
Woensdag	12%	12%	16%	11%
Donderdag	13%	13%	16%	19%
Vrijdag	15%	14%	17%	19%
Zaterdag	18%	19%	14%	15%
Totaal	100%	100%	100%	100%

3.3.4 Oud en nieuw

Van alle incidenten vindt 1,4% plaats tijdens oud en nieuw (op 31 december en 1 januari). Dat is meer dan statistisch zou zijn te verwachten in een weekend (0,7%).³⁷ Tijdens oud en nieuw vindt het merendeel van de incidenten van agressie plaats op 1 januari (dus vanaf 00.00 uur) (tabel 3.22).

³⁶ Ochtend: 06.00-11.59 uur, middag: 12.00-17.59 uur, avond: 18.00-23.59 uur, nacht: 00.00-05.59 uur.

³⁷ In tabel 3.23 is te zien dat 37% van de incidenten op een zaterdag of zondag plaatsvindt. Uitgaande van 52 weekenden zou in een gemiddeld weekend $37/52=0,71\%$ van alle incidenten plaatsvinden.

Tabel 3.22 – Datum incident, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=38.583 unieke incidenten)

	Totaal	Beroepsgroep slachtoffer	
		Politie	Boa / brandweer/ ambulance
31-DEC	0,4%	0,4%	0,4%
1-JAN	0,9%	1,0%	0,3%
Overig	98,6%	98,5%	99,3%
Totaal	100%	100%	100%

Als gekeken wordt naar het profiel van de verdachten/daders van agressie tijdens oud en nieuw (n=451) in vergelijking met de gemiddelde verdachte/dader van agressie, dan springt een aantal verschillen in het oog. De verdachten/daders van agressie tijdens oud en nieuw zijn bovengemiddeld vaak man, jong (12-17 en 18-24 jaar), middelbaar opgeleid en hebben vaker een Nederlandse herkomst (tabel 3.23). Verdachten/daders van agressie tijdens oud en nieuw plegen deze feiten vaker dan gemiddeld in weinig en niet-stedelijke gemeenten, vooral in het westen en noorden. De verdachten hebben minder vaak antecedenten en een indicatie verward dan gemiddeld en plegen de agressie en het geweld vaker in groepsverband (ztabel 3.24).

Tabel 3.23 – Profiel verdachten van agressie tijdens oud en nieuw (%) (n=25.727 unieke verdachten)

	Verdachte van agressie tijdens oud en nieuw		NL 12+
	Nee (n=25.276)	Ja (n=451)	
Geslacht			
Vrouw	12%	7%	50%
Man	88%	93%	50%
Leeftijd			
12-17	9%	20%	7%
18-24	27%	36%	10%
25-29	15%	11%	7%
30-34	13%	10%	8%
35-39	11%	6%	7%
40-49	14%	9%	13%
50+	10%	8%	47%
Hoogst gevolgd opleidingsniveau			
Laag	30%	24%	23%
Middelbaar	56%	64%	39%
Hoog	13%	12%	39%
Herkomst			
Nederlandse	46%	57%	72%
Europese	12%	9%	10%
Niet-Europese	42%	34%	19%
Stedelijkheid pleeggemeente			
Zeer sterk stedelijk	44%	37%	26%
Sterk stedelijk	34%	25%	30%
Matig stedelijk	10%	14%	16%

Weinig stedelijk	9%	16%	21%
Niet stedelijk	2%	9%	7%
Inwonertal pleeggemeente			
<20.000	2%	2%	5%
20.000-49.999	16%	27%	33%
50.000-99.999	20%	22%	24%
100.000-249.999	35%	29%	24%
250.000+	20%	21%	14%
Nielsen-regio (5 cat.)			
G3, incl. randgemeenten	27%	22%	16%
West (UT, NH, ZH)	23%	32%	29%
Noord (GR, FR, DR)	8%	14%	10%
Oost (OV, GD, FL)	20%	16%	21%
Zuid (ZL, NB, LB)	21%	16%	24%

zTabel 3.24 – Profiel verdachten van agressie tijdens oud en nieuw (%) (n=25.727 unieke verdachten)

	Verdachte van agressie tijdens oud en nieuw	
	Nee (n=25.276)	Ja (n=451)
Aantal keer indicatie verward		
0	68%	86%
1	10%	6%
2 keer of meer	22%	8%
Antecedenten verdachten		
Nee	25%	35%
Ja	75%	65%
Aantal verdachten		
1	90%	65%
2	5%	11%
3 of meer	4%	24%
In vereniging gepleegd incident		
Nee	98%	98%
Ja	2%	2%

3.3.5 Interactie dader en hulpverlener die slachtoffer is geworden

Groepsverband

Van alle incidenten is er bij 3% sprake van twee of meer verdachten. Daarbij zijn er geen noemenswaardige verschillen naar beroepsgroep (tabel 3.25).

Tabel 3.25 – Aantal verdachten per incident, totaal en naar beroepsgroep (%)
(n=38.583 unieke incidenten)

	Totaal	Beroepsgroep slachtoffer	
		Politie	Boa/brand./ambu.
1	97%	97%	96%
2	2%	2%	3%
3 of meer	1%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%

Vanwege het beperkte aantal waarnemingen in specifieke categorieën (n<10) is brandweer/ambulance bij boa's gevoegd.

Jongere verdachten (<18 jaar en 18-24 jaar) zijn relatief vaak betrokken bij een incident met meerdere verdachten (3.26).

Tabel 3.26 – Aantal verdachten per incident, naar leeftijd (%) (n=40.792 incident-verdachte-combinaties)

Totaal		Leeftijd verdachte						
		<18	18-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50+
1	91%	84%	87%	92%	95%	95%	96%	94%
2	5%	8%	6%	5%	3%	4%	3%	3%
3 of meer	4%	8%	7%	3%	2%	2%	2%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Agressie en geweld in vereniging

Bij circa 1% van de incidenten is sprake van een verdenking van een in vereniging gepleegd incident. 'In vereniging' betekent dat er sprake is van een bewuste en nauwe samenwerking tussen verdachten, wat als strafverzwarend geldt. Er zijn geen verschillen naar beroepsgroep (tabel 3.27).

Tabel 3.27 – In vereniging gepleegd incident (gebaseerd op het delict per verdachte), totaal en naar beroepsgroep (%) (n=38.583 unieke incidenten)

	Totaal	Beroepsgroep slachtoffer	
		Politie	Boa/brandweer/ambulance
Nee	99%	99%	99%
Ja	1%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%

Het percentage in vereniging gepleegde incidenten is het hoogst bij minderjarige verdachten (3,6%), gevolgd door jongeren van 18-24 jaar (2,1%).³⁸

³⁸ Er is een verschil tussen het aantal incidenten waarbij meerdere verdachten zijn geregistreerd en het veel kleinere aantal records met als kenmerk 'in vereniging'. Volgens BMI is er in veel gevallen in BVH niet vermeld dat er sprake is van een 'in vereniging' gepleegd incident. Wat hiervan de oorzaak is, is bij BMI niet bekend. Mogelijk spelen de strenge juridische eisen aan het 'in vereniging' plegen van een misdrijf (nauwe en bewuste samenwerking) hierbij een rol, maar dat is niet met zekerheid te zeggen.

Tabel 3.28 – In vereniging gepleegd incident (gebaseerd op het delict per verdachte), naar leeftijd (%) (40.792 incident-verdachte-combinaties)

Totaal		Leeftijd verdachte						
		<18	18-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50+
Nee	98,4%	96,4%	97,9%	98,3%	99,0%	99,0%	99,1%	99,3%
Ja	1,6%	3,6%	2,1%	1,7%	1,0%	1,0%	0,9%	0,7%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

3.3.6 Aantal hulpverleners dat slachtoffer is geworden van agressie en geweld

In tabel 3.29 is het aantal slachtoffers per incident weergegeven. Vanwege het relatief grote aantal incidenten (38%) waarbij het aantal slachtoffers onbekend is (met name bij de politie en in mindere mate de brandweer/ambulance), moeten deze cijfers voorzichtig worden geïnterpreteerd. Van de incidenten gericht tegen de politie is van 53% bekend dat er één slachtoffer betrokken was. Van de incidenten gericht tegen de boa's en brandweer- en ambulancepersoneel is dit respectievelijk 80% en 67%.

Tabel 3.29 – Aantal slachtoffers per incident, totaal en naar beroepsgroep (%) (n=38.583 unieke incidenten)

Totaal		Beroepsgroep slachtoffer		
		Politie	Boa	Brandweer/ambulance
1	55%	53%	80%	67%
2 of meer	7%	7%	14%	12%
Onbekend	38%	41%	7%	20%
Totaal	100%	100%	100%	100%

3.3.7 Verschillen tussen beroepsgroepen

Op basis van de registratie in BVH en afgezet tegen het aantal medewerkers krijgen politie en boa's vaker te maken met agressie en geweld dan brandweer- en ambulancepersoneel (

tabel 3.30). Hierbij moet worden benadrukt dat het gaat om de gemelde incidenten in BVH. Politied medewerkers kunnen rechtstreeks incidenten invoeren in BVH, waar de andere beroepsgroepen in principe eerst aangifte moeten doen van agressie. Aangezien het hier gaat om de geregistreerde incidenten zijn de verschillen voor een deel te verklaren door verschillen in de aangifte- en meldingspercentage per beroepsgroep. Het daadwerkelijke aantal incidenten per 1.000 medewerkers ligt vermoedelijk hoger.

Voor het ambulancepersoneel is de onderschatting ten opzichte van de registratie door de werkgever te kwantificeren. Het totale incidenten richting ambulancemedewerkers in BVH over de periode 2020-2024 bedraagt 183, terwijl er alleen al in 2024 1.216 incidenten van agressie en geweld zijn geregistreerd door de regionale ambulancevoorzieningen.³⁹ Over de gehele periode 2020-2024 gaat het om 5.274 geregistreerde incidenten. Dat betekent dat 3,5% van de gemelde incidenten in BVH is

³⁹ Agressie en geweld is hierbij gedefinieerd als alle voorvallen waarbij de werknemer psychisch of fysiek wordt lastiggevalen, bedreigd of aangevallen, onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het verrichten van arbeid (Ambulancezorg Nederland, 2025).

geregistreerd. Een dergelijk cijfer is voor de brandweer en de boa's niet te berekenen, omdat een (recent) totaaloverzicht van het aantal incidenten bij de werkgevers ontbreekt.

Tabel 3.30 – Aantal incidenten in relatie tot omvang beroepsgroep⁴⁰

	Politie	Boa's	Brandweer	Ambulance
Aantal medewerkers	51.610	4.359 (domein 1) 1.645 (domein 4)	22.380	7.798
Aantal incidenten in BVH	35.546	3.464	32	183
Gemiddeld aantal incidenten per 1.000 medewerkers	689	577	1	23

Bron: BVH en cijfers sectororganisaties.

3.4 Conclusies op basis van politie- en CBS-gegevens

Op basis van de analyse van de data van verdachten en de situaties waarin deze incidenten zich voordeden, zijn de volgende inzichten verkregen ten aanzien van de onderzoeksvragen.

Voor de interpretatie is het belangrijk om op te merken dat er op basis van de microdata alleen gesproken kan worden van verdachten en niet van daders. Verder gaat het om registratiegegevens; wat niet is geregistreerd, kan aan de hand van de geanalyseerde dataset niet worden vastgesteld.

Kenmerken verdachten/daders

- Ten aanzien van daders van agressie en geweld tegen hulpverleners kunnen de volgende **persoonlijke kenmerken** worden onderscheiden. Het grootste deel van de verdachten van agressie en geweld richting hulpverleners en handhavers is man. Jongere verdachten, met name in de leeftijd van 18-24 en 25-29 jaar, zijn oververtegenwoordigd, afgezet tegen de Nederlandse bevolking van twaalf jaar en ouder. Agressie en geweld door 50-plussers komt naar verhouding veel minder vaak voor. Van alle verdachten heeft ruim driekwart (78%) de Nederlandse nationaliteit, tegen 91% van de Nederlandse bevolking. De herkomst van verdachten is vergeleken met de samenstelling van de Nederlandse bevolking op basis van nationaliteit en geboorteland. Met name personen met de Poolse en Marokkaanse nationaliteit zijn oververtegenwoordigd onder de verdachten van agressie en geweld naar hulpverleners en handhavers. Als gekeken wordt naar herkomst op basis van het geboorteland van de persoon zelf en diens ouders, dan zijn verdachten met een Poolse, Marokkaanse, Eritrese, Somalische, Surinaamse en Nederlands-Caribische achtergrond oververtegenwoordigd. Deze cijfers moeten echter zeer voorzichtig worden geïnterpreteerd, omdat de verschillen kleiner worden of wegvallen als rekening wordt gehouden met het effect van opleiding, inkomen en stedelijkheid. Dit is in lijn met eerdere analyses van het CBS naar de kenmerken van verdachten van misdrijven. Voor nationaliteit geldt bovendien dat de analyse is gedaan op de hoofdnationaliteit, waarbij geen rekening is gehouden met eventuele dubbele nationaliteiten van verdachten. Voor zowel nationaliteit als herkomstland geldt verder dat er slechts beperkt zicht is op situationele kenmerken (zoals leefsituatie) die samen kunnen hangen met de prevalentie van agressie en geweld. Met de opname van inkomen en werksituatie is hier in de analyse deels rekening mee gehouden.

⁴⁰ Aantal fte operationeel politie: 51.610 fte per 31 december 2024 (Politie, 2025b). Er is geen deeltijdfactor toegepast. Aantal boa's stand 1e kwartaal 2025. Brandweer: aantal medewerkers in 2023, zowel vrijwillig als beroeps (NIPV, 2025). Ambulance: er werken 7.798 mensen in de ambulancezorg, waarvan 5.478 (ongeveer 70%) in de drie primaire functies ambulanceverpleegkundige, ambulancechauffeur en verpleegkundig centralist (Ambulancezorg Nederland, 2025).

- Als gekeken wordt naar **geografische kenmerken** is te zien dat verdachten die een delict hebben gepleegd in (zeer) stedelijke gemeenten, met name uit Amsterdam, Rotterdam en Den Haag (G3), oververtegenwoordigd zijn in de verdachtenpopulatie. Naar verhouding zijn er minder verdachten uit de niet- en weinig stedelijke gemeenten.
- Om de **sociaaleconomische situatie** van verdachten in kaart te brengen, is gekeken naar het opleidingsniveau, het inkomen en de werksituatie. Over het algemeen zijn verdachten lager opgeleid, hebben zij een lager inkomen en ontvangen zij vaker een uitkering dan gemiddeld in de Nederlandse bevolking.
- Uit de analyse komt naar voren dat de meeste effecten in stand blijven, als er wordt gecorrigeerd voor de invloed van de andere achtergrondvariabelen. Zoals hiervoor genoemd, valt het verschil tussen personen met een Europese en Nederlandse herkomst weg, en wordt het verschil tussen personen met niet-Europese en Nederlandse achtergrond kleiner, als rekening wordt gehouden met de invloed van opleiding, inkomen en stedelijkheid.
- Van alle verdachten heeft driekwart (75%) **antecedenten** in de periode van vijf jaar voorafgaand aan het incident. Dat betekent dat zij aangemerkt zijn als verdachte van enig misdrijf in deze periode. Bij incidenten richting brandweer- en ambulancepersoneel is het percentage verdachten met antecedenten (53%) duidelijk lager dan bij politie (75%) en boa's (71%). Verdachten met antecedenten worden vaker verdacht van belediging en hebben vaker een indicatie verward dan verdachten zonder antecedenten. Personen zonder antecedenten worden vaker verdacht van eenvoudige en zware mishandeling, openlijke geweldpleging en (poging tot) doodslag/moord.
- Uit een nadere analyse van CBS-cijfers over antecedenten, waarbij kan worden teruggekeken tot 2010, blijkt dat ruim de helft (53%) van de verdachten eerder verdachte is geweest van een geweldsmisdrijf, waaronder mishandeling of bedreiging.
- Als we inzoomen op het aantal keer dat er sprake is van een verdenking van agressie en geweld richting hulpverleners en handhavers, dan zien we dat 37% van de verdachten **meer dan één keer wordt verdacht** van een dergelijk delict in de periode 2020-2024. Hoewel we niet weten of een verdachte het misdrijf of de overtreding daadwerkelijk heeft begaan – en er dus in formele zin ook niet gesproken kan worden van recidive – is dit wel een indicatie dat er sprake is van herhaalde betrokkenheid van dezelfde verdachten bij agressie- en geweldsincidenten.
- Van de verdachten/daders heeft een kwart een **gevaarenclassificatie**, zoals alcohol, harddrugs of (vuur)wapengevaarlijk. De gevaarenclassificatie verzetpleger komt het vaakst voor (14%), met name bij verdachten/daders van agressie tegen de politie. Ook bij deze benadering past een belangrijke kanttekening. Voor de gevaarenclassificatie geldt dat er geen einddatum aan gekoppeld is. Het is dus niet bekend in hoeverre het geïndiceerde gevaar zich daadwerkelijk voordeed ten tijde van het incident.
- Waar het gaat om de vermeende **psychische achtergrond en middelengebruik** moet allereerst worden opgemerkt dat er geen registratievariabelen in de dataset beschikbaar waren waarin dergelijke informatie is vastgelegd. Om toch een benadering te geven, is gekeken naar delicten waarbij (vermoedelijk) sprake is van psychische problematiek en/of middelengebruik. Deze benadering kent echter grote beperkingen. Van de verdachten was, voor zover uit de dataset was af te leiden, 0,7% (vermoedelijk) onder invloed van alcohol en/of drugs. Personen onder invloed van alcohol en/of drugs die enkel als betrokkene zijn geregistreerd, zijn echter niet in dit cijfer meegenomen. Ook is het mogelijk dat er bij andere incidenten sprake is van alcohol en/of drugs, wat echter niet uit deze registratiecijfers is te herleiden en nader dossieronderzoek zou vergen.
- Uit een aanvullende analyse waarbij voor alle verdachten/daders is nagegaan of zij door de politie op enig moment als verward (onbegrepen gedrag) zijn geregistreerd, komt naar voren dat 31% van alle verdachten/daders minimaal één keer voorkomt met de indicatie verward sinds 1 januari 2018. Voor één op de zes verdachten/daders geldt dat zij minimaal drie keer als verward zijn

geregistreerd. Van de verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie en boa's heeft 31% een indicatie verward, bij de verdachten/daders van agressie tegen ambulance- en brandweerpersoneel ligt dit met 45% duidelijk hoger. Verdachten/daders met een indicatie verward worden vaker verdacht van bedreiging en eenvoudige mishandeling en minder vaak van openlijk geweldpleging dan verdachten/daders zonder indicatie verward.

Verloop van agressie- en geweldsincidenten

- Wat betreft de **locatie** van incidenten geldt voor alle beroepsgroepen dat het merendeel van de incidenten plaatsvindt op de openbare weg of het water. Daarna volgen de woning (12%) en het politiebureau (9%) als meest frequente locaties van agressie en geweld. Verder zijn er enkele beroeps-specifieke verschillen te zien. Boa's hebben relatief vaak te maken met agressie op stations, trein-, tram- en bushaltes. Dit is te verklaren door de selectie van boa's voor dit onderzoek, waarbij naast boa's in domein 1 (openbare ruimte) ook boa's in domein 4 (openbaar vervoer) zijn meegenomen. Brandweer- en ambulancepersoneel ondervindt relatief vaak agressie in woningen en zorginstellingen. Voor de politie geldt dat één op de tien incidenten op het politiebureau plaatsvindt.
- Van alle incidenten vindt 1,4% plaats tijdens **oud en nieuw** (op 31 december en 1 januari). Dat is twee keer zo veel als statistisch zou zijn te verwachten in een weekend (0,7%). Tijdens oud en nieuw vindt het merendeel van de incidenten van agressie plaats op 1 januari (dus vanaf 00.00 uur). Als gekeken wordt naar het profiel van de verdachten/daders van agressie tijdens oud en nieuw in vergelijking met de gemiddelde verdachte/dader van agressie, dan springt een aantal verschillen in het oog. De verdachten/daders van agressie tijdens oud en nieuw zijn bovengemiddeld vaak man, jong (12-17 en 18-24 jaar), middelbaar opgeleid en hebben vaker een Nederlandse herkomst. Zij plegen deze feiten vaker dan gemiddeld in weinig en niet-stedelijke gemeenten, vooral in het westen en noorden. De verdachten hebben minder vaak antecedenten en minder vaak een indicatie verward dan gemiddeld en plegen de agressie en het geweld vaker in groepsverband.
- In het **weekend** zijn er bovengemiddeld veel incidenten van agressie en geweld richting hulpverleners en handhavers. Dit geldt zowel voor de zaterdag als zondag. Op maandag is het aantal incidenten doorgaans het kleinst. Op basis van het tijdstip van het incident is te zien dat er in de avond relatief veel incidenten (36%) plaatsvinden. Ook het aandeel nachtelijke incidenten is relatief hoog (26%), als bedacht wordt dat het aantal menselijke activiteiten op dit tijdstip doorgaans beperkt is. In de ochtend vinden doorgaans de minste incidenten plaats.
- De **interactie** tussen verdachten en hulpverleners die slachtoffer werden, is niet rechtstreeks gemeten en opgenomen in de registraties. Een indirecte aanwijzing voor de interactie tussen daders en slachtoffers is af te leiden uit de omvang van de groep die bij het incident betrokken is. Een groepsincident geeft een andere dynamiek dan incidenten waarbij één verdachte is betrokken. Van alle onderzochte incidenten is er bij ruim drie% sprake van twee of meer verdachten. Daarbij zijn geen verschillen naar beroepsgroep van het slachtoffer te zien. Jongere verdachten (<18 jaar en 18-24 jaar) zijn relatief vaak betrokken bij een incident met meerdere verdachten. Bij circa 1% van de incidenten is er sprake van een verdenking van een in vereniging gepleegd incident. Ook hier zijn geen verschillen naar beroepsgroep te zien. Het percentage in vereniging gepleegde incidenten is het hoogst bij minderjarige verdachten (1,6%), gevolgd door jongeren van 18-24 jaar (1,1%).
- Op basis van de analyse worden verschillen waargenomen tussen de **slachtoffergroepen** ten aanzien van het type incident waarmee zij te maken krijgen. Politie medewerkers hebben op basis van de registraties vaker te maken met belediging en wederspanning dan andere beroepsgroepen. De incidenten van agressie en geweld tegen boa's en brandweer- en

ambulancemedewerkers betreffen relatief vaak bedreiging en eenvoudige mishandeling. Daarnaast hebben de incidenten van agressie en geweld tegen brandweer- en ambulancepersoneel verhoudingsgewijs vaker dan bij politie en boa's betrekking op zware mishandeling.

Op basis van de uitkomsten van de data-analyse zijn kenmerken en factoren aangewezen die samenhangen met (het escaleren van) agressie en geweld tegen hulpverleners. In het volgende hoofdstuk zijn deze kenmerken en factoren ter duiding en aanvulling voorgelegd aan hulpverleners en advocaten.

4. Reflectie vanuit de praktijk

In dit hoofdstuk bezien we de uitkomsten ten aanzien van de verdachten-/daderkenmerken en het verloop van incidenten vanuit de praktijk. Ook gaan we in op de mogelijke implicaties van bovenstaande inzichten voor de aanpak van agressie en geweld. Dit doen we aan de hand van de uitkomsten van de groepssessies en interviews met betrokken medewerkers van de politie, boa's, brandweer en ambulance, alsmede de advocaten.

In dit hoofdstuk gaan we in op:

- Kenmerken en motieven van verdachten/daders
- Kenmerken en verloop van agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverleners
- Mogelijke implicaties van bovenstaande inzichten voor de aanpak van agressie en geweld

Paragraaf 4.1 geeft de bevindingen van reflecties van de verschillende beroepsgroepen en advocaten ten aanzien van kenmerken van verdachten. In paragraaf 4.2 wordt in de beschrijving van kenmerken van incidenten de samenhang van factoren nogmaals benadrukt. De implicaties voor de aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners staan beschreven in paragraaf 4.3. Paragraaf 4.4 sluit af met de conclusies van dit hoofdstuk.

4.1 Kenmerken van verdachten/daders

In focussessies en interviews is informatie opgehaald bij medewerkers die direct of indirect ervaring hebben opgedaan met agressie en geweld. De deelnemers en respondenten is gevraagd iets te vertellen over kenmerken van verdachten/daders en bepalende factoren die samenhangen met het ontstaan en escaleren van agressie- en geweldssituaties. Ook is deelnemers van de focussessies gevraagd in hoeverre zij de geschetste typologieën herkenden (zie bijlage 6). Buiten kenmerken als geslacht en leeftijdscategorie vonden deelnemers vanuit de vier beroepsgroepen het lastig om eenduidige kenmerken van verdachten/daders te onderscheiden. Wel herkenden zij verschillende achtergronden en factoren voor het ontstaan van agressie en geweld tegen handhavers en hulpverleners.

De focussessies met de beroepsgroepen en interviews met advocaten bevestigen het beeld uit de literatuur en data-analyse dat de groep verdachten/daders van agressie en geweld voornamelijk uit **jonge mannen** bestaat. Reflecterend op de geschetste typologieën gaven de deelnemers aan dat agressie en geweld in groepsverband, zoals jeugdgroepen, uitgaanspubliek, relschoppers of voetbalgeweld, vrijwel altijd jonge mannelijke plegers betreft. Volgens de deelnemers speelt daarbij bijvoorbeeld dat (jonge) mannen eerder recalcitrant zijn, stoer willen doen, een kick krijgen van rellen, of het eerder voor elkaar opnemen in groepsverband. De deelnemers gaven ook een aantal reflecties ten aanzien van vrouwen mee. Namelijk dat vrouwen minder vaak de geweldplegers zijn, maar soms wel een rol spelen in het ontstaan van geweldsincidenten. Bijvoorbeeld wanneer tijdens het uitgaan een ruzie tussen vrouwen ontstaat, of als vrouwen werkzaamheden van hulpverleners hinderen. Wanneer vrouwen hier door hulpverleners op worden aangesproken en mannen erbij betrokken raken, keert de agressie zich vanuit mannen eerder tegen de hulpverleners. Ook de advocaten gaven mee dat hun cliëntenbestand op dit type delict voornamelijk uit jonge mannen bestaat. Eén van de advocaten lichtte toe dat “vrouwen sowieso veel minder snel in aanraking komen met justitie en ook minder snel dreigen of beledigen”.

Daarnaast wezen deelnemers vanuit alle beroepsgroepen en de advocaten naar **psychische problematiek**, ofwel onbegrepen gedrag, en de rol van **middelengebruik** (of een combinatie van deze twee) als sterk bepalende factoren in het ontstaan van agressie en geweld tegen hulpverleners. De deelnemers gaven aan dat met name alcohol ertoe leidt dat lontjes korter worden, mensen onvoorspelbaar worden en onverwacht kunnen exploderen. Ook de advocaten zien bijna altijd vormen van drankmisbruik door verdachten/daders bij dit soort incidenten. De rol van middelengebruik speelt volgens deelnemers met name onder uitgaanspubliek, waarbij bezoekers/toeristen specifiek werden genoemd door boa's en politie uit grote steden. Waar ambulance- en brandweered medewerkers in aanraking komen met uitgaanspubliek ervaren zij in mindere mate agressie en geweld vanuit deze groep, omdat dit in de regel door de politie op afstand wordt gehouden. Tevens werd de rol van middelengebruik door verschillende deelnemers van de sessies specifiek herkend onder (groepen) dak- en thuislozen. Ook psychische problematiek kan volgens deelnemers bepalend zijn in het ontstaan van miscommunicatie, dwingend gedrag, agressie en soms verdere escalatie. Hoewel deelnemers aangaven dat zij in toenemende mate in aanraking komen met personen met psychische problematiek, worden agressieve uitingen in dit kader minder vaak opgevat als zijnde agressie en/of tegen de hulpverlener gericht. Dit bijvoorbeeld omdat de persoon in kwestie niet helder van geest is, of omdat het middelengebruik de bovenhand heeft in de situatie.

Deelnemers benoemden ook de rol van **culturele achtergrond** als (mede)bepalende factor. Wat hierbij een rol kan spelen, is miscommunicatie door het ontbreken van taalvaardigheden of het bestaan van andere verwachtingen van hulpdiensten. Ook groepsvorming kan hierbij een rol spelen wanneer een groep naast zich met de hulpverlening gaat bemoeien of deze hindert doordat zij bepaalde verwachtingen hebben van het verloop van een situatie waar op dat moment niet aan wordt voldaan. Desondanks gaven deelnemers van de ambulance en brandweer ook aan in algemene zin te zien dat machteloze of gefrustreerde familieleden voorkomen als verdachten/daders van agressie en geweld zonder dat dit naar de culturele achtergrond te herleiden is. Deelnemers vanuit de boa's, brandweer en politie zien daarnaast **(levens)overtuigingen** als veelvoorkomende factor in agressie en geweldsincidenten, omdat zij hierdoor het gezag van handhaving niet aanvaarden. Als voorbeelden hiervan noemden zij geloofsovertuigingen, maar ook demonstranten, anti-uniform- of anti-overheidssentimenten, zoals soevereinen. "Mensen met een andere levensovertuiging kijken soms anders naar dingen dan wij, dat is soms lastig. Ik probeer mij wel te verplaatsen in hun perspectief, maar het eerste gesprek aangaan is dan vaak lastig", aldus een boa-deelnemer.

Alhoewel de **sociaaleconomische situatie**, waaronder opleiding, inkomen en werksituatie, van verdachten/daders vaak niet goed bekend is bij de deelnemers, valt het boa's bij de ervaren incidenten op dat het vaak burgers met een hoge contactfrequentie in het sociaal domein betreffen, bijvoorbeeld schuldhelp- en/of (maatschappelijke) zorgverlening. Hier is sprake van een opeenstapeling van factoren en interacties met publieke dienstverleners. Er kan frustratie ontstaan met het systeem en een contactmoment met bijvoorbeeld een boa kan dan de druppel zijn die de emmer doet overlopen. De deelnemer vanuit de politie herkende dat de "slechte sociaaleconomische achtergrond een gevoel van machteloosheid kan bevorderen". De brandweer- en ambulancedeelnemers gaven aan steeds vaker en terugkerend in aanraking te komen met 'mensen die tussen wal en schip zijn geraakt' en dat hierbij agressie en geweld kan ontstaan. Ook de advocaten schetsten dat bij deze cliënten vaak sociaaleconomische problematiek speelt, waaronder arbeidsongeschiktheid en/of een gebrek aan financiële middelen, maar ook kwetsbare thuissituaties.

Gevraagd naar de rol van **antecedenten**, werd door deelnemers vanuit de ambulance, boa's en brandweer aangegeven dat zij hier doorgaans geen informatie over hebben. Boa's komen wel geregeld in aanraking met notoire overtreeders, meestal personen met psychische problematiek en middelengebruik, die voorspelbaar agressief reageren. "Je weet dat als je ze moet aanspreken en de overtreding gaat stoppen dat je dat met meerdere collega's moet doen omdat er (verbaal) geweld bij komt." Daarnaast komen boa's in aanraking met mensen met antecedenten waar vooraf geen kennis van is, mede doordat de politie die informatie niet mag delen. Ook ambulancemedewerkers gaven aan weet te hebben van personen die bekendstaan als herhaaldelijk agressief. Deelnemers van de brandweer benoemden incidenten waarbij zij bij criminele activiteiten (bijvoorbeeld meldingen over drugslaboratoria) expliciet veel agressie ervaren, omdat ze op de locatie bij verdachten/daders niet welkom zijn. Door de politie worden wel verdachten/daders gezien die ook eerder geweldsdelicten pleegden. Er gaat doorgaans iets aan vooraf en daardoor gaat het toepassen van geweld ze steeds gemakkelijker af. Een genoemd voorbeeld is huiselijk geweld waarbij een man zijn partner slaat. Dan is de drempel om bij een interventie de politie ook fysiek geweld aan te doen laag. Ook advocaten gaven aan dat onder deze groep verdachten/daders vaak sprake is van justitiële recidive en benoemden vechtpartijen en diefstallen als voorbeelden van eerdere delicten.

4.2 Kenmerken en verloop van agressie- en geweldsincidenten in samenhang

Naast kenmerken van verdachten/daders zijn sessiedeelnemers en interviewrespondenten ook bevraagd over kenmerken en het verloop van incidenten. Dit geeft inzicht in typen incidenten, de rol van groepsprocessen, triggers en de wisselwerking tussen verdachten/daders en hulpverleners. Hieruit blijkt ook dat er geen duidelijke indeling lijkt te bestaan van elkaar uitsluitende typologieën. Zo kunnen individuen op basis van de situatie en context bijvoorbeeld in verschillende typologieën vallen en zijn de typologieën niet uitputtend. De uitkomsten van de sessies en interviews laten zien dat (in lijn met de literatuur) eerder sprake is van een complex samenspel van interactie, trigger en context. Kijkend naar kenmerken en het verloop van incidenten, worden bovendien de verschillen tussen de beroepsgroepen zichtbaar.

Overeenkomstig de uitkomsten van de data-analyse blijken politieagenten en boa's meer agressie en geweld te ervaren dan ambulance- en brandweerm medewerkers. In tegenstelling tot de cijfermatige uitkomsten gaven deelnemers vanuit de ambulance en brandweer aan qua **type geweld** vaker verbale uitingen te ervaren, maar worden beledigingen over het algemeen weggewuifd. Van bedreigingen of fysiek geweld wordt daarentegen wel vaker aangifte gedaan. Met betrekking tot de **locatie** worden de meeste incidenten ervaren in de publieke ruimte, met als uitzonderingen dat politiemedewerkers ook regelmatig agressie en geweld ervaren in het cellencomplex en ambulancemedewerkers aangeven dat incidenten vrij evenredig verdeeld zijn over de publieke ruimte en bij mensen thuis. In lijn met de uitkomsten van de data-analyse gaven de meeste deelnemers aan dat het **tijdstip** waarop de meeste incidenten plaatsvinden zich rond de avond en in het weekend concentreert. Dit met uitzondering van de ambulance, waar incidenten volgens deelnemers meer verspreid over de week voor lijken te komen. Wat betreft (groot)stedelijkheid wordt door deelnemers opgemerkt dat agressie en geweld meer voorkomt in steden omdat veel (verschillende) mensen samenkomen en er meer politie en handhavers werkzaam zijn, maar dat het op het platteland ook onvoorspelbaar schimmig kan zijn (drugslaboratoria, mensen die meer afstand tot de overheid ervaren).

Volgens zowel de beroepsgroepen als advocaten zijn **groepsprocessen** een belangrijke factor in het ontstaan en escaleren van situaties. Met name in de uitgaanssfeer waarbij jongeren, vaak onder invloed van alcohol of drugs, sneller escaleren, maar ook in het kader van vrienden die voor elkaar

opkomen of stoer willen doen. In groepssituaties wordt het gedrag van een individu vaak versterkt door de aanwezigheid van anderen. Zo beschreef één van de advocaten dat het met name een combinatie van alcoholgebruik en groepsverband is waarbij deze incidenten zich voordoen, en dat dit samen met de sociaaleconomische achtergrond leidt tot negatief gedrag. “Men wil stoer doen, elkaar overtreffen, en krijgt er een kick van.” Ook door boa-deelnemers werden in dit verband haantjesgedrag en bewijsdrang genoemd, bijvoorbeeld onder jeugdgroepen. Volgens deelnemers vanuit de brandweer zoeken jeugdgroepen en relschoppers soms doelbewust de confrontatie: “Provoceren, rellen en kapot maken, en het opzwepen van anderen.” Agressie en geweld in groepsverband komt ook voor bij zogenaamde “leefstijlplegers”, zoals voetbalhooligans, waarbij groepsdruk en het specifieke type geweld bepalend zijn voor de intensiteit van de agressie. Specifiek tijdens **oud en nieuw** heerst volgens brandweerprofessionals “een idee van een vrijstaat waarin alles kan en mag, als je dan gaat handhaven wekt dat agressie op”. Ook vindt de politiemedewerker mensen dan “losbandiger”, maar spelen alcohol en drugs wederom een rol in het ontstaan van agressie en geweld.

Triggers waardoor een situatie escaleert en agressie en geweld ontstaan, zijn uiteenlopend. Als het gaat om motieven, hebben ambulancedeelnemers het over onmacht of frustratie bij de verdachten/daders, het afdwingen van eigen verwachtingen, en onbegrip door psychiatrische problematiek, vaak in combinatie met middelengebruik. Specifiek werd door deze beroepsgroep de egocentrische/veeleisende patiënt of omstander genoemd. Een ambulanceprofessional omschreef dit als: “De wereld moet zich naar mij schikken” en “zorg moet exact verlopen zoals zij willen”. Volgens de deelnemers is deze agressie vaak minder hevig, maar wel dwingend of manipulatief van aard. Brandweerdeelnemers herkenden triggers die ontstaan uit gevoelens van onbegrip en onvrede, evenals frustratie dat hulp niet geleverd kan worden of niet aansluit bij verwachtingen. Boa-deelnemers beschreven dat agressie vaak voortkomt uit onenigheid over regels of het niet accepteren van hun gezag. Zij benoemden dat bij jongeren bewijsdrang meespeelt en in het algemeen testosteron en haantjesgedrag ook meespelen in de motieven voor geweld tegen boa’s. Ook werden door boa’s uitzichtloosheid en frustratie richting het systeem genoemd, evenals onbegrip door psychische problematiek en middelengebruik.

Volgens de politiemedewerker kunnen de mate van frustratie bij de verdachte/dader en de omstandigheden van het incident worden gezien als bepalende elementen in de escalatie van agressie en geweld. Bovendien komt het vaak voor dat agressie en geweld wordt gericht tegen de politie vanwege het uniform zelf, waarbij het handhavend optreden van de politie wordt ervaren als een bron van frustratie voor de verdachte/dader. Ze ervaren dat het ontzag voor de politie is afgenomen, met name sinds corona. Ze worden gezien als het verlengstuk van de overheid waar men tegen aanschopt.

Tot slot spelen ook de **omstandigheden, houding en gedragingen van de hulpverlener** een rol in de situatie. Zo benoemden boa’s de beperkte informatiepositie, bevoegdheden en soms lange wachttijden als factoren die kunnen bijdragen aan het ontstaan van escalatie. Als concreet voorbeeld werd genoemd een staandehouding bij een verkeersovertreding en een daarbij komende constatering van rijden zonder rijbewijs. Boa’s hebben vooralsnog niet de voorzieningen om dit gemakkelijk en snel af te handelen door in het rijbewijsregister te kunnen kijken. Als het te lang duurt, komt daar soms agressie bij kijken. Daarnaast gaf één van de advocaten aan dat de manier van aanhouden of staandehouden door politie en boa’s vaak een trigger vormt voor het ontstaan van escalatie. Niet alleen wanneer politie en boa’s in situaties zelf het initiatief nemen tot verbaal of fysiek geweld, maar bijvoorbeeld ook doordat verdachten/daders die bekend zijn bij handhavers het gevoel opbouwen in de gaten te worden gehouden of gediscrimineerd te worden. Wanneer zij

bijvoorbeeld met iets ogenschijnlijk normaal bezig zijn zoals een verhuizing, worden zij aangesproken door de politie omdat het de taak is van een wijkagent om alles in kaart te brengen, ook door middel van persoonlijk contact. Dit geeft het gevoel dat de ander machtiger is en jou maar mag zeggen wat je moet doen, of dat je er altijd uitgepakt wordt terwijl anderen overal mee weggelopen. “Dan komt het makkelijker voor dat er niet netjes richting de politie wordt gesproken.” Ook deelnemers vanuit de ambulance deelden kritische reflecties ten aanzien van de eigen attitude van hulpverleners. Zij toonden zich bewust van de directieve houding die vaak wordt toegepast om hulp te kunnen verlenen. Omstanders worden bijvoorbeeld (in de letterlijke zin) op hun plek gezet en dit kan nog wel eens leiden tot escalatie. Daarnaast ervaren zij dat collega’s die dominant (‘apenrots’) gedrag vertonen, vaker in de problemen komen.

4.3 Implicaties de voor aanpak van agressie en geweld

In de sessies is verkend wat de kennis over verdachten/daders en incidenten kan betekenen voor een betere aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners. Dat resulteerde in een aantal algemene en per doelgroep gespecificeerde suggesties. Daarnaast kunnen op basis van de uitkomsten van het onderzoek een aantal overkoepelende implicaties worden geformuleerd.

Suggesties uit het veld

Uit de gesprekken kwam naar voren dat enkele algemene benaderingen en strategieën van toepassing zijn op alle beroepsgroepen in hun omgang met agressie en geweld. Het herkennen van persoonlijke triggers is cruciaal, zodat vroegtijdig ingegrepen kan worden om escalatie te voorkomen. Daarnaast wordt het belang van duidelijke en respectvolle communicatie benadrukt, wat kan bijdragen aan de-escalatie van situaties. Het betrekken van ondersteunende partijen, zoals politie, buurtvaders of specialisten bij psychiatrische problematiek, wordt als waardevol gezien voor een effectieve aanpak. Tot slot is het volgens verschillende respondenten belangrijk om risicobewust te handelen om onnodige escalatie te vermijden.

Deelnemers aan de **boa-focusgroep** benadrukten de noodzaak van gerichte trainingen die aansluiten bij de problematiek waarmee zij worden geconfronteerd. Ook betere uitrusting, afhankelijk van de werklocatie, werd genoemd. Interventies als susteams, straatcoaches of beveiligers kunnen in bepaalde situaties effectief zijn. Tegelijkertijd werd gewaarschuwd dat dit slechts “pleisters plakken” kan zijn. Verder werd gepleit voor inzet van extra koppels, ervaren collega’s en politieassistentie bij risico’s. In sommige gevallen is het beter om niet te interveniëren bij te groot gevaar. Tot slot noemden deelnemers bodycams, wapenstok en pepperspray als hulpmiddelen om geweld te bewijzen of af te weren.⁴¹

Volgens de geïnterviewde medewerker van de **politie** is met name het begrijpen en herkennen van triggers essentieel. Dit zodat communicatie kan worden aangepast en vroegtijdig kan worden ingegrepen en gede-escalerd. Het goed kunnen inschatten is een vaardigheid die met ervaring wordt opgedaan. Preventieve maatregelen, zoals het beperken van anonimiteit in groepen, het tijdig signaleren van risicosituaties en het begrenzen, worden als nuttig beschouwd om agressie te voorkomen of in een vroeg stadium te beheersen. Personen krijgen bijvoorbeeld vooraf een waarschuwing dat eventueel respectloos gedrag of geweld tegen de politie gevolgen zal hebben. Dergelijke begrenzing werkt volgens de geïnterviewde goed preventief. Ook gaf de respondent aan dat typologieën alleen niet helpend zijn bij het voorkomen en afzwakken van risicovolle situaties.

⁴¹ De onderzoekers tekenen aan dat de inzet van geweldsmiddelen niet bewezen effectief is en averechts kan werken. Zie bijvoorbeeld het advies Wetenschappelijke adviesraad van de politie (WARP) dat in 2024 onderzoek naar de geweldsmonopolie en de geweldsbevoegdheden bij boa’s domein I publiceerde.

Immers, iedereen zou vanuit het niets kunnen escaleren wanneer een specifieke persoonlijke trigger wordt geraakt. Wel zijn er bepaalde groepen die, of bepaald gedrag dat vooraf kan worden ingeschat als mogelijk risicovol.

Brandweerdeelnemers gaven aan dat hun taalgebruik vaak de-escalerend werkt: “Wij zeggen niet ‘jij mag dit niet’, maar vragen ‘wil jij even dit’.” Ook het betrekken van buurtvaders of ouderen werd genoemd als effectief, net als het geven van een opdracht aan omstanders (die daarmee wegblijven van mogelijk vervelend gedrag). Risicobewust werken volgens procedures, zoals eerst het sein veilig afwachten, werd belangrijk geacht. Tijdens oud en nieuw kan het soms slimmer zijn niet elk brandje te willen blussen om escalatie te voorkomen, aldus respondenten.

Deelnemers van de **ambulance** stelden voor om nauwer samen te werken met specialisten bij psychiatrische problematiek of onbegrepen gedrag. Politieondersteuning bij risicosituaties⁴², het isoleren van patiënten uit groepen en het vroegtijdig herkennen van emoties werden genoemd als manieren om escalatie te beperken. Ook benadrukten zij vanuit hun eigen rol het belang van duidelijke communicatie en het tonen van oprechte interesse. Daarnaast werd gewezen op het vergemakkelijken van het aangifteproces en meer zichtbare steun van werkgevers.

Overkoepelende implicaties

Op basis van de verschillende onderzoeksmethoden komt naar voren dat zicht op persoonskenmerken van verdachten of daders waardevolle inzichten oplevert, maar dat het ontstaan van agressie en geweldsincidenten zelden enkel vanuit deze persoonskenmerken te verklaren is. Zo raakt het merendeel van de jonge mannen op een uitgaansavond niet in een gewelddadige confrontatie met de politie. Dit illustreert dat individuele kenmerken slechts een deel van het verhaal vertellen en dat er sprake is van een wisselwerking tussen verschillende typen factoren. Maatregelen die zich eenzijdig richten op het herkennen van de dader schieten dan ook tekort. Typologieën en kennis over de ontwikkeling van incidenten kunnen ondersteunend zijn, maar bieden geen vaststaand script over hoe in specifieke situaties moet worden gehandeld.

Daarom is het zinvol om de aanpak van agressie en geweld breder te benaderen en mede af te stemmen op de specifieke context waarin het gedrag zich voordoet en het verloop van de interactie. Het gaat dan om het beïnvloeden van situaties, interactiepatronen en onderliggende spanningsbronnen. In de praktijk betekent dit dat maatregelen zich niet alleen moeten richten op dadertypen, maar ook op de interactie tussen betrokkenen en de omstandigheden waarin een incident plaatsvindt. Op het gebied van **professionele vaardigheden** van hulpverleners kan dit concreet betekenen dat trainingen in communicatie- en de-escalatievaardigheden worden toegespitst op bepaalde risicovolle situaties en interacties. Dit sluit aan bij de suggestie vanuit het boa-veld om specifiek te trainen op de situaties waarmee zij worden geconfronteerd. Om te leren van patronen kan in trainingen ruimte worden geboden om te reflecteren op interacties tussen hulpverlener en pleger van geweld. Daarnaast kan op **organisatieniveau** worden gekeken naar het aanpassen van omgevingsfactoren die spanningen kunnen oproepen bij enerzijds het publiek en anderzijds bij de professionals zelf. Hierbij valt voor het publiek te denken aan lange aanrij-tijden en onduidelijke communicatie over regels. En voor professionals aan de informatiepositie en wijze van taakverdeling, ook tussen organisaties.

⁴² Uit het literatuuronderzoek bleek dat politieoptreden in bepaalde situaties ook agressieversterkend kan werken.

Een versterkte aanpak gericht op agressie en geweld kan zich ook richten op **niet-escalerend of de-escalerend** hulpverlenend optreden en handhaven. Er kan meer geleerd worden van niet-geëscaleerde situaties en vergelijkbare geëscaleerde situaties (al dan niet met behulp van politie-data). Hoe is de interactie en wederzijdse bejegening verlopen? Wat waren de kenmerken van de verdachte/dader en de hulpverlener die slachtoffer werd? In welke situatie vond het (bijna)incident plaats? Wat was de (mogelijke) trigger voor escalatie?

Tot slot valt het de onderzoekers op dat uit voorgaande gesprekken maar ook uit diverse andere onderzoeken⁴³ blijkt dat werkgevers niet in alle gevallen de basis op orde hebben: inzet op preventie (norm, training), handelen bij incident (de-escaleren, registreren, aangifte, reactie dader, evaluatie) en nazorg (steun, bereikbaarheid, schade verhalen). Dit zijn verschillende onderdelen waarop werkgevers minimaal zouden moeten inzetten, zoals verwoord in onder andere de Baseline preventie, aanpak en zorg bij agressie en geweld (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2025). Ook hier zijn bijvoorbeeld trainingen en samenwerkingsafspraken genoemd.

4.4 Voorlopige bevindingen op basis van focussessies en interviews

Samengevat hebben de uitkomsten van de sessies en interviews, waarin de tussentijdse uitkomsten zijn getoetst, geleid tot navolgende inzichten:

- Ten aanzien van de **persoonlijke kenmerken** van verdachten/daders van agressie en geweld worden uitkomsten van de literatuurstudie en data-analyse dat de verdachten/dadergroep vooral uit jonge mannen bestaat vanuit de praktijk bevestigd. Daarnaast worden psychische problematiek, middelengebruik, culturele normen en conventies en (levens-)overtuigingen genoemd als bepalende factoren voor het ontstaan van agressie- en geweldsincidenten. Daarbij wordt ook aangegeven dat de sociaaleconomische achtergrond van verdachten/daders en eerdere contactmomenten met het publieke domein een rol kunnen spelen in escalatie. Advocaten bevestigen dat de verdachten/dadergroep voor een deel bestaat uit individuen met antecedenten, maar voor de beroepsgroepen (met uitzondering van de politie) is deze informatie vaak niet bekend. Wel geven de beroepsgroepen aan in aanraking te komen met dezelfde herhaaldelijke agressoren of geweldplegers.
- De ervaringen vanuit de praktijk geven ook zicht op de **kenmerken en het verloop van incidenten**, met name ten aanzien van triggers en de wisselwerking tussen verdachten/daders en hulpverleners. Zo geven zowel de hulpverleners als advocaten aan dat groepsprocessen, met name in combinatie met alcoholgebruik, een bepalende factor zijn in het ontstaan van geweldssituaties. Het uitgaansleven, voetbalrellen en oud en nieuw zijn concrete situaties waarin deze groepsgerelateerde uitingen van agressie en geweld zich voordoen. In groepsprocessen worden onderlinge gedragingen versterkt en opgezwapt. Hierbij vormen bijvoorbeeld bewijsdrang en het opkomen voor de groep een aanleiding voor agressie of geweld. Andere triggers voor het ontstaan van agressie en geweld relateren volgens de beroepsgroepen vaak aan verschillende vormen van frustratie en machteloosheid, bijvoorbeeld omdat er handhavend wordt opgetreden, de hulpverlening niet verloopt zoals verwacht, of dat er een opeenstapeling is opgebouwd van teleurstelling in het systeem. Daarbij moet de wisselwerking tussen de verdachte/dader, omstandigheden en hulpverlener niet over het hoofd worden gezien. Omstandigheden als lange wachttijden kunnen bijvoorbeeld een factor zijn in het ontstaan van agressie, maar ook gedragingen als de manier van staandehouding of hulpverlening kunnen daarin meespelen.

⁴³ Voorbeelden zijn Jansen et al. 2025 die onderzoek deden naar Psychosociale Ondersteuning voor Buitengewoon Opsporingsambtenaren (domein 1) bij ingrijpende gebeurtenissen op het werk. En Abraham (2024) die diverse stakeholders sprak in het kader van de ELA evaluatie.

- Voor de **aanpak van agressie en geweld** tegen hulpverleners betekenen deze uitkomsten dat het zinvol is om maatregelen niet eenzijdig te richten op daderprofielen, maar dit breder te benaderen en af te stemmen op de specifieke omstandigheden en interactie die plaatsvindt. Ook de hulpverlener heeft hierin een rol. Bijvoorbeeld door maatregelen te richten op het doorontwikkelen van professionele vaardigheden van hulpverleners of door op organisatieniveau te kijken hoe bronnen voor spanningen kunnen worden voorkomen en weggenomen.

5. Conclusies

Het voorliggende onderzoek beoogt inzicht te bieden in de kenmerken en motieven van verdachten/daders en het verloop van de incidenten van agressie en geweld tegen medewerkers van politie, boa's, brandweer en ambulance. Deze medewerkers worden in dit onderzoek aangeduid met de term *hulpverleners*. Relevant is op te merken dat zij niet louter hulpverlenende taken hebben en bijvoorbeeld ook handhavend optreden.

In dit hoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen en formuleren we de conclusies van het onderzoek. Ten slotte geven we in de discussie een bredere reflectie op de uitkomsten van het onderzoek.

5.1 Beantwoording onderzoeksvragen

1. Inzicht in kenmerken en motieven van verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie, boa's, brandweer en ambulance

Kenmerken en achtergronden

Op basis van deskresearch, de analyse op politie- en CBS-data van meer dan 25.000 geregistreerde verdachten/daders die in de afgelopen vijf jaar gewelddadig gedrag vertoonden richting hulpverleners, en interviews met hulpverleners en onderzoekers kan een schets worden gegeven van de kenmerken en sociale achtergronden van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners. Het betreft een groep met uiteenlopende en wisselende kenmerken, wat onder andere blijkt uit het feit dat de kans om als verdachte te worden aangemerkt lastig te voorspellen is. Daarnaast wijzen onderzoekers op de samenhang tussen de persoon van de verdachte/dader en de context en het verloop van het incident, wat ook in ogenschouw moet worden genomen om de agressie richting hulpverleners en handhavers beter te begrijpen.

De verdachten-/dadergroep van agressie en geweld tegen hulpverleners kenmerkt zich als volgt:

- **Persoonskenmerken.** De overgrote meerderheid van de verdachten/daders is man (9 op de 10). Jongere verdachten/daders, met name in de leeftijd van 18-24 en 25-29 jaar, zijn oververtegenwoordigd, afgezet tegen de Nederlandse bevolking van twaalf jaar en ouder. Jongeren treden ook relatief vaak op in groepsverband. Agressie en geweld door 50-plussers komt naar verhouding veel minder vaak voor.
- **Sociale achtergrond.** Over het algemeen hebben verdachten/daders een relatief kwetsbare sociaaleconomische positie. De verdachten/daders zijn lager opgeleid, hebben een lager inkomen en ontvangen vaker een uitkering dan gemiddeld in de Nederlandse bevolking. Dergelijke achtergrondkenmerken zijn niet direct zichtbaar voor hulpverleners.
- Van alle verdachten/daders heeft ruim driekwart de Nederlandse nationaliteit versus negen op de tien in de Nederlandse bevolking. Als gekeken wordt naar **herkomst** op basis van het geboorteland van de persoon zelf en diens ouders, dan zijn verdachten/daders met een Poolse, Marokkaanse, Eritrese, Somalische, Surinaamse en Nederlands-Caribische achtergrond oververtegenwoordigd. Deze cijfers moeten echter zeer voorzichtig worden geïnterpreteerd. Het verschil tussen personen met een Europese en Nederlandse herkomst valt weg, en het verschil tussen personen met een niet-Europese en Nederlandse achtergrond wordt kleiner, als rekening wordt gehouden met het effect van opleiding, inkomen en stedelijkheid. Dit is in lijn met eerdere bevindingen van het CBS met betrekking tot de kenmerken van verdachten/daders van misdrijven.

- Verder lijkt er een samenhang te zijn met de psychische achtergrond van de verdachte/dader. Drie op de tien geregistreerde verdachten/daders is in de afgelopen vijf jaar in de politieregistratie opgenomen, omdat deze **onbegrepen gedrag** vertoonde. Geïnterviewde hulpverleners ervaren juist incidenten met deze verdachten/daders niet altijd als agressief en gewelddadig. Deze doelgroep wordt (ook) gezien als hulpbehoevend.
- **Antecedenten** zijn een belangrijke factor. Driekwart van de verdachten/daders heeft antecedenten in de periode van vijf jaar voorafgaand aan het incident. Dat betekent dat zij aangemerkt zijn als verdachte/dader van enig misdrijf in deze periode. De helft van de verdachten/daders is eerder verdacht geweest van een geweldsmisdrijf. Er is een sterke samenhang tussen het eerder als verdachte/dader in beeld zijn geweest bij de politie en de kans om als verdachte/dader van agressie en geweld te worden aangemerkt. Daarbij is het goed om te benadrukken dat de meeste personen die een verdenking op hun naam hebben staan, geen agressie en geweld plegen tegen hulpverleners. Beroepsgroepen anders dan de politie hebben er geen zicht op of een verdachte/dader antecedenten heeft, maar geven wel aan in aanraking te komen met bekende herhaalde agressoren.
- Een kwart van de verdachten/daders heeft ten slotte een **gevarenclassificatie**⁴⁴ op diens naam. Of en in hoeverre deze op de tijd van het incident een rol speelde, valt niet te zeggen.

Motieven van verdachten/daders

Binnen het onderzoek is op basis van deskresearch en de interviews (enig) zicht gekregen op de motieven van verdachten/daders die hebben geleid tot agressie en geweld. De politie- en CBS-data bevatten hierover weinig concrete informatie. Een veelgebruikte indeling voor het soort geweld is het onderscheid in instrumenteel geweld (gericht op het behalen van een concreet doel of voordeel), expressief of emotioneel geweld (reacties vanuit boosheid, frustratie of ervaren gebrek aan respect), situationeel geweld (escalatie zonder plan tijdens een interactie) en structureel of herhaald geweld (burgers die vaker in botsing komen met autoriteiten). De motieven die hieraan ten grondslag liggen, kunnen op verschillende wijzen worden getypeerd en gecategoriseerd: compliance (anderen dwingen tot gedrag), grievance (onrecht of frustratie uiten), identity (status of eigenwaarde verdedigen) en excitement (het zoeken van spanning).

De hulpverleners en advocaten geven aan welke motieven zij in de praktijk tegenkomen. In combinatie met middelengebruik en/of groepsdruk worden onder andere haantjesgedrag, bewijsdrang en provocatie genoemd als motieven van verdachten/daders. Ook blijken veel van de motieven terug te leiden tot frustratie en machteloosheid, bijvoorbeeld omdat er handhavend wordt opgetreden of omdat de hulpverlening niet verloopt zoals verwacht. Ook uitzichtloosheid en frustratie door of tegen het systeem kunnen een rol spelen. Hetzelfde geldt wanneer mensen zich onheus bejegend voelen (“ik word er altijd uitgepikt”) en er onenigheid is over normen/regels.

Verschillen per hulpverlener: politie, boa, brandweer, ambulance

De situaties waarin verdachten/daders en hulpverleners elkaar treffen, verschillen aanzienlijk per beroepsgroep. Elke beroepsgroep heeft haar eigen taken, werktijden en -plaatsen (hot times en hot places), maar ook werkwijzen (optreden alleen, in duo's of groepsverband), trainingen en professionele mores, die weer samenhangen met (potentiële) verdachten/daders die zich in deze situaties kunnen begeven en gelegenheden die zich kunnen voordoen. Het grootste verschil doet zich voor tussen politie en boa-medewerkers die ook handhavend optreden enerzijds en de meer op

⁴⁴ De gevarenclassificatie is een middel om de veiligheid van politieagenten en betrokkenen te vergroten. Voor degenen die toegang hebben tot het politieregistratiesysteem BVH is snel zichtbaar of een persoon mogelijk een gevaar vormt.

hulpverlening gerichte brandweer en ambulance anderzijds. Politie en boa's ervaren ook aanzienlijk meer incidenten dan brandweer en ambulance.

Hoewel de situaties waarin beroepsgroepen opereren aanzienlijk verschillen, zijn er veel overeenkomsten in het type verdachte/dader waarmee zij te maken krijgen. Verdachten/daders zijn, zoals hiervoor genoemd, bovengemiddeld vaak man, jong en hebben een lagere opleiding en lager inkomen. Ook hebben verdachten/daders relatief vaak te maken (gehad) met psychische problematiek. Niettemin zijn er ook enkele verschillen in de verdachten/daders tussen de verschillende beroepsgroepen. Zo zijn de agressieplegers richting politie en boa's naar verhouding jonger dan bij brandweer en ambulance. Ook lijken de verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie en boa's meer antecedenten op hun naam te hebben en vaker een historie te hebben van onbegrepen gedrag.

2. Inzicht in kenmerken en triggers van agressie- en geweldsincidenten tegen medewerkers van politie, boa's, brandweer en ambulance

Kenmerken van incidenten en de situatie waarbinnen deze zich voordoen

Op basis van deskresearch, de analyse op politie- en CBS-data en interviews kan een schets worden gegeven van de kenmerken en het verloop van agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverleners.

Op basis van de politie- en CBS-data is de volgende typering van incidenten te geven:

- Wat betreft de **locatie** van incidenten geldt voor alle beroepsgroepen dat het merendeel van de incidenten plaatsvindt op de openbare weg of het water en daarna in de woning. Verder zijn er enkele beroepspecifieke verschillen te zien. Politied medewerkers hebben relatief vaak te maken met agressie en geweld op het politiebureau en brandweer- en ambulancepersoneel ondervindt relatief vaak agressie in woningen en zorginstellingen.
- Als gekeken wordt naar **geografische kenmerken** is te zien dat incidenten plaatsvinden in met name (zeer) stedelijke gemeenten. Met name Amsterdam, Rotterdam en Den Haag (G3) zijn oververtegenwoordigd.
- In het **weekend** zijn er bovengemiddeld veel incidenten van agressie en geweld richting hulpverleners en handhavers. In de avond en nacht vinden de meeste incidenten plaats.
- Van alle incidenten vindt 1,4% plaats tijdens **oud en nieuw** (op 31 december en 1 januari). Dat is twee keer zoveel als statistisch zou zijn te verwachten (0,7%). Tijdens oud en nieuw vindt het merendeel van de incidenten van agressie en geweld plaats op 1 januari. Deze verdachten/daders zijn in verhouding met de gemiddelde geweldplegers relatief jong, opereren vaker in groepsverband, hebben minder antecedenten en minder betrokkenheid bij onbegrepen gedrag.

Interactie en triggers

Er is op basis van dit onderzoek geen algemene uitspraak te doen over hoe verdachten/daders en hulpverleners in verschillende situaties interacteren. Specifieke triggers in alledaagse situaties kunnen de kiem vormen voor agressie en geweld. Wat deze triggers zijn, en hoe effectief de-escalierend kan worden opgetreden, hangt mede af van de situatie, zo volgt uit deskresearch en de interviews.

Wel zijn er enkele versterkende factoren te noemen voor escalatie en geweld, met alcohol of drugsgebruik op de eerste plaats. Op basis van de politiedata valt dit niet aan te tonen, omdat er geen sluitende registratie van wordt gemaakt, maar uit literatuur en alle interviews blijkt dat er bij

incidenten relatief vaak sprake is van **middelengebruik**. Daarnaast wordt ook **groepsdruk** als trigger genoemd waardoor een situatie kan escaleren.

Ook zijn er, zoals hierboven ook benoemd, verschillen tussen de beroepsgroepen. Met name het handhavend optreden van politie en boa's kan een trigger zijn voor agressie en geweld.

3. Mogelijke implicaties voor de aanpak van agressie en geweld

Uit het onderzoek komt naar voren dat agressie tegen hulpverleners niet zozeer samenhangt met individuele kenmerken van verdachten/daders, maar voortkomt uit een complex samenspel van situatie en context alsmede het verloop van het incident (interactie/triggers). Resumerend beïnvloeden verschillende factoren de kans op escalatie. Persoon, gedrag en omgeving beïnvloeden elkaar voortdurend. Ook de persoon van de hulpverlener speelt hierin een rol.

De uitkomsten van het onderzoek benadrukken het belang voor professionals om contextbewust te zijn van hun eigen houding en gedrag en persoonlijke en situationele triggers te herkennen, zodat zoveel mogelijk passend de-escalerend kan worden opgetreden. Bijvoorbeeld door trainingen in respectvolle communicatie en de-escalatievaardigheden nog meer toe te spitsen op specifieke situaties en interacties en door dergelijke trainingen periodiek te herhalen. Daarnaast kan op organisatieniveau worden gekeken naar het wegnemen van factoren die spanningen kunnen oproepen. Ook is er behoefte aan meer risicobewust werken volgens procedures. Bij boa's, brandweer en ambulance is er behoefte aan nauwere samenwerking met ondersteunende partijen (veelal politie) die bijstand kunnen verlenen in risicovolle situaties. Hiertoe zouden protocollen kunnen worden opgesteld. Dit optreden vanuit politie dient overigens wel op zo'n manier te gebeuren dat er geen ongewenst escalerend effect teweeg wordt gebracht.

De bevindingen ondersteunen de uitkomsten uit andere onderzoeken dat werkgevers niet in alle gevallen de basis op orde hebben: inzet op preventie (norm, training), handelen bij incident (de-escaleren, registreren, aangifte, reactie dader, evaluatie) en nazorg (steun, bereikbaarheid, schade verhalen).⁴⁵

4. Bruikbaarheid van politie- en CBS-microdata om inzicht te verkrijgen in de kenmerken van verdachten/daders en agressie- en geweldsincidenten

In dit onderzoek is om zicht te krijgen op verdachten/daders een methode ingezet die voor zover wij weten voor dit doel niet eerder gebruikt: de analyse van politiedata gekoppeld aan CBS-microdata om daarmee inzichten in de verdachten/daders van agressie- en geweldsincidenten te verkrijgen.

Uit het onderzoek blijkt dat de koppeling van specifieke data inderdaad nieuwe inzichten heeft gegenereerd. Tegelijkertijd was de reikwijdte van de mogelijkheden beperkt om verschillende redenen. Ten eerste omdat lang niet alle informatie waarin we aanvankelijk geïnteresseerd waren, zoals bijvoorbeeld middelengebruik ten tijde van het incident, (sluitend) is vastgelegd in registraties. Vervolgens vormde de niet-optimale kwaliteit van registraties in politiesystemen een beperking. Voor dit onderzoek was bijvoorbeeld het eenduidig registreren van de VPT-beroepsgroep wenselijk geweest, zodat een meer zuivere selectie van cases (politiemedewerkers, boa's in domein 1, brandweer, ambulance) kon worden gemaakt. Het verbeteren van de kwaliteit van politieregistraties vergroot de mogelijkheden voor toekomstige analyses. Overigens wordt op dit moment gewerkt aan

⁴⁵ Overzicht ontleend aan de Baseline Preventie, aanpak en zorg bij agressie en geweld. Handelingsperspectief voor een veilige taakuitvoering. 2025. Opgesteld door/voor het ministerie van Asiel en Migratie en het ministerie van Justitie en Veiligheid.

de implementatie van een nieuw politieregistratiesysteem. Dat biedt kansen voor een kwaliteitsslag. Voor een completer beeld zal echter altijd aanvullend kwalitatief onderzoek nodig zijn, met name om beter inzicht te krijgen op de interactie tussen verdachte/dader en hulpverlener/slachtoffer, triggers en achterliggende motivatie voor escalatie.

Dit onderzoek is gericht op de populatie van geregistreerde verdachten/daders. Daarin ontbreken de verdachten/daders van incidenten waarbij geen politieregistratie is gemaakt, en verder de incidenten die wel geregistreerd staan, maar waar geen verdachte in beeld is. Daarvan zijn immers geen gegevens bekend. Dat betekent dat we een deel van de verdachten/daders missen. Op basis van literatuur en de interviews is echter niet het idee ontstaan dat de ontbrekende verdachten/daders een ander profiel hebben.

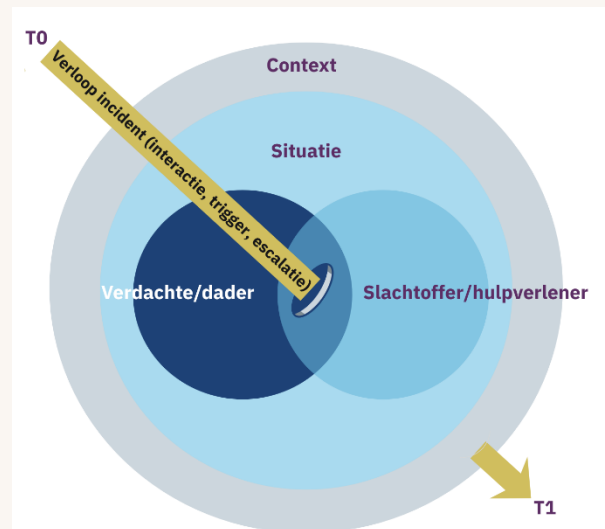
Hierbij doet zich een verschil voor tussen de data over de politie (GTPA-data) en data over boa's, brandweer en ambulance (VPT). De inschatting van data-experts is dat incidenten gericht tegen de politie vaker zijn geregistreerd dan incidenten gericht tegen andere VPT-doelgroepen. Onder andere omdat politiemedewerkers zelf eenvoudig een incident kunnen vastleggen in het politieregistratiesysteem BVH en de andere beroepsgroepen eerst zelf (of hun werkgever) aangifte moeten doen. Daarnaast speelt mee dat verdachten/daders van agressie tegen boa's, brandweer en ambulance vaak alleen bekend zijn als de politie ter plaatse is gekomen. Dat is doorgaans het geval bij een ernstiger incident. De vergelijking tussen de beroepsgroepen is dus mogelijk iets vertekend, in de zin dat minder ernstige incidenten minder goed vertegenwoordigd zijn in de VPT-data in vergelijking met de GTPA-data.

De analyse biedt inzicht in de geregistreerde verdachten-/daderpopulatie. Binnen deze groep zijn uitspraken te doen over de situaties/locaties waar agressie-incidenten het meeste voorkomen. Dat wil echter niet zeggen dat dit in vergelijkbare situaties ook altijd het geval is. Interessant zou zijn om niet alleen te kijken naar incidenten, maar ook naar vergelijkbare situaties waarin geen agressie of geweld plaatsvond. Ook het meenemen van kenmerken van hulpverleners die slachtoffer werden in de analyse kan van meerwaarde zijn. Bijvoorbeeld in gevallen waar een politieagent of boa op een drukke uitgaansavond een groep jongeren onder invloed aanspreekt op hun gedrag. Waarin onderscheiden deze situaties zich? Wat zijn kenmerken van de (potentiële) verdachte/dader, van het slachtoffer en het incident? Hoe wordt in beide gevallen gehandeld en gereageerd? Hoe verloopt het incident?

5.2 Conclusies

De centrale vraag van het onderzoek luidt: welke typen verdachten/daders en incidenten kunnen worden onderscheiden ten aanzien van agressie en geweld tegen hulpverleners? Op basis van literatuur, een analyse van politiedata aangevuld met CBS-microdata en (groeps)gesprekken met de beroepsgroepen, advocaten en onderzoekers is een beeld te geven van de kenmerken van verdachten/daders en incidenten waarbij sprake is van agressie en geweld tegen hulpverleners. Het is een beschrijving van persoonlijke kenmerken en achtergrondkenmerken van de dadergroep en de persoonlijke en contextuele situaties waarin incidenten zich voordeden. De samenhang tussen deze (persoonlijke) achtergrondkenmerken en de contextuele situaties alleen biedt slechts ten dele een verklaring voor het ontstaan van een escalatie en daarmee een geweldsincident.

We concluderen dat een sterke focus op het indelen van verdachten/daders in typologieën niet de meest effectieve route is om de aanpak van agressie en geweld verder vorm te geven en de weerbaarheid van de beroepsgroepen hiertegen te vergroten. Het is de interactie tussen verdachten/daders en hulpverleners/slachtoffers in een specifieke situatie op dat moment, in een bredere context, die leidt tot het al dan niet ontstaan van agressie en geweld. Persoon, gedrag en omgeving beïnvloeden elkaar voortdurend, zoals weergegeven in de figuur hiernaast.

Dat neemt niet weg dat kenmerken zijn te identificeren die relatief vaak voorkomen in de verdachten-/dadergroep. De belangrijkste zijn man, jong, antecedenten, relatief laag inkomen, praktische opleiding en sociaaleconomische herkomst. Daarbij wordt een deel van de verdachten-/dadergroep ook gekenmerkt door onbegrepen gedrag, maar de beroepsgroepen ervaren deze incidenten niet altijd als agressie en geweld. Ook meer situationele en contextuele kenmerken als middelengebruik, groepsverband, weekend, avond, stedelijke omgeving (hot times, hot places) spelen een rol.

De uitkomsten van het onderzoek benadrukken het belang voor professionals om maatregelen niet eenzijdig op daderprofielen te richten, maar in de brede zin situatiegerelateerde risico's te herkennen en (nog meer) de-escalerend op te treden.

5.3 Tot slot

Agressie en geweld tegen hulpverleners is een complex verschijnsel. Het is het resultaat van een samenspel van persoonskenmerken van verdachten/daders en hulpverleners/slachtoffers, situationele en contextuele factoren en interactie tijdens incidenten. De inzichten uit dit onderzoek onderstrepen het belang van contextbewust optreden door hulpverleners, periodieke training in de-escalerend optreden en de verbetering van registratiesystemen om de kennisbasis verder te versterken.

Meer implicaties voor de aanpak van geweld kunnen worden afgeleid door ook situaties/momenten van interactie te onderzoeken die niet tot agressie en geweld hebben geleid en deze te leggen naast vergelijkbare ge-escaleerde situaties. De focus kan worden gelegd op de elementen die, voor gegeven verdachten-/dadergroepen en gegeven situaties, de-escalerend werken of agressie en geweld hebben voorkomen. Daardoor wordt beter in beeld gebracht waarom een bepaalde situatie wel of niet tot agressie leidt. Dit is mogelijk door het bestuderen van (body)camerabeelden van politie en boa's of observaties (onderzoeker die meeloopt met medewerkers).⁴⁶

Het in samenhang analyseren van politie- en CBS-data kan daarbij niet alleen nieuwe inzichten opleveren, bijvoorbeeld door in modellen ook kenmerken van slachtoffers mee te nemen, maar zorgt

⁴⁶ Het onderzoeksproject *De-escalating*, dat zich richt op het de-escaleren van agressie tussen burgers en eerstelijnsmedewerkers, zoals handhavers en zorgpersoneel, is hierin veelbelovend. In verschillende onderdelen van het door NWA-ORC gesubsidieerde project onder leiding van Marie Rosenkrantz Lindegaard, zal gebruik worden gemaakt van camerabeelden.

er tevens voor dat toekomstig onderzoek minder hoeft te leunen op interviews met de doelgroepen en daarmee minder onderzoeksdruk oplevert bij de hulpverlenende organisaties.

Tot slot constateren we dat dat er op dit moment veel onderzoek is en wordt gedaan naar agressie en geweld tegen hulpverleners. Dat levert veel inzichten op. Tegelijkertijd vraagt het echt verbeteren van de aanpak van agressie en geweld naast kennis ook gerichte actie. Bijvoorbeeld door het daadwerkelijk en herhaald trainen van professionals in het gebruik van de-escalerende methoden. Of door juist meer te gaan experimenteren met verschillende acties. We roepen de overheid, werkgevers en hulpverleners dan ook op tot een betere benutting van de verworven kennis in de praktijk om niet alleen agressie en geweld maar ook *paralysis by analysis* te voorkomen. Dat vraagt om *doen*.

Literatuurlijst

- Aarten, P. G. M., Mulder, J., & Van den Brink, G. (2020). *Agressie en geweld in het veiligheidsveld*. Platform Opleiding, Onderwijs en Organisatie (PLATO) & Institute of Security and Global Affairs (ISGA), Universiteit Leiden.
- Abraham, M. (2025). *Sterke afspraken tegen agressie en geweld in de publieke sector: Suggesties voor doorontwikkeling van de eenduidige landelijke afspraken (ELA) voor opsporing en vervolging van VPT-delicten*. DSP-groep.
- Abraham, M., Piepers, N., & De Wilde, B. (2024). *Strafverhogingen bij Veilige Publieke Taak-delicten: Hoe voor VPT-feiten strafeisen en straffen worden bepaald*. DSP-groep.
- Abraham, M., Van Hoek, A., Hulshof, P., & Pach, J. (2007). *Geweld tegen de politie in uitgaansgebieden*. DSP-Groep.
- Ambulancezorg Nederland. (2025). *Sectorkompas Ambulancezorg 2024*. AZN.
- Bakker, I., Drost, L., & Roeleveld, W. (2010). *Wat hebben geweldplegers gemeen: Een typologie van plegers van geweld tegen de publieke taak en van publiek geweld*. Verwey-Jonker Instituut.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Baier, D., & Ellrich, K. (2016). Police officers as victims of violence: Findings of a Germany-wide survey. In D. Baier & C. Pfeiffer (Eds.), *Representative studies on victimisation: Research findings from Germany* (pp. 141–162). Nomos.
- Bragason, Ó. Ö. (2013). *Assaults against police officers: A self-report study among Icelandic police officers*.
- Brand, C., Derksen, E., Verkooijen, L., & Vissers, W. (2022). Criminaliteit. In A. Hakkenes, K. Van Wijk, & P. De Winden (Eds.), *Integratie en samenleven 2022* (pp. 130–149). CBS.
- CBS. (2021). *Afwegingskader migratie- en integratiestatistieken*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2021/cbs-afwegingskader-migratie-en-integratiestatistieken>
- CBS. (2023). *Regels en maatregelen*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/regels-en-maatregelen>
- CBS. (2025). *Institutioneel huishouden*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/institutioneel-huishouden>
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608.
- Collins, R. (2008). *Violence: A micro-sociological theory*. Princeton University Press.
- Covington, M. W., Huff-Corzine, L., & Corzine, J. (2014). Battered police: Risk factors for violence against law enforcement officers. *Violence and Victims*, 29(1), 34–52.
- Dangermond, K., & Weewer, R. (2022). “A sight you’ll never forget”: Why firefighters experience certain incidents as critical and the impact of such incidents on individual firefighters and fire crews. *International Journal of Emergency Management*, 17(3–4), 296–312.
- Harris, M. B., Baloğlu, M., & Stacks, J. R. (2002). Mental health of trauma-exposed firefighters and critical incident stress debriefing. *Journal of Loss and Trauma*, 7(3), 223–238.
- Jansen, N., Bruggeman-Everts, F., Verweij, M., & Te Brake, H. (2025). *Psychosociale ondersteuning voor Buitengewoon Opsporingsambtenaren (domein 1) bij ingrijpende gebeurtenissen op het werk*. Arq.
- Keesman, L. D. (2021). We moeten geweld tegen sociaal professionals leren doorgronden: Kennis van agressie is belangrijker dan begrip ervoor. *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*, 2021(3), 16–19.

- Keesman, L. D. (2022). Action accounts of police–civilian interactions: Using video elicitation to explore police officers’ how-to knowledge. *Poetics*, 91, 101561.
- Krouwel, L., Nauta, O., & Bos, D. (2024). *Hot victims of hot shifts? Onderzoek naar herhaald slachtofferschap onder politie, boa’s en brandweer*. DSP-groep.
- Lindegaard, M. R., & Bernasco, W. (2018). Lessons learned from crime caught on camera. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 55(1), 155–186.
- Loef, L., Heijke, M., & Van Dijk, B. (2011). *Typologie van plegers van geweldsdelicten*. DSP-Groep.
- Lonsway, K. A., & Wood, M. (2007). Violence against police officers: Are female officers at greater risk? *Violence and Victims*, 22(3), 346–360.
- Maguire, E. R., Barak, M., Wells, W., & Katz, C. M. (2018). Attitudes towards the use of violence against police among Occupy Wall Street protesters. *Policing and Society*, 28(5), 526–540.
- Mehlbaum, S., Broekhuizen, J., & Van den Akker, K. (2024). *Ongekend: Een onderzoek naar de impact van dreiging vanuit de georganiseerde criminaliteit op politiewerk*. Politiewetenschap.
- **Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2006). *Aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak (Kamerstuk 28 684, nr. 100)*. **
- Nationale Politie. (2015). *Gevarenclassificatie sneller beschikbaar. Wat moet ik daarvoor doen?*
- NIPV. (2025). *Kerncijfers personeel*.
<https://kerncijfers.nipv.nl/mosaic/kerncijfers-veiligheidsregio-s/kerncijfers-personeel>
- Noordegraaf, M., Giesen, I., Kristen, F., Van der Meulen, M., De Kezel, E., & Van Leeuwen, D. (2009). *Geweld tegen gezagsdragers: Preventie en aanpak van geweld tegen politie en politici*. Hoofdrapport.
- Openbaar Ministerie. (2025). *Geweld tegen mensen met een publieke taak (VPT-cijfers over 2024)*.
<https://www.om.nl/onderwerpen/geweld-tegen-personen-met-een-publieke-taak/documenten/publicaties/vpt/map/2024/vpt-cijfers-over-2024>
- Pich, J., Hazelton, M., Sundin, D., & Kable, A. (2010). Patient-related violence against emergency department nurses. *Nursing and Health Sciences*, 12(2), 268–274.
- Pinas, M., Schaap, D., & Van Stokkom, B. (2023). Agressie en geweld tegen ambtenaren-OOV: In de spotlight van de burgemeester. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 22(1), 1–20.
- Politie. (2025a). *Overzicht GTPA-meldingen 2018–2024*.
<https://www.politie.nl/nieuws/2025/mei/6/00-opnieuw-hoge-aantallen-agressie-en-geweld-tegen-politie.html>
- Politie. (2025b). *Jaarverantwoording Politie 2024*.
- Reemst, L. van. (2020). *Emergency responders at risk: An empirical analysis of the relationship between emergency responders’ characteristics and their exposure to aggression by citizens* [Proefschrift, Erasmus Universiteit Rotterdam].
- Reemst, L. van, & Fischer, T. (2023). Agressie tegen mensen met een publieke taak. In J. Van Doorn, J. Brands, M. J. J. Kunst, E. R. Muller, A. Pemberton, & L. Van Reemst (Eds.), *Slachtoffers: Onderzoek, beleid en praktijk* (pp. 271–292). Wolters Kluwer.
- Reemst, L. van, Thomas, J., Van Bruchem, M., Gerritsen, C., Bernasco, W., & Lindegaard, M. R. (2024). *De-escalatie van agressie tijdens politie-burgerinteracties in het uitgaansleven*.
<https://www.websitevoordepolitie.nl/de-escalatie-van-agressie-tijdens-politie-burgerinteracties-in-het-uitgaansleven/>
- Regehr, C., Hill, J., & Glancy, G. D. (2000). Individual predictors of traumatic reactions in firefighters. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 188(6), 333–339.
- Ricciardelli, R., Carleton, R. N., Groll, D., & Cramm, H. (2018). Qualitatively unpacking Canadian public safety personnel experiences of trauma and their well-being. *Journal of Community Safety and Well-Being*, 3(2), 39–46.

- Rijksoverheid. (2024, September 13). *Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/09/13/regeerprogramma-kabinet-schoof>
- Shjarback, J. A., & Nix, J. (2020). Considering violence against police by citizen race/ethnicity to contextualize representation in officer-involved shootings. *Journal of Criminal Justice*, 66, Article 101653.
- Sikkema, C., Abraham, M., & Flight, S. (2007). *Ongewenst gedrag besproken: Ongewenst gedrag tegen medewerkers met een publieke taak*. DSP-groep.
- Sunde, H. M., Weenink, D., & Lindegaard, M. R. (2023). Revisiting the demeanour effect: A video observational analysis of encounters between law enforcement officers and citizens in Amsterdam. *Policing and Society*, 33(8), 953–969.
- Tedeschi, J. T., & Felson, R. B. (1994). *Violence, aggression, and coercive actions*. American Psychological Association.
- TNO. (2027). *Monitor Veilige Publieke Taak 2016. Rapportage voor Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*. TNO.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2024–2025). *Kamerstukken II, 28 684, nr. 778*.
- Ufkes, E. G., & Giebels, E. (2013). *Literatuurverkenning: Agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak*. Kennisbank Openbaar Bestuur.
- Van Zwieten, M., De Vroome, E., & Van den Bossche, S. (2017). *Monitor Veilige Publieke Taak 2016. Rapportage voor Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*.
- Wetenschappelijke Adviesraad Politie. (2023). *Geweldsmonopolie onder vuur: Naar een houdbaar perspectief op geweldsmiddelen*.
- Wikström, P.-O. H., & Treiber, K. (2016). Social disadvantage and crime: A criminological puzzle. *American Behavioral Scientist*, 60(10), 1232–1259.
- Zhang, S., Zhao, Z., Zhang, H., Zhu, Y., Xi, Z., & Xiang, K. (2023). Workplace violence against healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Environmental Science and Pollution Research*, 30, 74838–74852.

Bijlage 1 Leden van de begeleidingscommissie

Voor het onderzoek is een onafhankelijke begeleidingscommissie ingesteld. De voorzitter en commissieleden gaven de onderzoekers advies en droegen zo bij aan de kwaliteit van het onderzoek.

De commissie bestond uit de volgende leden:

- De heer prof. dr. E.W. Kolthoff (Voorzitter, Open Universiteit)
- De heer dr. J.A. van Lakerveld (Voorheen werkzaam bij Universiteit Leiden)
- Mevrouw M.E. van Leeuwen, MSc (Hogeschool Inholland)
- De heer drs. A.M. van Gessel (Ministerie van Justitie en Veiligheid)
- De heer drs. T.L. van Mullekom (WODC)

Bijlage 2 Gesprekspartners

Hieronder geven we een overzicht van de gesprekspartners die zijn bevraagd in interviews en/of (groeps-) sessies per fase in het onderzoek. Om de privacy van de geïnterviewden te waarborgen, delen we alleen de functie en in zoverre mogelijk de organisatie van de respondenten ten tijde van het onderzoek. In geval van een groepsgesprek zijn de partners weergegeven in één regel.

Fase en doel	Functie	Organisatie
1: Inventarisatie bestaande inzichten	1. Bijzonder hoogleraar 2. Universitair docent 3. Onderzoeker	Universiteit van Amsterdam Vrije Universiteit NIPV
2: Duiden en valideren data-analyse	Wetenschappelijk onderzoeker Data-analist BMI	Politieacademie Politie
3: Aanvullen, duiden valideren brandweer	1. Beroepsbrandweer 2. Operationeel voorbereider 3. Clustercommandant beroepsbrandweer	1. Veiligheidsregio 2. Veiligheidsregio 3. Veiligheidsregio
3: Aanvullen, duiden valideren boa's domein 1	1. Adviseur handhaving 2. Wijkboa 3. Senior boa domein 1 4. Operationeel leidinggevende 5. Boa domein 1 6. Senior handhaver 7. Coördinerend wijkhandhaver	1. Gemeente 2. Gemeente 3. Gemeente 4. Gemeente 5. Gemeente 6. Gemeente 7. Gemeente
3: Aanvullen, duiden valideren ambulance	1. Ambulancechauffeur 2. Ambulancechauffeur 3. Ambulancechauffeur 4. Ambulanceverpleegkundige 5. Ambulanceverpleegkundige 6. Ambulanceverpleegkundige 7. HR-adviseur 8. Kwaliteitsbewaker	1. Regionale Ambulancevoorziening 2. Regionale Ambulancevoorziening 3. Regionale Ambulancevoorziening 4. Regionale Ambulancevoorziening 5. Regionale Ambulancevoorziening 6. Regionale Ambulancevoorziening 7. Regionale Ambulancevoorziening 8. Regionale Ambulancevoorziening
3: Aanvullen, duiden valideren politie	Politieagent basisteam	Politie
3: Aanvullen, duiden valideren advocaten	Advocaat 1 Advocaat 2	n.v.t.

Bijlage 3 Hypothesen data-analyse

De volgende hypothesen zijn op basis van het literatuuronderzoek, aanvullende gesprekken en onze expertise geformuleerd. In de derde kolom is aangegeven op welke onderzoeksvraag de hypothese betrekking heeft en in de laatste kolom is aangegeven of deze hypothesen met microdata zijn getoetst.

Nr.	Hypothese	Onderzoeksvraag	Getoetst?
INZICHT IN KENMERKEN EN MOTIEVEN VAN VERDACHTEN			
1	Onder verdachten/daders van agressie en geweld zijn mannen oververtegenwoordigd.	1a	Ja
2	Onder verdachten/daders van agressie en geweld zijn jongeren van 18-30 jaar oververtegenwoordigd.	1a	Ja
3	Onder verdachten/daders van agressie en geweld zijn Nederlanders met een migratieachtergrond oververtegenwoordigd.	1a	Ja
4	Personen onder invloed van alcohol en/of drugs zijn vaker dan gemiddeld betrokken bij incidenten van agressie en geweld tegen hulpverleners.	1b	Ja
5	De groep verdachten/daders van agressie en geweld bestaat in toenemende mate uit personen met onbegrepen gedrag en/of psychische problematiek.	1b	Ja
6	Verdachten van agressie en geweld bevinden zich vaker dan gemiddeld in een kwetsbare sociaaleconomische positie (schulden, werkloos, geen of lage opleiding, geen stabiele leefsituatie (dakloosheid, problemen in thuissituatie).	1b	Ja
7	Personen met criminele antecedenen hebben een grotere kans om betrokken te raken bij agressie tegen hulpverleners dan mensen zonder strafblad.	1d	Ja
8	Personen die eerder zijn veroordeeld voor een geweldsdelict hebben een grotere kans om betrokken te raken bij agressie tegen hulpverleners dan veroordeelden voor niet-geweldsdelicten.	1d	Ja
9	Politie en boa's krijgen vaker te maken met agressie en geweld dan brandweer- en ambulancepersoneel.	1e	Ja
VERLOOP VAN INCIDENTEN			
10	Politie, brandweer en ambulancepersoneel kunnen vaker dan boa's te maken krijgen met geweld door criminelen wanneer ze binnenvallen op locaties waar sprake is van ondermijnende criminaliteit (zoals hennepkwekerijen of drugslabs).	1c	Indirect getoetst via gestandaardiseerde locatiegegevens incident
11	Hulpverleners krijgen vaker dan gemiddeld te maken met agressie en geweld rond oud en nieuw.	2a	Ja
12	Hulpverleners krijgen vaker dan gemiddeld te maken met agressie en geweld in de avonden en nachten in vergelijking met andere tijdstippen.	2a	Ja
13	Hulpverleners krijgen vaker dan gemiddeld te maken met agressie en geweld in de weekenden dan op doordeweekse dagen.	2a	Ja
14	Incidenten door minderjarigen vinden vaker dan gemiddeld in groepsverband (in vereniging) plaats.	2b	Ja
15	Er is geen relatie tussen de groepsomvang (van verdachten/omstanders) en de mate waarin agressie tegen hulpverleners plaatsvindt.	2b	Nee, moeilijk te toetsen met beschikbare gegevens
16	Personen die een geweldsdelict richting hulpverleners begaan, vertonen tijdens dat incident ook ander delictgedrag.	2c	Nee, moeilijk te toetsen met beschikbare gegevens.

Bijlage 4 Tabellen tijdreeksen data-analyse

Deze tabellen geven de kenmerken van verdachten en incidenten door de tijd heen (2020-2024) weer, als aanvulling op de tabellen in hoofdstuk 3. De cijfers hebben betrekking op verdachten van agressie en geweld tegen politie, boa's, brandweer- en ambulancepersoneel, zoals geregistreerd in de Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie.

Tabel B4.1 – Geslacht en leeftijd verdachte, naar jaar (%)
(n=25.709 unieke verdachten)⁴⁷

	Totaal	NL 12+	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Geslacht							
Vrouw	12%	50%	12%	11%	12%	12%	13%
Man	88%	50%	88%	89%	88%	88%	87%
Leeftijd							
12-17	10%	7%	9%	10%	9%	9%	11%
18-24	27%	10%	26%	27%	31%	27%	25%
25-29	15%	7%	16%	14%	15%	15%	15%
30-34	13%	8%	14%	13%	13%	14%	13%
35-39	11%	7%	11%	9%	10%	11%	12%
40-49	14%	13%	14%	15%	13%	14%	14%
50+	10%	47%	11%	11%	9%	10%	10%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel B4.2 – Herkomst verdachte o.b.v. geboorteland, naar jaar (%)
(n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	NL 12+	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Nederlandse	47%	72%	44%	49%	48%	47%	44%
Europese	12%	10%	11%	11%	12%	13%	14%
Niet-Europese	41%	19%	44%	40%	40%	40%	42%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

⁴⁷ Van achttien verdachten is het geslacht onbekend.

Tabel B4.3 – Nationaliteit verdachte, naar jaar (%) (n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	NL 12+	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Nederlandse	78,3%	90,9%	79,0%	80,9%	77,7%	77,9%	75,8%
Duitse	0,6%	0,5%	0,5%	0,5%	0,6%	0,7%	0,8%
Belgische	0,5%	0,2%	0,5%	0,6%	0,6%	0,6%	0,4%
Poolse	4,3%	1,1%	4,4%	4,0%	3,9%	4,7%	4,7%
Roemeense	0,7%	0,3%	0,7%	0,3%	0,9%	0,8%	0,8%
Overig Europees	3,9%	3,4%	3,0%	3,4%	3,9%	4,2%	5,4%
Turkse	1,2%	0,5%	1,3%	1,0%	1,2%	1,3%	1,2%
Marokkaanse	3,3%	0,2%	4,1%	3,8%	3,4%	2,5%	2,7%
Algerijnse	0,9%	0,0%	0,5%	0,5%	1,2%	1,4%	0,7%
Eritrese	0,7%	0,1%	0,5%	0,3%	1,1%	0,4%	1,1%
Somalische	0,6%	0,0%	0,8%	0,5%	0,6%	0,5%	0,8%
Syrische	0,7%	0,4%	0,4%	0,4%	0,9%	0,5%	1,4%
Overig niet-Europees	3,7%	2,1%	4,0%	3,3%	3,5%	4,1%	3,8%
Staatloos/ onbekend	0,5%	0,1%	0,4%	0,5%	0,7%	0,5%	0,5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven. Cijfers Nederland gebaseerd op de bevolking van twaalf jaar en ouder.

Tabel B4.4 – Herkomst verdachte o.b.v. geboorteland, naar jaar (%) (n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	NL 12+	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Nederlandse	46,6%	71,8%	44,8%	48,8%	47,7%	47,4%	44,5%
Duitse	1,2%	2,0%	1,3%	1,2%	1,3%	1,0%	1,4%
Belgische	0,7%	0,8%	0,6%	0,7%	0,6%	0,7%	0,6%
Poolse	4,3%	1,3%	4,4%	4,1%	3,9%	4,7%	4,6%
Roemeense	0,6%	0,4%	0,6%	0,4%	0,7%	0,8%	0,7%
Overig Europees	5,5%	5,1%	4,6%	5,0%	5,3%	5,9%	6,5%
Turkse	4,1%	2,6%	4,9%	4,1%	3,9%	3,9%	3,6%
Marokkaanse	10,5%	2,3%	12,0%	10,7%	9,7%	9,6%	10,4%
Algerijnse	0,2%	0,1%	0,1%	0,2%	0,3%	0,1%	0,2%
Eritrese	0,8%	0,1%	0,6%	0,4%	1,1%	0,4%	1,4%
Somalische	1,6%	0,2%	1,7%	1,2%	1,6%	1,8%	1,9%
Syrische	1,1%	1,0%	0,7%	0,8%	1,3%	1,0%	1,8%
Surinaamse	5,8%	2,1%	6,5%	6,4%	5,5%	5,2%	5,6%
Nederlands Caribische	4,6%	1,1%	4,5%	4,4%	5,2%	4,2%	4,9%
Overig niet-Europees	12,3%	9,2%	12,8%	11,8%	11,9%	13,2%	12,0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven. Cijfers Nederland gebaseerd op de bevolking van twaalf jaar en ouder.

Type incidenten

Het grootste deel van de incidenten en aangiften (91%) in de periode 2020-2024, waarbij een verdachte is geregistreerd, heeft betrekking op agressie en geweld tegen politieambtenaren (GTPA). Daarna volgen ruim 3.400 incidenten van agressie tegen boa's (9%). Geweld tegen ambulance- en brandweerpersoneel komt in de politieregistratie veel minder vaak voor (tabel B3.5).

Tabel B4.5 - Zaaktype naar beroepsgroep (2020-2024) – (n=38.583 unieke incidenten)

		Beroepsgroep slachtoffer				Totaal
		Ambulance	Boa	Brandweer	Politie	
Aangifte of incident	Aangifte	*	3.288	*	20.937	24.401
	Incident	*	149	*	14.026	14.182
Totaal		173	3.417	30	34.963	38.583

Bron: BVH. * In verband met privacybescherming niet vrijgegeven.

Tabel B4.6 – Aantal keer dat verdachte met indicatie verward voorkomt in registratie, naar jaar (%) (n=25.727 unieke verdachten)

		Jaar pleegdatum				
Totaal		2020	2021	2022	2023	2024
0	69%	67%	69%	70%	70%	66%
1	10%	11%	10%	9%	9%	10%
2	5%	5%	5%	4%	5%	5%
3 keer of meer	17%	17%	17%	16%	16%	18%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel B4.7 – Antecedenten verdachten, naar jaar (%) (n=25.727 unieke verdachten)

		Jaar pleegdatum				
Totaal		2020	2021	2022	2023	2024
Nee	25%	25%	27%	25%	25%	25%
Ja	75%	75%	73%	75%	75%	75%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel B4.8 – Stedelijkheid, inwonersklasse en regio pleeggemeente incident, naar jaar (%)
(n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	NL 12+	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Stedelijkheid							
Zeer sterk stedelijk	44%	26%	43%	45%	44%	45%	45%
Sterk stedelijk	34%	30%	34%	34%	35%	34%	35%
Matig stedelijk	10%	16%	11%	9%	10%	9%	10%
Weinig stedelijk	9%	21%	11%	10%	9%	9%	8%
Niet stedelijk	2%	7%	2%	2%	2%	2%	2%
Inwonersklasse							
<20.000 inwoners	2%	5%	2%	2%	2%	2%	2%
20.000-49.999	16%	33%	18%	16%	15%	15%	15%
50.000-99.999	20%	24%	20%	18%	21%	18%	20%
100.000-249.999	35%	24%	33%	35%	35%	36%	35%
250.000+	28%	14%	26%	29%	28%	28%	28%
Nielsen-regio							
G3: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag	25%	12%	23%	26%	24%	25%	25%
Randgemeenten G3	3%	4%	3%	3%	3%	2%	2%
West (UT, NH, ZH)	23%	29%	25%	23%	23%	23%	23%
Noord (GR, FR, DR)	8%	10%	7%	8%	7%	9%	9%
Oost (OV, GD, FL)	20%	21%	23%	20%	20%	19%	19%
Zuid (ZL, NB, LB)	21%	24%	20%	20%	22%	22%	22%

Tabel B4.9 – Hoogst gevolgd en behaald opleidingsniveau, naar jaar (%)
(n=25.727 unieke verdachten)

Totaal		NL 12+	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Hoogst gevolgd opleidingsniveau							
Laag	31%	23%	30%	30%	30%	32%	36%
Middelbaar	56%	39%	57%	56%	57%	54%	53%
Hoog	13%	39%	13%	14%	13%	14%	11%
Hoogst behaald opleidingsniveau							
Laag	57%	31%	55%	56%	58%	57%	61%
Middelbaar	36%	39%	38%	37%	37%	36%	34%
Hoog	6%	30%	7%	6%	6%	7%	5%

Tabel B4.10 – Persoonlijk bruto inkomen van personen met inkomens in particuliere huishoudens, naar jaar (%) (n=25.727 unieke verdachten)

Totaal		NL 12+	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Laagste 10%	16%	9%	12%	13%	17%	18%	18%
Tweede deciel	10%	9%	9%	10%	10%	10%	10%
Derde deciel	18%	9%	19%	18%	17%	17%	17%
Vierde	10%	9%	11%	10%	10%	9%	9%
Vijfde	8%	9%	8%	8%	7%	7%	7%
Zesde	6%	9%	7%	7%	7%	7%	6%
Zevende	5%	9%	6%	5%	5%	5%	4%
Achtste	4%	9%	4%	4%	4%	4%	3%
Negende	3%	9%	3%	2%	2%	3%	2%
Hoogste 10%	2%	9%	1%	2%	2%	2%	1%
Personen in institutioneel huishouden**	11%	1,8%	14%	13%	11%	9%	10%
Personen in particulier huishouden zonder waargenomen inkomen	2%	0,8%	2%	2%	2%	2%	2%
Personen zonder persoonlijk inkomen	7%	8,1%	5%	5%	7%	8%	10%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven.

** Een institutioneel huishouden betreft één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en daar bedrijfsmatig worden voorzien in dagelijkse levensbehoeften. Voorbeelden zijn verpleeg- en verzorgingshuizen, GGZ-instellingen, forensische centra, instelling voor verslavingszorg en daklozenopvang, internaten, gevangenissen, kazernes en azc's (CBS, 2025).

Tabel B4.11 – Sociaaleconomische categorie op basis van inkomensbronnen in een jaar, naar jaar (%) (n=25.727 unieke verdachten)

	Totaal	% NL	Jaar pleegdatum				
			2020	2021	2022	2023	2024
Werknemer	29%	44%	28%	30%	30%	29%	26%
Zelfstandige*	10%	9%	11%	12%	10%	10%	9%
Ontvangt uitkering (excl. pensioen)	37%	8%	43%	38%	36%	35%	34%
Ontvangt pensioenuitkering	1%	22%	2%	1%	1%	1%	1%
Niet schoolgaand/ studerend/ schoolgaand met inkomen	12%	9%	6%	9%	13%	14%	17%
Niet schoolgaand/ studerend/ schoolgaand zonder inkomen	3%	6%	0%	1%	2%	4%	6%
Overig	8%	4%	9%	9%	8%	7%	6%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* Inclusief directeur-groootaandeelhouder (DGA), overige zelfstandige en meewerkend gezinslid.

Tabel B4.12 – Locatie incident, naar jaar (%) (n=38.583 unieke incidenten)

Totaal		Jaar pleegdatum				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Openbare weg/ water (61%)	Openbare weg/ water (60%)	Openbare weg/ water (60%)	Openbare weg/ water (63%)	Openbare weg/ water (62%)	Openbare weg/ water (60%)
2.	Woning (12%)	Woning (13%)	Woning (13%)	Woning (11%)	Woning (10%)	Woning (11%)
3.	Politiebureau (9%)	Politiebureau (10%)	Politiebureau (8%)	Politiebureau (9%)	Politiebureau (10%)	Politiebureau (9%)
4.	Station/ bushalte etc. (5%)	Station/ bushalte etc. (4%)	Station/ bushalte etc. (5%)	Station/ bushalte etc. (4%)	Station/ bushalte etc. (5%)	Station/ bushalte etc. (5%)
5.	Winkel (2%)	Winkel (2%)	Winkel (2%)	Horeca (2%) Winkel (2%)	Winkel (2%)	Winkel (2%)

Tabel B4.13 – Datum incident, naar jaar (%) (n=38.583 unieke incidenten)

Totaal			Jaar pleegdatum			
		2020	2021	2022	2023	2024
31-DEC	0,4%	0,4%	0,6%	0,4%	0,4%	0,4%
1-JAN	0,9%	0,6%	0,8%	1,1%	1,3%	0,9%
Overig	98,6%	99,0%	98,6%	98,4%	98,3%	98,7%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* In verband met privacybescherming niet vrijgegeven.

Tabel B4.14 – Datum incident, naar jaar (%) (n=38.583 unieke incidenten)

	Totaal	Jaar pleegdatum				
		2020	2021	2022	2023	2024
Ochtend	13%	13%	12%	12%	12%	13%
Middag	26%	28%	27%	24%	26%	25%
Avond	36%	36%	41%	34%	33%	36%
Nacht	25%	23%	20%	30%	29%	27%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel B4.15 – Dag van de week, naar jaar (%) (n=38.583 unieke incidenten)

	Totaal	Jaar pleegdatum				
		2020	2021	2022	2023	2024
Zondag	19%	18%	17%	19%	21%	20%
Maandag	11%	11%	11%	10%	10%	12%
Dinsdag	12%	12%	14%	12%	11%	12%
Woensdag	12%	14%	13%	11%	11%	11%
Donderdag	13%	13%	13%	13%	14%	13%
Vrijdag	15%	15%	16%	14%	14%	13%
Zaterdag	18%	18%	17%	21%	18%	19%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bijlage 5 Uitkomsten multivariate analyse

Toelichting multivariate logistische regressieanalyse

Met een multivariate logistische regressieanalyse is de samenhang onderzocht tussen een set van persoons- en andere achtergrondkenmerken en de kans om als verdachte/dader te worden aangemerkt. De kans om als verdachte/dader te worden aangemerkt, is daarbij de dichotome afhankelijke variabele (0=nee, 1=ja). Om ook gegevens van niet-verdachten te hebben, is de bevolking van twaalf jaar en ouder per 1 januari 2024 als populatie gekozen. Binnen deze groep is bepaald of een persoon als verdachte van agressie en geweld is aangemerkt in de periode 2020-2024. Doordat niet van alle personen een koppeling met de BRP kon worden gemaakt, blijven er van de 25.727 unieke verdachten 24.488 personen (95%) over. Daarnaast vallen er verdachten af, omdat zij op 1 januari 2024 niet (meer) ingeschreven zijn. Daardoor vallen 2.709 records af. Er blijven zodoende 21.779 verdachten van agressie en geweld over. Dit is 0,1% van het totale aantal personen van 12 jaar en ouder op 1 januari 2024. De logistische regressieanalyse is stapsgewijs uitgevoerd, waarbij de sociaaldemografische, sociaaleconomische, geografische en recidivekenmerken telkens als blok zijn toegevoegd aan het model (via de methode ENTER).

Leeswijzer: een odds-ratio (OR) groter dan 1 betekent dat de kans om als verdachte aangemerkt te worden groter is dan de referentiecategorie. Een odds-ratio kleiner dan 1 betekent dat deze kans kleiner is in vergelijking met de referentiecategorie.

Tabel B5.1 – Logistische regressie van de kans om als verdachte te worden aangemerkt van agressie en geweld tegen hulpverleners of handhavers (odds-ratio's met 95% betrouwbaarheidsinterval)

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	OR	95%	OR	95%	OR	95%	OR	95%
SOCIAAL-DEMOGRAFISCH								
Geslacht								
Man (ref=vrouw)	6,67***	6,38-6,97	7,62***	7,28-7,97	7,51***	7,18-7,86	4,01***	3,84-4,19
Leeftijd (ref=70+, deviatiecontrast)								
12-15	0,51***	0,46-0,56	0,20***	0,18-0,22	0,20***	0,18-0,22	0,45***	0,41-0,50
16-17	2,06***	1,91-2,22	1,11*	1,03-1,20	1,14**	1,05-1,23	1,77***	1,64-1,91
18-24	3,70***	3,53-3,89	3,55***	3,38-3,73	3,59***	3,42-3,78	3,50***	3,33-3,67
25-29	2,79***	2,64-2,94	4,28***	4,06-4,53	4,24***	4,02-4,48	2,69***	2,55-2,83
30-39	2,24***	2,13-2,35	3,95***	3,75-4,15	3,92***	3,72-4,12	2,29***	2,18-2,41
40-49	1,71***	1,62-1,80	2,92***	2,76-3,08	2,87***	2,72-3,04	1,89***	1,79-2,00
50-59	0,98***	0,92-1,04	1,46***	1,37-1,55	1,43***	1,34-1,52	1,12***	1,06-1,19
60-69	0,37***	0,34-0,41	0,41***	0,37-0,45	0,40***	0,36-0,44	0,42***	0,38-0,46
Herkomst (ref=Nederlands)								
Europees	1,29***	1,21-1,37	1,12***	1,05-1,19	1,03	0,97-1,10	0,97	0,91-1,03
Niet-Europees	3,03***	2,94-3,13	1,92***	1,86-1,99	1,67***	1,61-1,72	1,30***	1,26-1,34
SOCIAALECONOMISCH								
Opleiding (ref=laag)								
Middelbaar			0,68***	0,66-0,71	0,68***	0,65-0,70	0,73***	0,71-0,76
Hoog			0,17***	0,16-0,18	0,16***	0,15-0,17	0,30***	1,26-1,34

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	OR	95%	OR	95%	OR	95%	OR	95%
Inkomen (ref=1° deciel)								
2° deciel			0,97	0,92-1,04	0,99	0,93-1,05	0,96	0,90-1,02
3° deciel			1,52***	1,44-1,61	1,53***	1,45-1,62	1,26***	1,20-1,33
4° deciel			0,99	0,93-1,06	1,01	0,95-1,08	0,81***	0,76-0,86
5° deciel			0,62***	0,58-0,67	0,64***	0,60-0,69	0,62***	0,58-0,66
6° deciel			0,43***	0,40-0,46	0,45***	0,42-0,48	0,45***	0,42-0,49
7° deciel			0,30***	0,27-0,32	0,31***	0,29-0,34	0,36***	0,33-0,39
8° deciel			0,22***	0,20-0,24	0,23***	0,21-0,25	0,29***	0,26-0,31
9° deciel			0,17***	0,15-0,18	0,17***	0,16-0,20	0,21***	0,19-0,23
10° deciel			0,14***	0,12-0,16	0,14***	0,13-0,17	0,20***	0,17-0,22
Persoon in institutioneel huishouden			3,72***	3,48-3,97	3,78***	3,53-4,04	3,02***	2,84-3,21
Persoon in particulier huishouden zonder waargenomen inkomen			1,48***	1,31-1,69	1,46***	1,28-1,65	1,14*	1-1,29
Persoon zonder persoonlijk inkomen			1,17***	1,09-1,26	1,17***	1,09-1,26	1,02	0,95-1,10
GEOGRAFISCH								
Stedelijkheid woongemeente (ref=niet stedelijk)								
Zeer sterk stedelijk					1,96***	1,80-2,14	1,54***	1,42-1,67
Sterk stedelijk					1,77***	1,62-1,93	1,50***	1,38-1,62
Matig stedelijk					1,33***	1,22-1,46	1,22***	1,12-1,33
Weinig stedelijk					1,13**	1,03-1,24	1,12***	1,03-1,22
RECIDIVE								
Eerder verdachte van misdrijf (ref=nee)							10,88***	10,49-11,27
Eerder verdachte van geweldsmisdrijf (ref=nee) (zie noot A onder tabel)							9,648***	9,34-9,97
Nagelkerke Pseudo R-square		0,093		0,168		0,171		0,251

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Noot A: dit is model 4 waarbij de variabele 'eerder verdachte van misdrijf' is vervangen door 'eerder verdachte van geweldsmisdrijf'. Vanwege overlap in beide variabelen kunnen ze niet tegelijkertijd worden opgenomen in het regressiemodel. Het feit dat een persoon eerder verdachte van een geweldsmisdrijf is geweest, betekent altijd dat iemand eerder verdachte is geweest van een misdrijf (het omgekeerde is uiteraard niet waar). De Nagelkerke Pseudo R-square is voor het model met de eerdere verdenking van een geweldsmisdrijf 0,243. De coëfficiënten van de andere onafhankelijke variabelen zijn vergelijkbaar met het model inclusief de 'eerder verdachte van misdrijf'-variabele.

Bijlage 6 Notitie focussessies

Professionals vanuit de vier verschillende beroepsgroepen die hebben deelgenomen aan de online (groeps-)gesprekken hebben voorafgaand een begeleidende notitie ontvangen. Deze notitie bevatte informatie over het onderzoek, het doel en het programma van de sessie en een inhoudelijke toelichting op voorlopige factoren die samenhangen met agressie en geweld tegen hulpverleners en daderprofielen. Deze voorlopige factoren en daderprofielen zijn opgesteld aan de hand van het literatuuronderzoek en de tussentijdse uitkomsten van de data-analyse. Aan de hand van discussievragen zijn deelnemers gevraagd om op basis van hun ervaringen te reflecteren op de voorgestelde factoren en daderprofielen. Hieronder geven we de voorlopige factoren en daderprofielen weer zoals deze zijn gedeeld in de notitie met de deelnemers.

Voorlopig overzicht factoren die samenhangen met agressie en geweld

Op basis van het onderzoek hebben we een lijst opgesteld met factoren die samenhangen met agressie en geweld tegen hulpverleners. De belangrijkste zijn:

- Antecedenten
- Groepsprocessen
- Frustratie
- Onbegrepen gedrag en psychische stoornissen
- Overtuigingen
- Middelengebruik

Voorlopige daderprofielen

Op basis van de voorlopige onderzoeksuitkomsten hebben we typologieën opgesteld van daders en situaties waarin agressie en geweld tegen hulpverleners lijken voor te komen. We schetsen dader typologieën aan de hand van persoonskenmerken van de dader en situationele kenmerken. Voor zover mogelijk gaan we ook in op de interactie tussen dader en slachtoffer en het verloop van het incident.

Het gaat om de volgende typologieën:

1. Uitgaanspubliek onder invloed

Jonge mannen (<25) die in de weekenden en avonden, vaak onder invloed van middelen en groepsdruk, overlast veroorzaken in het uitgaansleven. Handhavend optreden werkt soms als trigger voor agressie en geweld, zeker wanneer er al sprake is van spanningen. Geweldplegers zijn van alle opleidingsniveaus en hebben vaak geen strafblad.

2. De ophitsende jeugdgroep

Jonge mannen (<25 jaar) die in groepsverband overlast gevende- en strafbare feiten plegen. Handhavend optreden werkt soms als trigger voor agressie en geweld, zeker wanneer er al sprake is van spanningen of een combinatie met andere delicten. Het gedrag wordt regelmatig versterkt door groepsdruk.

3. Personen onder invloed (met soms onbegrepen gedrag)

Veelal maar niet uitsluitend mannen boven de 25 jaar, vaak met psychische problematiek, soms ook onder invloed van middelen, die onvoorspelbaar handelen. Zonder duidelijke aanleiding kunnen interacties uitmonden in verbaal en soms fysiek geweld. Instabiliteit, werkloosheid, dakloosheid en/of andere sociaaleconomische factoren spelen een rol.

4. De emotionele, machteloze en/of gefrustreerde burger

Mannen en vrouwen, vaak familieleden of naasten van zorg- of hulpbehoevenden, die in (thuis)situaties reageren vanuit machteloosheid. Vaak in de vorm van verbaal geweld, soms fysiek. Dit geweld is meestal individueel gepleegd, wordt gezien als een uiterste middel, en ontstaat vaak doordat de pleger zich onvoldoende gehoord of gezien voelt.

5. De machteloze gefrustreerde burger

Mannen en in mindere mate vrouwen, vaak individueel handelend, die in situaties van (gevoelde) machtsongelijkheid of afhankelijkheid snel gefrustreerd raken. Hieronder vallen ook burgers die de overheid ter discussie stellen. Handhavend optreden werkt vaak als directe trigger, zeker wanneer het wordt ervaren als onrechtvaardig of onderdrukkend.

6. De oud en nieuw-verstoorder

Veel agressie en geweld tegen hulpverleners komt voor tijdens oud & nieuw. Dit fysiek geweld wordt vaak gepleegd door een diverse groep vooral bestaande uit mannen in groepsverband.

7 De voetbalrelschopper /leefstijlpleger

Voorals mannen met antecedenten die doelgericht geweld plegen. Zij zoeken de confrontaties op met politie, en boa's, ook in groepsverband en deinen er niet voor terug om geweld te gebruiken.

8. De crimineel in verzet

Voorals mannen met antecedenten die in fysiek verzet komen bij een verbalisering of aanhouding voor andere strafbare feiten of bij het overtreden van voorwaarden. Het geweld komt vooral tot uiting wanneer verdachten/daders geboeid zijn meegenomen en dan in het bureau worden losgemaakt ten behoeve van de intake. Slachtoffers zijn medewerkers van de politie.

DSP-groep BV

Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

Als onafhankelijk bureau ondersteunen wij ministeries, provincies en gemeenten en maatschappelijke organisaties met toegankelijke en toepasbare onderzoeksresultaten en adviezen. Wij moedigen onze [medewerkers](#) aan om te doen waar zij goed in zijn en zich hierin te blijven ontwikkelen. Waar mogelijk werken wij samen met [vaste freelancers en organisaties](#) met aanvullende expertise en kwaliteiten. Om nieuwe perspectieven en positieve energie te bieden, leggen wij verbinding tussen [de verschillende thema's](#) waarop wij werken en bewegen wij ons voortdurend tussen verschillende werelden. Goed beleid is [inclusief](#) en neemt verschillende soorten kennis mee. Onze kracht ligt in onze gedrevenheid, betrokkenheid en een frisse, onafhankelijke blik.

Wat we doen

DSP-groep zorgt voor gedegen kennis, nieuwe perspectieven en positieve energie in complexe maatschappelijke opgaven. Wij ontwikkelen advies en beleid vanuit en voor de mensen om wie het gaat. Advies en beleid waar onze opdrachtgevers graag mee verder gaan. Advies en beleid dat werkt.

Meer weten

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten.

Ipsos I&O

Sinds januari 2024 zijn Ipsos Nederland en I&O Research samen en werken onder de naam Ipsos I&O. Ipsos I&O Publiek is uw onderzoekspartner voor maatschappelijke vraagstukken.

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
053 - 200 52 00

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020 – 308 48 00

Wat we doen

Wij willen weten gaat vooraf aan het maken van strategische keuzes en beleidsbeslissingen. Daarom voorziet Ipsos I&O overheden, publieke organisaties en bedrijven van betrouwbare onderzoeksuitkomsten die inzicht en handelingsperspectief bieden.

Meer weten

Bezoek onze website <https://www.ipsos-publiek.nl/over-io-research/> voor meer informatie.